Yarım Ay

No. 30

15 Kuruş

Bayan!
Size güzellik için en kıymetli bir reçete takdim ediyorum

İşte yalnız bunları kullanmakla, hayalinizde yaşattığınız güzelliğe kavuşursunuz.

İstenilen her türlü tafsilât için bu adrese müracaat ediniz:

ALTUN ÇİÇEK FABRİKASI — İSTANBUL

Sultan Hamam, Dikranyan Hanı altında No. 37-39

Ademi Iktidara
Karşı
HORMOBİN
Tabletleri
Galata Posta K. 1255

ÇOCUKLARINIZI UNUTMAYINIZ!

Değişik havaların zararlı tesirine karşı deri korunmak ister. Bunun için en iyi tarz, akşamları yatmadan önce ve sabahları deriyi NİVEA ile iyice uvmaktır. Deri yumuşak ve gergin kalır.

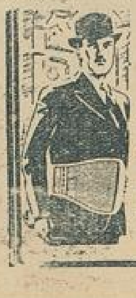

İhmal etmeyiniz...

"LİNİA" Kemeri istirahati temin, yağlanmayı men eder ve harekelinize gençlik verir.

Yalınız:
J. ROUSSEL de satılır.

İSTANBUL, Tünel Meydanı No. 12.
3 numerolu katalogumuzu isteyiniz, bedava gönderilir.

Kâmil Kitap ve Basımevi

SIVAS

Resimli Ay Matbaasının neşrettiği Resimli Ay-Yarım Ay mecmuaları ile kitap ve sairenin Sıvas satıcısıdır.

Diğer her türlü, kitap, mecmua, gazete, kırtasiye ve fotoğraf malzemelerini oradan temin edebilirsiniz.

Basım işlerini hem temiz ve hem de ucuz yapar.

Muayyen bir muhlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ
90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.
Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala
Asmaaltında: Cambaz han caddesi No: 36
İstanbul

İNSAN ve TARİH

Rembrandt'ın bir tablôsunu "décrasser,, etmişler, yani üzerine asırların yığdığı tozları, kirleri temizlemişler. Eser, gençliğindeki güzelliği ile meydana çıkmış. Ressamın öbür tablôlarındaki yüzler uzak gibi, âdeta bir tül arkasından gibi gözükürken; bunda iki çehre canlanmış, yakınlaşıvermiş. Zaten Rembrandt onu öyle tasavvur etmiş, öyle çizip, öyle boyamış. Onun eserini asıl şimdi görmek kabil, bundan evvel görülen sade o eser değildi, gözümüzün önüne o büyük ressamla alâkası olmıyan daha birçok şeyler de dikiliyor, eserle bugünün insanı arasında bir perde oluyordu.

Çok iyi etmişler diyeceksiniz, değil mi?. Evet ama çoğu kimse bu fikirde değil. Bize asırların yadigârı olan eserleri oldukları gibi saklamalı, onlara el sürmemeli imişiz. Onların indinde bir sanat eserinin değeri eskiliği ile ölçülüyor. Hele asırlar geçsin, heykelin kolu, başı kırılsın, tablônun rengi solsun, şiire asıl heyecanını veren hadise unutulsun, onlar yarı anlaşılmaz bir hale gelsin, o zaman: "Aman ne güzel!,, diye bağırlarına basıyorlar. Zanneder misiniz ki bize geçmiş medeniyetlerin bıraktığı heykellere bakarken duydukları heyecan, sırf sanat heyecanıdır? Hayır, onu bilmem hangi büyük adam da gördü, beğendi diye seviyorlar. Eseri değil, tarihi seyrediyorlar... Eserin verdiği heyecanı değil, geçmiş insanların duyduğunu işittiğimiz heyecanı tadıyorlar. Eserle başbaşa kalmak istemiyorlar, yılların, asırların hatıralarını karıştırmak istiyorlar.

Birgün Beyazıt'daki kahvede, ağaçların altında bir şairimizle konuşuyordum; Naili'den, Nedim'den birkaç güzel mısra okudu. Sonra: "Bu ağacın altında bu şiirler kim bilir kaç defa tekrar edilmistir!,, dedi. Belli idi ki Naili'yi, Nedim'i sade eski diye sevmiyorsa bile, eskilikleri, onun nazarında kıymetlerini artırıyordu.

Bu hissi anlamıyor değilim. O da insanlara karşı sevgi gösterir. Geçmiş asırların insanlarını düşünmek, kendimizi onlara bağlı duymak... İnsanları yalnız kendimizden, tanıdıklarımızdan ibaret saymayıp, kendimizi, binlerce yıldan beri uzayıp gelen, daha binlerce yıl sürecek bir zincirin halkaları diye görmeği öğreten bir his... Denilebilir ki kendinde hiç tarih sevgisi olmıyan, geçmiş asırları hiçe sayan bir adam, yarını da, hatta bugünü de sevemez. Dünyayı kendi ferdinden ibaret gören, işe yaramaz bir benci, bir bencilik ifriti olur.

Fakat insanların çoğunda tarih muhabbeti, gönüle bir kere girdi mi, başka hiçbir düşünceye yer bırakmıyan bir his oluveriyor. Artık yalnız tarihi, ve bir de kendilerini sevmeğe başlıyorlar. Zaten tarihi sevdiklerini söyliyenlerin büyük bir kısmı, bilhassa falan milletin veya falan devrin tarihine alâka göstermiyor mu? O milletten, devirden başkasını gözleri görmez oluyor. İngiliz tarihine merak salmış bir adama Çin'den.. on ikinci asra bayılan bir adama on sekizinciden bahsettiniz mi?.. hemen dudak büküveriyor. Onun nazarında asıl kıymetli olan: yeryüzünde insan oğlunun yaptıkları değil, kendi hoşuna giden, veya işine gelen, koltuklarını kabartan hadiselerin tasviridir. O, yalnız kendi benliğine hayrandır, ve kendini o devrin dekoru içinde tasavvur edip, hayalini tatmin eder. Bu cins tarihçilik insana etrafına bakmağı, geleceği düşünmeği unutturur.

Böyle adamlar indinde sanat: ötedenberi öğrendikleri, gördükleridir. Tarihe insanı sevmek için değil, insanlığın durması lâzım geldiğini söylemek için bakarlar. Her yeniye düşmandırlar, mazideki yeniye bile... Rembrandt'ı zamanında beğenmiyecekleri ne kadar da belli! Onun tablôlarını, daha yeni yapıldığı zaman görselerdi, hiç şüphesiz taşlarlardı; kirinden temizlenince beğenmedikleri gibi.

Nurullah Ataç

— Karı! elinde ne var?
— Vasiyetnameni imza için mürekkep ve kalem istemiştin....
— İyi bil ki: üzerine evlenmemek şartını koymadan imza etmem!..

Yeni bir keşif:

Yüzme bilmiyenleri suyun sathında tutup yürüten küçük tayyareler!.

— Arkadaş! nasıl iştahın yerinde mi?...

— Öğleleri evet!.. Fakat akşam masada karıyla başbaşa kalınca büsbütün tıkanıyorum.

Yiyebildiğim: biraz hordövr, çorba, balık, bonfile, börek, pilav, tatlı ve meyveden ibarettir.

Karıcığım!.. Kalça ve baldırlarının, göğüs ve kollarının böyle teşhirine nasıl razı oluyorsun?..

— Burada senden başka erkek bulunmadığı için!..

— Zehra!.. hanım evde mi?..
— Bu gece annesinde kalacakmış...
— Ne saadet!..
— Niçin
— Vekâletini sana yaptıracağım da..

— Yüzme bilmeden dalmağa mı hazırlanıyorsun?

— Yok canım!.. karşıdaki bay fotoğrafımı çekiyor da, poz alıyorum...

— Yahu!.. çocukların bu neşesine sebep ne?..

— 1 Mayıs günü Bahar bayramı kabul olunmuş da ondan...

— Gecenin bu saatinde radyonun başında ne bekleyip duruyorsun?..

— Karının uykuyu iyice tutturmasını...

— Bu gün bu kadar itina ile giyinmenin sebebi?...

— Hamallar birliğinde konferansı vereceğim de...

— Yavrum, ne diye böyle koşuyorsun?

— Annem gönderdi, Babana: bakkal, kasap, fırıncı, sütçü evde toplanmışlar diye söyle, gerisini o anlar; dedi de...

BU BİR UZUN YOLCULUK Kİ !...

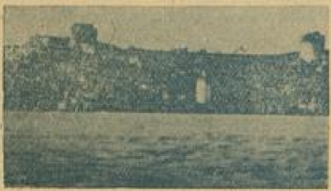

CAHİT UÇUK

No: 3

Anadolu kıyılarına yaklaşırken...

Bütün gece koyu karanlığın içinde kuvetli soluklarla koşuşan rüzgâr, kesildi. Tenteler, ipler, ses veren heryan, yorulmuş gibi sustu.

Deniz, mavi buğulu rengile pırıldıyor, göğün karanlığı yavaş yavaş ağarıyor.

Vapurda herkes uyandı.

Karşımızda oturan yol arkadaşları büyük bir telâş içinde... küçük Hasanı ortalarına almışlar, giydiriyorlar. Onlara bakıyorum: Bir mintan, bir şalvar, bir ceket. Üstüne tekrar bir mintan, bir şalvar, bir ceket daha.

Bu saydığım şeyleri, tam, beş kere, üstüste Hasana giydirdiler. Küçük Hasan, giydiği kat kat elbiselerle, şişti, büyüdü. Kocaman fakat kısa boylu bir adam oldu. Bunlar yetmiyormuş gibi, omuzlarına geniş bir kepe örttüler.

İçime bir darlık çökmüştü. Hasana baktıkça göğsüm sıkışıyor, omuzlarımı kuvetli eller bastırıyordu sanki.

Zavallı çocuk bu ağırlık altında ezilmiş, şaşkın şaşkın bakıyor, yüzü ateş gibi kızarmış.

Hasanı niçin bu hale soktular?

Bunu sormak isteği dudaklarımı yakıyor. Yol arkadaşlarımızla dost olmuştum. Fakat, Hasanı giydirişlerinde, saklamak istedikleri bir sır var gibi.

Hasan hiç ses çıkarmıyor. Kat kat elbiselerle, kocaman kepesile, kuluçka hindi gibi oturuyor.

Ortalık tamamile aydınlandı. Uzaklarda kıyı.. ve karakalemle gökten ayrılmış gibi siyah duran dağlar görünüyor.

— **Samsuna geliyoruz.**

— İki saat sürmez bile.

Bizim yol arkadaşları konuşuyorlar. Hasanı niçin giydirdiklerini anlayabilsem.

Yanımda yatan kardeşlerim uyandırılır. Babamla annem, biraz ileride ayakta durmuş, gülerek bize bakıyorlar. Babamla annem, eski güler yüzlü hallerini aldılar. Buna da çok seviniyorum.

Yataktan kalktım. Sırtıma paltomu, ayaklarıma iskarpinlerimi geçirdim. Annemle babamın yanına yaklaştım!

— Hoşgün sevgililerim.

— Hoşgün yavrum.

Ayaklarımın ucuna basarak babamın kulağına ağzımı yaklaştırdım, yavaş sesle sordum:

— Kuzum babacığım, Hasanı niçin kat kat giydirdiler?

Babam gülerek eğildi, yanağımdan öperek kulağıma fısıldadı:

— Kaçakçılık yapıyorlar kızım...

Bu ne tuhaf yolculuktu!... Biz kaçıyoruz, babam ismini değiştiriyor, güvertede bir kayık dibinde yatıyoruz.. Yol arkadaşlarımız kaçakcılık yapıyorlar. Başımın içi, tamamile çözemediğim düğümlerle dolu...

Ortalık güneşsiz olmakla beraber, havada tatlı bir sıcaklık var. Sonbaharın son güzel günlerinden birini, deniz üstünde yaşamak ne güzel...

Kıyıya gittikçe yakınlaşıyoruz. Dağlar siyah çizgile gökten ayrılmıyor, kendi renklerile görünüyor.

İçimde tatlı bir heyecan var. Bütün vücudum, belirsiz bir titreyişle ürperiyor.

Kısa bir zaman sonra Anadolu toprağına ayak basacağız. Seviniyorum.

Vapurdaki gürültü ve konuşmalar arttı. Bu gürültü arasında su sızıltısına benzeyen bir ses var. Hasanın babası kaval çalıyor, Hasan çocuk sesile köy türküleri söylüyor.

Ne sakin insanlar, ne içleri ürperiyor, ne heyecan duyuyorlar.

***

Büyük bir mavunadayız. Bir yanda eşyalarımız yığılı, iriyarı, güçlü kuvvetli iki kayıkçı, burun buruna kürek çekiyorlar.

Mavuna sudan beş on santim yukarda. Ufak bir dalga olsa, eşyalar ve bütün aile denize döküleceğiz.

Annem sinir içinde, yüzü sapsarı, gözleri, yüzlerimizde dolaşıyor, her dakika emreden bir sesle:

— Kıpırdamayın!

Diyor. Arkada kalan vapura bakacağım, fakat kıpırdamak yasak. Bizden sonra kayığa binen Hasanı görmek istiyorum. Biraz kıpırdayacak olsam, annemin kaşları büsbütün çatılıyor:

— Cahit!..

Otururken ayağım eğri kalmış, o vaziyette iskeleye kadar gideceğim. Gözlerim kıyıda, denize dil gibi uzanan iskelede... bir ân evvel yanaşsak, bu kötü vaziyetten kurtulsam.

Yavaş yavaş yaklaşıyoruz. İskelede babamı bekleyen birkaç dostu var, selâm veriyorlar.

[*] SAMSUN: Yalı Camii

Saat Kulesi

Genel Görünüşü.

Çok şükür, koca mavuna, ustaca bir manevrayla iskeleye yanaştı. İlk önce babam atladı, sonra elini uzatarak annemi çıkardı.

Annem sendeleyerek birkaç adım yürüdü. Kenardan bir avuç toprak alarak öptü. Bu toprağı öpüşde, İstanbuldaki felâketli günleri arkada bırakışımızla, deniz ve sonra da mavuna yolculuğunun, sağlıkla sonuna erdiğinin sevinci vardı.

Amcam, eşyalarla iskelede kaldı. Biz babamla beraber, dostlarının sağlık verdiği, kıyı otellerinden birine geldik.

Yanyana iki oda açtırdık. Karyolalarda kuş tüyü şilteler, yastıklar var. Bu kadar bol kuş tüyünü nereden bulmuşlar?

Bize odamızı gösteren adama, bunu sordum, güldü:

— Bizim otelin lôkantası da vardır. Orada kesilen tavukların, kazların, hindilerin göğüs tüylerini attırmayız. Bu suretle şiltelerimiz, pamuk, yün değil, kuş tüyüdür.

Ne açıkgöz insanlar. Onların, bu açıkgözlülüğü yüzünden, üç günlük rahat yatağa ve uykuya olan hasretimiz dinecek...

Anadolu bizi iyi karşıladı demek...

***

Ortalığa karanlık çökerken, babam odadan içeri girdi. Yüzü gülüyordu. Kendini bir iskemleye bıraktı:

— Üç gün sonra, ancak araba bulabileceğiz. Ondan önce yola çıkmamıza imkân yok.

Annem, merakla sordu:

— Niçin?

— Arabalar cepane taşıyormuş.

Onları konuşurken ben de balkona çıktım. Bizim karaya ayak bastığımızın sabahı, denizde müthiş bir fırtına başlamıştı. Dalgalar halâ kumsalı yıkıyor. Deniz bomboş. Bu, boş oluşa rağmen, her sabah gözlerimizi açınca, otelin sol yanındaki depoların önünü, sandık yığınlarile dolmuş buluyoruz.

Bunlar ne zaman geliyor? Kimler getiriyor? Bilmiyoruz. Yalnız, dün gece yatmadan önce, balkona çıkmıştım. Denizin, yükselip alçalan, dalgaları üstünde küçük ve sönük bir ışık gördüm, babama gösterdim.

— Herhalde Rus kıyılarından geliyor.

Dedi. Sonra hafifce eğilerek sözünü tamamladı!

— Her sabah kıyıya yığılan sandıkları, bu küçük ışığın gemisi taşıyor.

***

Şehri gezmek için dadımla beraber otelden çıkmıştık. Birkaç saat dolaştık. Sonra deniz kıyısında biraz gezelim dedik. Bu sırada karşıdan bir kafile Türk zabiti geliyordu. Tam yanımıza gelince, hepsi birden ayaklarını biribirine vurarak bizi selâmladılar.

Şaşarak yüzlerine baktım. Bunlar, bizim eşya denkleri üstünde yatan hammallardı.

Gülerek selâmlarını aldım. Konuştuk. Hepsi ilk vasıtayla cepheye gideceklermiş...

***

Yarın sabah yola çıkabileceğiz. Bu yolculuk günlerce sürecek. Nereleri göreceğim, neler duyacak, ve nasıl yaşayacağım, bilmiyorum. Fakat içimde, tatlı bir sükûnet, iyi bir bekleyiş var ki, güzel günler yaşayacağımızı bana vadediyor gibi...

— Arkası var —

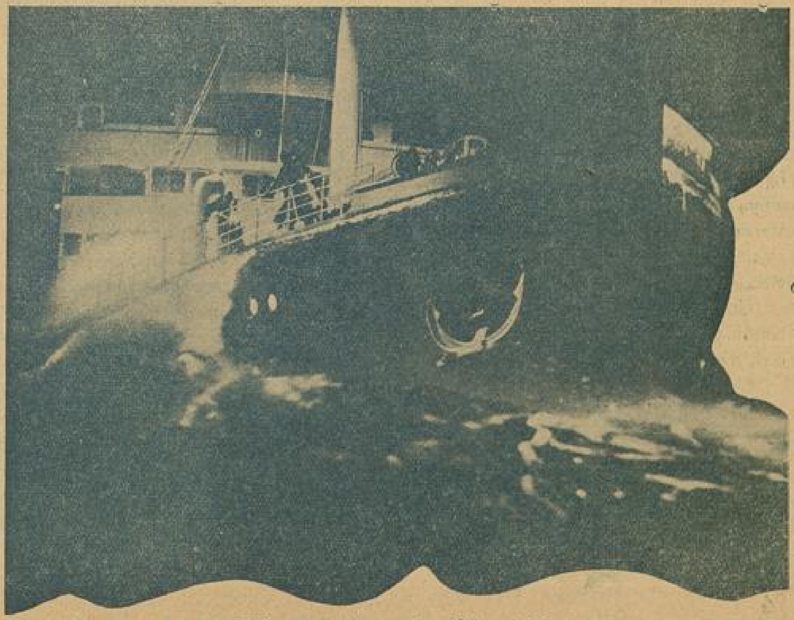

Bütün gece koyu karanlığın içinde....

[*] Samsuna ait bu resimleri Samsun Lisesi Kitapsaray işyarı Bay R. Aşar lûtfetmişlerdir.

Yazan : T. F. Powys [*]

Çeviren :
NURULLAH ATAÇ

GONG

Öyle zamanlar olur ki insan, ilânını okuyup da ne olduğunu merak ettiği şeyleri bir görmek için kalkar, artırma ile satış yerlerine gider. Bazan bir tek kelime, satılık bir hiçin adı, hele yavaşça söylendiği zaman kulağa bir tuhaf geliyorsa, basit kimseleri heyretlere düşürür. Adamcağız içinden: «Onu alsam hiç şuphesiz uğur getirir» der.

İlânın verildiği gazetede o kelimenin, belki eskiden de geçtiği olmuştur ama, onun gözüne çarpmamıştır. İnsan oğlu daima yarıdan fazla çocuk kalır. Garip bir kelime duydu mu onu zihninde, bir gün hoşuna gitmiş veya içine korku salmış şeylerle karıştırır. Kapalı bir kapı, koşan bir hayvan, yavaş yavaş giden bir bit...

Gazetenin artırma ile satış ilânlarında «Gong» kelimesini görünce Mr. Garland, bunu canlı birşey veya içi saman doldurulmuş, koca koca kara kanatlı kuş sanmıştı.

Mr. Garland'ın dikkatini çeken ilân hayli ehemmiyetli idi: «Geçenlerde kalb sektesinden ölüvermiş Albay Bullock'un Yukarı Bostan çiftliği bütün eşyası ve arazisi ile satılıyordu».

Mr. George Garland, akşam yemeğinden sonra gazeteyi şöyle bir göz gezdirmek için açmıştı; domuz yağı piyasasını öğrenmek istiyordu, fakat gözü kendisini hulyalara daldıran o kelimeye takıldı. Verilen izahat şundan ibaretti: «En iyi cinsten, hiç kullanılmamış gibi yeni, büyük bir Gong».

Gongun, kibarların bahçelerinde kullandıkları esrarengiz bir âlet olması ihtimali de Mr. Garland'ın aklına geldi.

Onu almağı zihnine koydu.

Mr. Garland, ineklerinin sütü ile geçinir küçük bir çiftçi idi. Ailesi, hemen hemen kendisi ile yaşıt ve kendisi gibi elini işten esirgemez bir kadıncağız olan Ellen'den, on sekiz yaşındaki oğlu Frederic ile on altı yaşındaki kızı Winnie'den ibaretti.

Mr. Garland çocukluğunda basit, fakat ömründe unutamıyacağı bir terbiye görmüştü. Babasının elinde, sert ve insafsız bir hoca oluveren bir dişbudak sopasından ders almıştı. Babası, sopanın yardımı ile, oğlu George'u kendi gibi merhametsiz etmişti; George evlendikten sonra karısına bir defa sopanın lâfını etti ve bu, kadıncağızın yılmasına kâfi geldi. Çocuklardan biri bir yaramazlık etti, veya bir arkadaşın yardımı ile domuzlara yol göstermekten kaçındı mı, Mr. Garland ne yapacağını bilirdi.

Ondan çok önce, ufacık parmakları domuzlar için palamut toplıyacak hale geldiği gün, Freddie ile Winnie o dişbudak sopasının tanıdı tatmışlardı. Freddie, on sekizinde bile ondan kurtulamamıştı, en ufak kabahat için bir iyice dövüldüğü olurdu. George Garland babasından ne gördü ise, çocuklarına da onu yapıyordu. Bu sert kanun, Mr. Garland'ın nazarında kaçınılmaz bir vazife olmuştu; onu hakkile yerine getirdiği tekdirde oğlunu (on dördüne bağstığından beri kızını dövmüyordu) bu dünyada fıkaralıktan, öbür dünyada da azaptan kurtaracağına kani idi.

Freddie fidan boylu, narin, işlerinde ağırca bir çocuktu. Sanki rüya içinde yürür gibi bir hali vardı; bu yüzden annesi ona kaç kere iğneli sözler söylemiş, babası da kaç kere dayak atmıştı. Winnie ise tam bir kır çiçeği idi; bu güzel ve çevik kız, daha on üçüne basmadan, sürünün en hızlı koşan ineği ile yarışa çıkabilirdi. Elleri, ayakları minimini idi ama, iş göremiyecek, seğirtemiyecek kadar değil. Mr. Garland'ın annesinin dediğine bakılırsa küçük ve dayanıklı eller, süt sağmak için en iyisidir.

Mr. Garland evden çıkmadan önce, kendi yokken ne işler görüleceğini birer birer, inceden inceye söyler, öyle giderdi. Pazar yolunu tutarken, verdiği emirlerin şaka götürmiyeceğini Freddie'ye anlatmak için, parmağı ile değneği göstermeği de unutmazdı.

Sopa, yüz yıllık bir sopa idi. Tarihi, ucuna bıçakla kazılmıştı; bundan başka iki kelimelik, fakat manası derin bir söz de yazılmıştı: «Hiç acıma». Mr. Garland'ın babası, gençliğinde kendi babasından bunla dayak yemişti: dedeleri gündelikçi rençber olan bu ailenin serveti, o dişbudak yüzündendir denilebilir.

O sonbahar günü, kışın geldiğini hisseden ve biraz da yağlarını eritmek isteyen kuzgunlar.. taze ekilmiş buğdayı yiyerek keyifleri gelmiş kuzgunlar havada bağrışarak o yana, bu yana uçuşurken; Mr. Garland arabasına binip gitti. Somurtkanlığı vardı. Esen tatlı rüzgâr, tepeleri sararmağa başlıyan büyük kara ağaçların yapraklarını hafif hafif hışırdatıyordu.

Mr. Garland'ın o sabah canı sıkkınca idi; çünkü peynir ekmekten ibaret akşam yemeği, her ne olursa olsun, ne iş çıkarsa çıksın, saat sekizde muhakkak yenirdi. Freddie ise bir akşam önce eve vaktinde gelmemişti. Düştüğü elden sert olmayan dişbudak değneği işe karışmıştı ama, artık yaşlanan ve nihayet ağaçtan değil, etle kandan yapılmış bir insan olan Mr. Garland, oğlunun cezasını eskisi gibi veremediğini kendi de farketti. Çoluğunu çocuğunu, vakit gelince sofra başına çağırmak için bir çare bulsa, bu dayak sıkıntısından kurtulacağını düşünüyordu. Gerçi saat sekizde havaya bir kurşun sıkabilirdi; ama bu, günde iki penny'ye kıymak demekti. Çoban Poos'a bir çıngırak ısmarlamak da aklına geliyordu; bu da işi görürdü ama, çiftçi Lord'un sürüsündeki ihtiyar koçun çıngırağı ile karıştırılması kabildi. Hem Mr. Garland'ın duyduğuna göre: mektep çocukları gibi domuzlar da çıngırak sesinden hiç hoşlanmazmış.

Mr. Garland, Yukarı Bostan'a varır

[*] *(Bu hikâye T. F. Powys'in* **Captain Patch** *adlı kitabındaki 21 hikâyeden biridir. Mr. Powys, bugünkü İngiliz edebiyatının en ince san'atkârlarındandır. 1875 de doğmuştur. Dorchester civarında şehirlerin gürültüsünden uzak bir köyde yaşar; ve bilhassa köylülerin, küçük çiftçilerin hayatından bahseder.)*

varmaz rasgeldiği delikanlılardan birine, satılık gongu nerede görebileceğini sordu. İçinden de «sakın bir top olmasın!» diye düşünüyordu. Satılık eşya, çimenliğe çıkarılmıştı, Mr. Garland'ı da oraya gönderdiler.

Gongu da, tokmaktan çok trampete değneğine benziyen tokmağı da iyice gözden geçirdi. Bir de sesini duymak istedi, ve delikanlılardan birinden beş dakika sonra çalmasını rica ederek uzaklaştı. Hayli yürüdü ve tahminen köy ile kendi evinin arası kadar uzak bir noktaya varınca durdu; oradan gongun sesi iyice duyuluyordu. Gongun gür bir sesi vardı; ihtizazları, Mr. Garland'ın tahminine göre, bir kilometreden işitilebilirdi.

Bir üniversite talebesi olan o delikanlı: gongun memlekette pek eski zamanlardan beri bir çağırma aleti diye kullanıldığını; ancak o gün satılığa çıkarılanın yeni ve pahalı bir cins olduğunu anlattı. «Normandia dukası Guillaume'un İngiltereyi fethettiği zamanlarda bile tanılırdı» dedi.

Mr. Garland böyle bir şey ele geçirmiş olduğuna pek sevindi, ve her nekadar bir albay değilse de, gong kullanmanın, sofraya oturmak için çağrılmak bekliyen kibarların imtiyazı olmıyacağını düşündü.

Gong pek ucuza gitti, fakat Mr. Garland fiatı hayli yüksek buldu. O kadar paraya, bir domuzun bir seferde doğurduğu bütün yavruları alabilirdi. Tam dört lira on dört buçuk shilling verdi.

Mr. Garland çocuklarının düdük, trampete gibi şeyler çalmasına asla razı olmamıştı. Hayvanların anladığı zaruri gürültülerden başkasına izni yoktu. Çocuklar sessizlik içinde yaşamışlardı; biricik gürültüleri, çalışmaları olmuştu. Herhangi bir ses, hatta havaların kararıp göğün gürlemesi Freddie'yi sevinciden titretirdi. Bunun içindir ki Mr. Garland dönünce bütün ev halkı, bu getirdiği şey de nedir ki?.. diye merak ettiler. Ama gongun niçin alındığını ve babalarının bu gümbürtülü, acip şeyi kendisinden başka kimsenin vurmasına izni olmadığını öğrenince, doğrusu biraz surat astılar.

Mr. Garland, bu garip hareketini mazur göstermek için vakit kaybetmeği lüzumsuz buldu.

Her akşam saat sekizde o acaip, kocaman şeyi çalacağını söyledi. İşte o kadar!

Her tokmak darbesi arasında saniyeleri sayarak beş dakika çalardı. Son darbenin son ihtizazı da işitilmez olduktan sonra, oğlu veya kızı -onun cezasını da annesi verirdi- köyde sürtmekte devam ederlerse, söz dişbudak değneğine düşer; ve suçlu karnını doyurmadan yatağa gönderilirdi. Nizam böyle idi.

İlk zamanlar hiçbir itaatsizlik olmadı, işler yolunda gitti. Freddie de, Winnie de, evin efendisi gong çalmağı bitirmeden, gelirlerdi; bazan nefes nefese gelirlerdi ama geç kalmazlardı...

İlk geç kalan Freddie oldu.

O akşam bir kriket maçı vardı. Acaba Freddie, baharı görüp de öyle bir evde doğmuş çocuğun hakkı olmıyacak kadar neşeye mi kapıldı? Yoksa doksan sayısı vardı da yüzü doldurmak mı istedi? Bunu kimse bilmez. Belki de gideceğini söylediği vakit, öbür oyuncuların alay etmesi onun babasına meydan okuyup kalmasına sebep olmuştur. Bütün kış evin nizamına gözcü olmuş, ve herkesi vaktinde sofra başına getirmiş olan yeni ilâh, böylece hiçe sayılmış, hakaret görmüş oluyordu. Böyle büyük suçun cezası da, öyle büyük oldu. Mr. Garland gölün başına kadar gidip oğlunu oradan karşıladı, öfkenin verdiği kuvetle onu yakalayınca kaldırıp suya fırlattı. Sopa, böyle ilk kabahat için bile pek yumuşak bir nasihatçı olurdu. Mr. Garland göle, göğsünü kabartıp baktı; su, oğlunun üzerinde örtülüp kapanmıştı. O, sert yürekli aile babası bir müddet zaferin zevkini tattı ama; sonra meraka başladı. Freddie, kafasını koca bir kayaya çarpmış, suyun dibinde hareketsiz yatıyordu. Babası, iyice ıslanmak aklını başına

(Arkası 28 inci sayfada)

MENDİREK

YAZAN:

MAHMUT YESARİ

Sessiz, uysal bir adamdı. Onunla, nerede, ne zaman tanışmıştım? Hatırlayamıyorum. Yıllardanberi tanışırız. Seyrek buluşuruz, hattâ biribirimizi, pek aramayız. Fakat biribirimizi gördüğümüz zaman, gözlerimiz parlar, ikimiz de içten seviniriz.

O, benden, on yaş kadar büyükçedir, sanıyorum! Demek ki kaç yaşında oluyor? Orasını, pek karıştırmayın... Asırdide bir ihtiyar olamaz, a!

Onunla, pek anlaşmışızdır; ve anlaşmış olduğumuz için de, çok sevişiriz. Birini dinlerken, ağır işidiyormuş ta iyi duymak istiyormuş gibi, elini kulağına siper eder; ve karşısındakinin ağzının içine bakar. Söz dinlerken de bağırmaz, elini kolunu oynatmaz, ve etrafına bakarken de gülümser.

Sessiz, uysal insanların çoğu silik kalırlar; şahsiyetleri ışıkta kaybolan gölgeler gibidir. Halbuki, dostum, öyle sevimli ve sokulgandı ki sesinin, bakışlarının, gülümseyişlerinin tatlılığı, ılıklığı ile göz alıyor, gönül çeliyordu. Onun, hayatta, bir tek düşmanı olabileceğini tahmin ve tasavvur edemiyordum. Herkese güler yüzle, iyi muamele etmesine rağmen, tek düşmanı olmadığı muhakkaktı.

Benim arasıra uğradığım kulübün, o, gedikli âzalarındandı. Kulübde, onu sevmeyen, saymayan yoktu.

Briç partilerinde kavga etmeyen, yalnız, o, idi. En garibime, hattâ tuhafıma giden hali, bütün kavgaları, gürültüleri, patırtıları, hiç duymuyormuş gibi, kılı kıpırdamadan, kayıtsızca dinlemesi idi.

Dostumun, sinirlerindeki kuvete şaşmaktan, kendimi alamıyordum. Mesleği ne idi? Onu, hiç bilmiyordum.

Bazı insanlar, işlerinden, mesleklerinden bahsetmeği severler; bazı insanlar da, her nedense, hiç bahsetmezler. Dostumun ağzından, işi, gücü için, tek söz çıkmamıştı; ben de sormağa cesaret edemiyordum.

Dostum, sessiz, uysal bir adamdı; sevimli ve sokulgandı. Onunla anlaşıyor, ve sevişiyorduk. Bundan ötesi, benim neme lâzımdı.

Bir gün, arkadaşlardan biri, telâşla koluma girmişti:

— Ne olursa senden olur... Arkadaşlığını göstereceksin artık!

Benden çıkarı olduğu için samimîleşen bu teklifsiz arkadaşın, kendisinin hangi arkadaşlığına karşılık istediğini anlayamadığım arkadaşlığın ne olduğunu, ne olabilecağini fazla düşünmeme vakit bırakmadı, kendisi anlattı:

— Oğlum, bir kızla evlenmek istiyor. Kadın tarafının aklı yattı; kızla anlaştık; anası da razı oldu. Mes'ele, kainpederde... Kainpeder, gayet uysal, sessiz bir adam görünmekle beraber, gayet inatçı imiş... Her ne denirse başını sallar, yine bildiğinden şaşmazmış!.. Demek ki aksi bir adam!.. Evden, bana: git, kainpeder olacak zatla görüş, konuş! dediler... Daha birtakım şeyler de söylediler ama, pek kulak vermedim. Yalnız, kainpeder, senin, pek ahbabınmış! Kulübde buluşuyormuşsunuz... Bu adamla beni tanıştır, konuşalım. Anlaşacaksak anlaşalım, anlaşamıyacaksak, onu da anlayalım; lâkırdısı kesilsin. Dırıltı dinleyecek halim yok. Eğer oğlum, vazgeçemezse, başının çaresine bakar. Evlât hatırı anladık ama, elin aksi heriflerile de uğraşamam ya... Bana, anlatışları, seninle gayet dost, ahbapmış! Hoş, sen, herkesin suyunca gidersin; seninle ahbap olmak kolaydır... Ne ise, sen, bana bir arkadaşlık yapacaksın. Beni, kainpeder olacak zatla tanıştır, icap eden şekilde de bizden yana çık...

Bizim arkadaş, söyledi, söyledi. Oğluna «Kainpeder olacak zat»ın, benim sessiz, uysal, sevimli dostum olduğunu anladım. Onun evli ve bir de gelinlik kızı oluşu, hem tuhafıma, hem hoşuma gitmişti. Arkadaşa:

— Yarın kulübe gel... Sizi tanıştırayım, dedim.

Ertesi gün, öğleye doğru kulübe uğramıştım; sevimli dostumla karşılaştım:

— Bugün, sizinle mühim bir iş için konuşacağız.

Her vakitki gibi gülümsedi:

— Konuşuruz.

Kulübün arka odalarından birine çekildik, karşılıklı oturduk, birer cigara tellendirdik.

Dostuma, evlenme meselesini açtım. Her zamanki gibi, elini kulağına siper ederek beni dinledi, yorgun yorgun gülümsedi:

— Evet... Evde, öyle bir şeyler kulağıma çalındı ama, fazla merak edip sormadım.

Bu, ne kayıtsız, ne telâşsız, ne soğukkanlı adamdı! Kızı evlenecekti, evlenmek üzere idi, evde lâfı geçiyor, belki de münakaşaları oluyordu; fakat onun kılı kıpırdamıyordu.

Bana, yavaşça sordu:

— Bizim mustakbel damadın babası bu gün mü gelip konuşacak?

— Evet!

Dostumun gözleri parlamıştı; ayağa kalktı, önümde durdu:

— Dostluğunuza inanabilirim, değil mi?

Bu soruş karşısında şaşırmıştım:

— Elbette... Şüphe mi ediyorsunuz?

Dostum, bir koltuk çekti, yanıma oturdu:

— Hayır! Sizden şüphe etmiyorum. Fakat şimdi size hayatımın en büyük sırrını söyleyeceğim... Yıllardanberi tanışıyoruz, ahbabız, dostuz, değil mi? Sizi kaç kere evime davet etmek; bir sıcak çorbamı, bir acı kahvemi içmenizi istedim, işte bu, kabil olmadı. Evdekilerden mi çekiniyorum? Evim, misafir ağırlayacak halde değil mi? Hayır... Ben, evimde ayrı, dışarıda ayrı adamım... Sakın beni, gece silâhlı, gündüz külâhlı, cinsinden sanmayın...

Başını, bana iğmişti:

— Ben, evde, küp gibi sağır bir adamımdır. Yanımda davul çalsalar, top patlasa duymam...

Alay mı ediyor? Diye bakıyordum. O, gayet ciddî idi:

— Evet... yirmi dört senedenberi sağırım; yeni evlendiğim günün ertesi günündenberi!

Öyle bir eve damat düşmüştüm ki, size dehşetini anlatamam. İki kainpeder, iki kainvalide... Olur mu, oluyor? Kainvalide iki kere evlenmiş! Kerime hanım, yani menkûhai muhteremem, zevcem, karım, bu ilk kocadan... O da tekrar evlenmemiş mi? Vaziyeti anladın! Amca, dayı, hala, teyze, bacanak, baldız, elti, görümce, yenge, abla, dadı, bacı, akraba ve talûkat namına adlı ve adsız nekadar eşantiyon, nümu-

nelik, mostralık, çeşitlik, örneklik mal, mata varsa, hiçbiri eksik, noksan değil... Karımı sevmiştim. Fakat o biçare, tek başına, bu ordu içinde ne yapabilirdi? Fazla dırıltıdan, bilhassa dedikodudan hazetmeyen bir adamım. Ya vaziyeti olduğu gibi kabul edeceksin, yahut sıvışıp gideceksin. Düğünden bir gün sonra idi, eve geldim: "Galiba güneş çarptı!. dedim ve yatağa düştüm. Kulaklarım sağırlaşmıştı ve dilim de, ağzımın içinde güçlükle hareket ediyordu. Doktorların biri gidiyor, biri geliyordu. Hep, ayrı teşhis koydular ve hiçbiri, derdime deva bulamadılar. Ve nihayet, mutehassıslar, lâtince isimler sayarak hastalığımı vaftiz ettiler, ve o gün bu gündür, ihtisas denilen ilim derinliğini benim kadar takdir ve takdir eden kimse yoktur.

Ellerimi tutmuştu:

— Dostum! İşte hayatımın sırrı... Mustakbel damadımın babası geldiği zaman, onunla kâğıda yazarak konuşacağım. Sen de bozmazsın. Hattâ, bu günden itibaren kulübü de değiştireceğim. Beni burada bulamamaları lâzım... Düşün ki, yirmi dört sene evelki gibi genç te değilim. Rabatımın kaçmasını istemem... Şimdi, öyle rahatım ki... Kulağıma gitmiyeceği için, kimse aleyhimde bulunmuyor... Hizmetçiler, hiddetlerini belli etmek için, kapıları, trank! diye gürültü ile kapayıp açmayorlar... Kızım, ağlamıyor, vır vır etmiyor... Karımın, sinir nöbetine tutulup bağırdığını, saçlarını yolduğunu, şarkadak düşüp bayıldığını görmedim... Akrabaların hepsile aram iyi... Çünkü hiç birisi, sözüm seninle! deyip, biribirlerini bana, ve beni de ötekilere çekiştirmiyorlar... Ben, uyurken, yahut koltukta," şezlonkta içim geçer, şekerleme kestirirken, öksürerek, iskemle, masa devirerek, seslenerek, beni uyandırmıyorlar... Bunun, en mühimini, en müthişini söyleyeyim. Benimle, ancak kâğıda yazarak konu-

(Arkası 31 inci sayfada)

Karımın, sinir nöbetine tutulup bağırdığını.. düşüp bayıldığını....

Holivutta Büyük Bir Müsabaka :

Bette Davis ile Victor Mac Laglen Birinciliği Kazandılar

"Amerika San'at ve Sinema Akademisi, her seneki gibi, 1935 senesinde çevrilen filimlerde de en fazla muvaffakıyet gösteren artistler arasında bir müsabaka yapmıştır. Neticede en büyük iki mükâfatın "Casus" filmi kahramanı Victor Mac Laglen ile "Teblikeli Kadın" kordelâsı kahramanı Bette Dawise verilmesini kararlaştırmıştır. Kendilerine altından yapılmış birer büstleri hediye edilmiştir.

Bu kararda büyük bir isabet olduğu muhakkaktır. Çünkü Victor hakikaten Amerikanın beyaz perdede en tabiî görünen artistlerinden biridir. Bu büyük san'atkârın çocukluğu Cenubî Amerikadaki çiftliklerde geçmişti. Fakir bir ailenin çocuğu olan Victor, on dört yaşından itibaren hayatını bizzat çalışarak kazanmıya mecbur kalmıştı. Yirmisine doğru askerliğe heves etmiş, babasının, bu arzusuna karşı gösterdiği mümanaatı hiçe sayarak, Londraya gelmişti. İngiliz ordusuna yazılmış, Kanadaya sevkolunan kıt'aların birile oraya gitmiştir. Victor, askerlik hayatında boksa olan merakile şöhret bulmuştur. Arkadaşlarından en kuvvetlileri ve en mahirleri bile, onun karşısında beş dakikadan fazla dayanamazlardı. Genç adam, kendisile dövüşmek cesaretini gösterenlerin ekserisini, nakavt etmeden ringten çekilmezdi. Bir müddet sonra askerlik hevesi geçtiği için, boksörlüğü kendisine meslek ittihaz etti; üniformasını daha lâyık olanlara terkedip çıktı. Boksta büyük muvaffakıyetler kazandı; hatta meşhur dünya şampiyonu Jack Johnsonla altı ravndlık bir gösteri maçı bile yaptı.

Artık, boksörlük te onu tatmin etmemeğe başlamıştı. Kenarda biraz parası da birikmişti. Onu sermaye yaparak bir "Beden Kültürü Okulu" açtı. Bu okul müthiş rağbet gördü. Daimî talebeleri her sene 100 delikanlı ve 150 genc kızdan aşağı düşmüyordu. Buna rağmen gayet hercaî meşrep olan Victor, bir gün bu işten de vazgeçti. Okulun idaresini vekâleten bir başkasına bırakarak seyahate çıktı. San Fransisko yolunu tuttu. Oradan da Honoluluya gitti. Büyük Okyanusta birçok adaları dolaştıktan sonra, ta Hindistana kadar uzandı. Tekrar geriye dönerek Afrikanın Kuzey, Batı ve Güney taraflarında uzun gezintiler yaptı. Oradan da Londraya geldi.

Londrada onu büyük bir istikbal bekliyordu. Uzun seyahati esnasında aldığı filim parçalarını satmak üzere gittiği bir stüdyoda kendisine, bazı kısa kordelâlarda oynaması teklif olundu. Ötedenberi birçok işlere girmiş çıkmış olan Victor, bir de bu mesleği tecrübe etmek istedi.

O tarihten bugüne kadar artistlikten bıkmamış olduğuna göre, ilk tutmuş olduğu mesleklerden çabucak ayrılışı - toprağını bulmamış bir nebat gibi - o işler için yaradılmamış olmaktan doğuyordu. Hakikî istidadının inkişaf ettiği bu yolda azimle yürüdü.

Bette Dawise gelince: asıl ismi Ruth Elizabeth olan bu genc kızı, herkes okulda Betty diye çağırıyordu. Sinemaya intisab edince «y» i kaldırdı. Kısaca «Bette» kaldı.

Bette Amerikada Bostonda doğmuştur. Babası bir avukattır. Annesi aslen Fransız olan bir artisttir. Genç kız okul temsillerinde aldığı rollerde, ve dans numaralarında fevkalâde muvaffak oluyordu. Annesi bu halini görünce, onun kendisine çektiğini sezmiş, ve kızı Nevyorka göndererek orada bir tiyatro okuluna yazdırmıştır. Okuldan çıktıktan sonra ilk vazifeyi seyyar bir tiyatroda aldı. Ancak bu tiyatronun ömrü çok uzun sürmediği için, bir müddet sonra açıkta kaldı. Bir gün evde şarkı söylerken, sesi, yoldan geçen bir tiyatro direktörünün kulağına aksetti. Onu alıp Nevyorka götürdü. Orada iki sene birçok mühim piyeslerde oynadıktan sonra, sinemaya intisab etti. «Hafifmeşrep Kızkardeşler» «Vaterlo Köprüsü», «Düşman!», «Cehennemî Ev», «Siyah At», «Bir Kibrit İçin..», «Paraşüt Kahramanları», «20 bin Sene Mahkûmları» ve diğer birçok filimler çevirdi. Bette Dawis, ince ve zayıf görünmesine rağmen, gayet ateşli bir spor meraklısıdır. Yüzmeği, ata binmeği çok sever. Okumak ta en büyük bir iptilâsıdır. Diğer taraftan modern âlemde de şıklığile meşhurdur. Artistlerden Nelson Juner ile evlidir.

Hollywood'da Nişanlananlar, Evlenenler ve Ayrılanlar

Hollivvudun binbir gece masallarından bir kaçı...

Geçen ay içinde bir gece, Hollivvud yıldızlarından Adrienne Ames, bir birahanede masasının başında sızmış kalmıştı. Sabaha karşı yanına iki delikanlı geldi. Yağmur sıkıntısı ile ağırlaşmış bir nisan gecesinden kaçarak birahaneye giren bu gençler, birçok boş masaları bırakarak, artistin uyuklamakta olduğu masanın başına oturdular.

Adrienne biraz sonra uyandı ve yanındakilere baktı. Fakat kendisini sızmış görmelerinden dolayı hiçbir sıkılma duymadı. Gündüz, sabahtan akşama kadar studyoda çalışan bir insan için, gece, sessiz bir yerde, şöyle bir şekerleme kestirmek çok görülür mü?

Bu düşünce ile gülümsedi. Masaya gelen gençlerle arkadaş olmağa, bu gülümseme kâfi geldi. Ve konuşmağa başladılar. Adrienne'in uykusu açıldı.

Bu, Holivuttaki binbir gece hikâyelerinden biri. Ve bu hikâyeler hemen hemen her gece, birçok birahane ve eğlence yerlerinde ayni dekor ve şahıslarla geçer. Ve Hollivvutta nişanlanmalar, evlenmeler, boşanmalar böyle olur.

Hikâyemize yine Adrienne Ames ile devam edelim :

Adrienne, Stephan Amesin eski karısıdır. Kocasından ayrılmış olmakla beraber yine onun aile ismini taşıyor. Çünkü, bir kere o isimle tanınmıştır. Stephan'ın şimdiki karısı da bir artisttir : Raquel Torres.. Adrienne'in bir eski kocası daha vardır ki adı Cabot'dur. O da, Holivud binbir gecelerinden birinde, demin bahsettiğimiz birahanede, Adrienne'le tanışmış, nişanlanmış, evlenmiş.. ve boşanmıştır...

Eski karı kocalar ve nişanlılar arasında ölen zavallı John Gilbert başta gelir. Marlène Dietrich'i tanıyıncaya kadar Renec Torres ile nişanlı (!) bulunuyordu. İki gencin bu dostlukları Hollivvud da âdet sayılmayacak kadar uzun sürmüştü. Yalnız, nihayet bir gün bunun da sonu geldi :

Dietrich'i sinema âleminde bir yıldız diye, tanıtan ve onu bütün göz kamaştırıcı ışığı ile parlatan Alman rejisörü Joseph Sternberg olmuştur. Sternberg, Marlen'i Amerikadan getirdiği zaman kendisinden hiç ayırmamak istemişti. Çünkü, Sternberg onda aradığı artist kadar, aradığı kadını da bulmuştu. Buna karşı Marlen de Stenberg'le fazla sıkıfıkı dost görünüyordu.

Yalnız John Gilbert'le karşılaşmaları, gerdk John'un karısı Rence Torres, gerek Marlene'in aşıkı Sternberg için felâket, fakat iki yeni âşık için saadet olmuştu.

Hollivuttaki eski karı kocalar arasında Carolde Lembard'le William Powell'i de saymak ister. Bu iki çift bir sene evli durdular, sonra, nasıl resmen evlendilerse, yine resmen boşandılar. Fakat, boşandıktan sonra da, yine eskisi gibi arkadaş kalmışlar, beraber gezmelerine, eğlencelerine devam etmişlerdir...

Holivud bu kadar hareketli evlenme ve boşanma şehridir. Fakat hiçbir zaman bu yüzden bir kavga çıktığı görülmemiştir. Çünkü, evlenme boşanma okadar tabiî birşey halini almıştır ki, arada ne kıskançlık, ne biribirini çekememezlik kalmamıştır. Ayrılan iki nişanlı (veya karı koca) sonra yine nasıl arkadaş ve dost kalabilirlerse; boşandığı kocasile evlenen arkadaşını kıskanmak hiçbir artistin aklından bile geçmiyor.

Bunun sebebi: belki sevişenlerin, eskiden anlaşılan manasında, bir aşk ile biribirlerine bağlı olmamalarıdır. Buna fazla ihtimal verilebilir. Çünkü kuvetli ve delicesine aşk, sinema diyarında artık yer bulamamaktadır. Sevgilisini « herşeye rağmen » aşkla seven bir genç olmadığı gibi, sevişerek bir iki sene yaşayanlar bile gayet azdır.

SÜEL MÜZEDE

Müze Direktörü Albay Şükrü.

Kâbuslu bir gecenin son ağırlıkları da omuzumdan kalktı... Kendimi daha hafif hissettim. Karyolamda doğrulduğum zaman, güneş hayli yükselmiş, hararetli şualarını odamın derinliklerine kadar yollamıştı. Böyle günlerde, evlerden daha sıcak olan açık havada dolaşmak için, acele giyindim. Pardesümü almadan kendimi sokağa attım. Gayri ihtiyarî ayaklarım yokuş aşağıya Divanyolunu indi. Birkaç sene önce yanan muazzam Adliye Sarayının harabelerine bir müddet baktıktan sonra, Süel Müzeyi bir kere daha görmek ve orada bulunan kıymetli eserleri daha iyi tetkik için, ağır adımlarla büyük kapıya yaklaştım. Şimdi, karanlık bir galeride daha ağır adımlarla ilerliyorum. Dünün kahramanlarının, cengâverlerinin ellerinde asırlarca dolaşmış silâhlara ve diğer harp âletlerine hayran hayran bakarak ilerledim.

Tesadüfün büyük bir yardımıyla, Müzenin temizlenme ve toplanma gününe rastgelmiştim. Büyük bir camekân açılmış, içerisinde bulunan silâhlar birkaç asker tarafından temizleniyor ve tekrar yerlerine vazediliyordu. Kıymetli müze direktörü Albay Şükrü, bunların itina ile temizlenmelerine ve güzelce yerlerine konmasına büyük bir dikkatle nezaret ediyordu. Bu tarihî vesikalar hakkında (Yarım Ay) okuyucularına biraz izahat alabilmek maksadile, yanlarına yaklaştım.

Kendimi taktim ederek hemen sorularıma başladım:

— Süel Müze ilk defa ne zaman açıldı? Müzeyi ilk kuran kimdir? Müzenin büyümesi, tanzimi işlerinde himmeti dokunanlar kimlerdir? Albay Şükrü biraz düşündükten sonra:

— Bizde sivil ve süel müzelerin kuruluşu tarihi 1263 senesidir. İlkdefa müzecilik fikrini ortaya atan ve canla başla çalışarak müzelerin banisi olan Topane müşiri Fethi paşadır. 1263 de şimdiki Süel müzede «Mecmuai asarı atika» ve «Mecmuai eslâhai atika» isimlerinde iki kısım müze kurulmuştur. İstibdat padişahları, kim bilir ne gibi düşüncelerle, bir müddet sonra müzeyi kapatmışlardır. Ancak meşrutiyetin ilânını müteakip Mahmut Şevket paşanın emrile Ahmet Muhtar paşa tarafından tekrar açılmıştır. Bu sırada «Mecmuai asarı atika» kısmı bugünkü asarı atika müzesine nakledilmiştir. Askerî müzede tarihî kıymeti olan birçok eserler vardır. Bize ait olmıyan bütün âsar harp ganaimidir. Bunların hangi harplere ait olduğu ancak tasnif neticesinde anlaşılacaktır. Bu husustaki tetkikat bitmiş gibidir. Bizanslardan kalma bir kılıç vardır. Bunun Kostantine ait olması ihtimali kuvvetlidir. Aynı zamanda Jüstinyenin mızrağının ucu da elimizde bulunmaktadır. Türk âsarı olarak Atabekler zamanında yapılmış bir kılıç vardır. Birçok oklar mevcut ise de, bunlar çok eski devirlere aittir. Süel müzenin taksimatı üç kısımdır: Silâhlar, Techizat ve Eşya. Bu tasnif tarzına ve eserlerin tertibine bakılacak olursa, bunların eskiklikleri; ve ait oldukları zamanların silâhı mı, eşyaları mı? veyahut yanlış olarak mı konulmuş oldukları belli olmamaktadır.

Süel müze, asrın ihtiyaçlarını tatmin edecek şekilde tanzim edilmemişti. Bu işe önümüzdeki aydan itibaren başlanacak; her eşya ve silâh asır asır tefrik edilecektir. Böylece bugün karışık ve yığın halinde gördüğünüz bu eşyalar, ait oldukları dairelere gönderilmek suretile müzeye modern bir şekil verilecektir.

Müzede Mevcut Olan Eserler Ne Gibi Şeylerdir?

— Esaslı bir netice elde etmek için, çok oğraşarak, müzedeki eslâha, techizat ve eşyanın kat'î surette hangi asra, ve mühim şahıslardan kimlere ait bulundukları, birçok vesikalarla tesbit edilmiştir. Önümüzdeki tasnifte bunların hepsi gösterilecektir. Bilhassa Yeniçeriler zamanındaki askerî teşkilât hakkında, gerek Türkçe ve gerek yabancı dillerde yazılmış birçok eserler vardır. Bunların yabancı dillerde yazılmış olanlarında çok zengin resimler vardır. Bu eserlerde piyade, sipahî, topçu ve humbaracılar, velhasıl o zamanın ihtiyaçlarına göre yapılan teşkilâtlar göze çarpmaktadır.

— Bugün, elden çıkmış eski büyük kalelerden, istihkâmlardan ve sair mahallerden müzeye nakledilmiş eserler var mıdır?

— Birinci Viyana muhasarasından, Kanunî Sultan Süleyman, birçok Alman kasketleri ve kılıçları getirmiştir. Bunlar hepsi kıymetli eşyalar olmakla beraber on altıncı asra aittirler. Tasnifte bu şekilde gösterilecektir. Bundan mada müzemizde 1665 de Lüi dö Burbondan zaptedilerek getirilen kıymetli bir top vardır. Bu top Hanoratus Singhe tarafından Tulonda imal edilmiş bir toptur. Müzemizi ziyaret eden Fransızların hepsi, bu topa ait resimlerden mutlaka bir tanesini satın alırlar.

1684 de Graz şehrinde Medormus tarafından yapılan kıymetli bir top daha bulunmaktadır. Elimizde değerli olarak

Yazan :

YAŞAR SİHAY

bulunan toplardan birisi de 1515 de Yavuz Sultan Selim tarafından yaptırılanıdır. Bu top, Almanya ve Fransa arasındaki top yivlerinin icadı iddialarını akamete uğratmıştır. Çünkü 1515 de Yavuz ilk yivli topu yaptırmış olup, bu top bugün elimizde bulunmaktadır. Topun uzunluğu yedi metre altmış santimdir. Dökme demirden olup, sıkleti yirmi iki tondur. Ve müzenin en kıymetli eserlerindendir.

—Süel müzeden çaldırılmış, veyahut padişahların ihsanları yüzünden ecnebi müzelere gitmiş ne gibi eserler vardır?

— Müzemizden çalınmış, veyahut padisahlar tarafından ihsan edilerek haricî müzelere kaçırılmış hiçbir eser yoktur. Yalnız Çanakkaleden, çok ehemmiyetli ve tarihî kıymeti pek yüksek olan bir top, Abdülazizin emrile Londra müzesine götürülmüştür. Bu, müzemiz için çok büyük bir kayıptır.

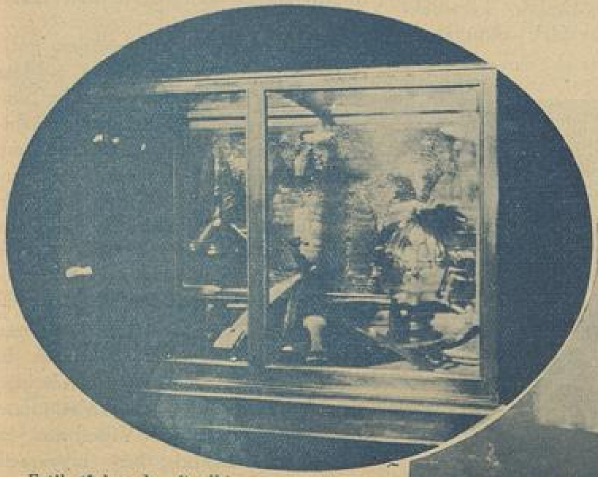

Fatih Mehmede ait elbise ve silahlar; Haçlılar seferinden kalma bazı eşya

— Müzede ne gibi kıymetli tablôlar vardır?

— Elimizdeki tablôlar içerisinde, mühim kıymetleri olan iki tablô vardır. Bunlardan biri: Barbaros ile Andre Doryanın Preveze deniz muharebesi olup, Behzad imzasını taşımaktadır. Diğer bir tablô da Avusturya ile İtalya arasındaki, Piemonte muharebesidir. Bu tablô müzenin en kıymetli tablôlarından olup, ressam Francesco Adam tarafındandan yapılmıştır. Avrupa müzelerinde dahi eşine pekaz tesadüf edil en bu kıymetli ve güzel eserin, müzeye ne suretle geldiği meçhuldür.

— Haçlılara dair ne gibi eserler vardır?

— Haçlılarla yapılan ilk muharebelerde, Araplar ve Selçukiler tarafından ganaim olarak alınan ikiyüz kadar kılıç mevcuttur. Bunların ekserisinin üzerinde büyük etüdler yapmak icabetmektedir. Bu kılıçlar İskenderye silâhanesinde hıfzedilmişler ve Yavuzun Mısırı istilâsında, diğer ganimetlerle birlikte İstanbula nakledilmişlerdir.

— Eski Osmanlı Türklerinin yaptıkları muharebelerde elde etmiş oldukları bayraklar var mıdır ve nekadardır?

— Bu cihet tetkike değer bir noktadır. Çünkü eski harplerde karşı karşıya biribirlerile harbeden orduların, en fazla ehemmiyet verdikleri bayraktı. Hiç şüphe yok ki gerek Selçuk Türkleri, gerekse Osmanlılar, yaptıkları büyük harplerde, birçok sancaklar elde etmişlerdir. Fakat maatteessüf bugün bunlar müzemizde mevcut değillerdir. Tektük bazı sancaklar bulunmakta olup, ancak henüz tasnif edilmemiş bir haldedirler. Hiç açılmamış bazı depolar vardır. Sorduklarınızın burada bulunmasını temenni etmekteyiz. Şayet çıkacak olurlarsa, müzemiz bir hayli daha kıymet bulacaktır.

— Mankenler Avrupaya mı sipariş ediliyor, yoksa burada mı yapılıyor?

— Müzedeki en iyi mankenler Viyanada yaptırılmış olanlardır. Bunların tanesi otuzbeş liraya malolmaktadır. Bu paranın memleket dışına çıkmaması için, burada bir atölye açılmıştır. Şimdi mankenler müzede yaptırılmakta ve iki liraya malolmaktadır. Bizim işçilerimiz Viyananınkileri örnek tutarak çalışmaktadırlar, bu hususta iyice muvaffak oluyorlar. Şimdi bize polis okulundan bir stajyer de gelmektedir. O da polis mankenlerini yapacaktır.

—Müzenin ne gibi noksanları vardır?

— Hiçbir noksanı yoktur. Hükûmet müze için fevkalâde tahsisat koymuştur; ve bu tahsisatla her gün görülen noksanlar ikmal edilmektedir.

— Müzeyi ziyaret eden çok mudur? Yerli halktan Süel müze ile alâkadar olan en ziyade hangi sınıftır? Ve yabancı ziyaretçiler nekadardır?

— Müzeyi bir senede vasatî "60,000. Türk ziyaret etmektedir. Buna mukabil ecnebî ziyaretçiler beşbini geçmemektedir. Halkın müzeye karşı olan alâkası takdire şayandır.

(Arkası 30 uncu sayfada)

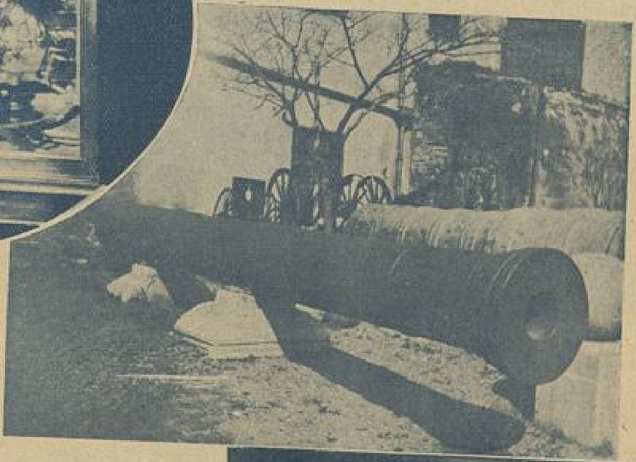

Yavuz selimin 1515 de yaptırdığı 22 tonluk 7,60 metre uzunlukta yivli top.

Piyemonte tablôsu

ADEM OĞLUNDA UÇMAK SEVDASI

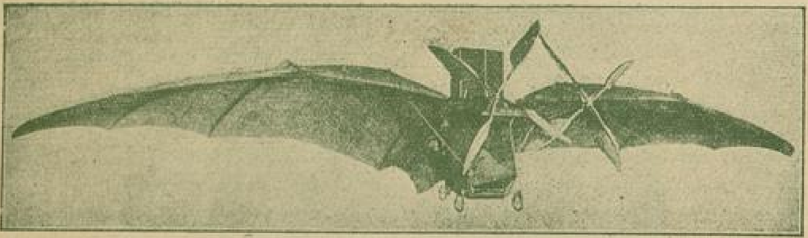

Ader'in 15 metro boyunda yarasa şeklindeki Tayyaresi.
(Bir motörle işleyen bu tayyare 1808 de tecrübe edilmiş; ilk uçuşları muvaffakıyetli olmuşsa da, sonunda rüzgâra dayanamamış düşüp parçalanmıştır).

Beşeriyet tarihini tetkik ederseniz görürsünüz ki insan, tahmin edilemiyecek kadar uzak ve eski devirlerden beri, uçan hayvanlara karşı büyük bir sevgi beslemiştir.

Balık suda yüzüyordu. Fakat icap ederse insan da yüzebiliyordu. Birçok hayvanlar karada koşuyor, geziyorlardı. Köstebek toprak altında oturuyordu. Keza insan da geziyor ve koşuyor; mağaralarda yaşayabiliyordu.

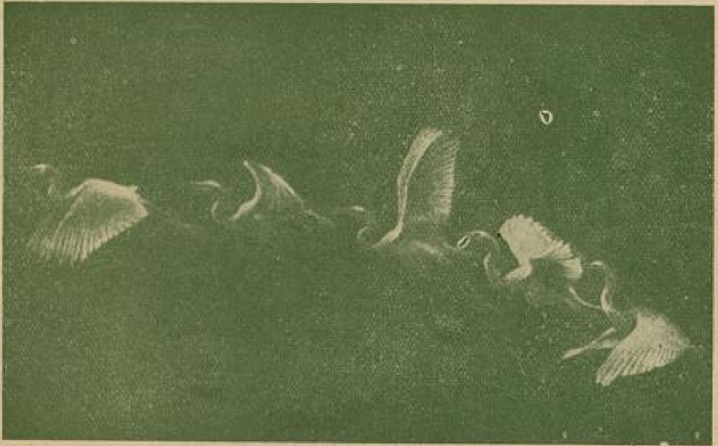

Ademoğlu: yaradıldığı gündenberi gözlerini göklere dikmiş, kuşların bu mevzun uçuşlarına imrenmişti!..

Ancak kuş, havada uçuyordu. İşte insanın yapamadığı biricik şey... Uzun asırlar insaniyet bu gayenin tahakkukuna çalıştı.

Eski Mısırlılar ilâhlarını kanatlı tasavvur ederlerdi. Ruhun vücuttan çıkınca, bunlara varmak için uçtuğunu, yani kanatlandığını düşünürlerdi.

Asurilerde ise kozmografya fevkalâde terakki etmiş; ve bu terakki ettikçe havalanmak hırsı da o derece artmıştı. Yunanlılar, mabutlarının tepesi daima sisli olan bir dağda, Olimp dağında yaşadıklarına mutekittiler. Mabutlara ulaşmak için yükselmekten, uçmaktan başka çare var mıydı?

Havalanmak için ilk akla gelen çare, örnek kuş olduğuna göre, kuş gibi kanatlanıp uçmaktan başka birşey değildi. Binaenaleyh, asırlarca insan emeği hep bu gaye uğrunda sarfedildi.

Bunun en büyük delili Yunan esatiridir. Meselâ esatirde şöyle bir efsane de mevcuttur. Dedal ve kardeşi İkar, "Minos„ un sarayından kaçmak için havalanıp Ege denizinden geçmeği düşünmüşlerdi. Kollarına balmumundan ve kuştüylerinden yapılma iri kanatlar taktılar. Dedal, karşıdaki sahile varmağa muvaffak olduysa da kardeşi İkar, ihtiyatsızlık neticesi güneşe fazla tekarrüp ettiğinden, balmumu eriyerek, kanadı ve kendisi denize düştü. Bu yüzden o denize İkaryen deniz adı verildi.

Bundan sonra bu efsaneye imtisal eden birçok kâşifler oldu. Meselâ Romada Neron devrinde sihirbaz Simon adında birisi de uçmağa teşebbüs etti. On birinci asırda Bizans imparatoru Emanüel Komnen zamanında bir adam, gene böylece uçmağa teşebbüs etmişti. Bu adam İstanbul ipodromunun kulelerinden birine çıktı. Taktığı kanatlarla kendini havaya fırlattıysa da ayni lâhzada yere düşüp bin parça oldu.

Rönesans devrinde (Kuş gibi uçmak) meselesi en büyük artistlerin bile zihinlerini işgal etmiştir. Meselâ zamanın en büyük bilgin ve san'atkârlarından olan (Leonard de Vinci) nin bazı eserlerinde, hakikî bir tayyarecilik mesleğinin esasını kurabilecek nazariyeler, ve bin türlü makineli kanat resimleri mevcuttur.

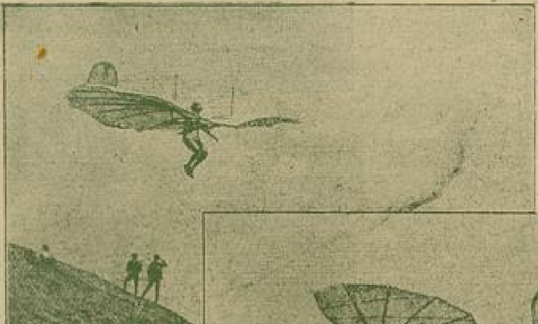

Tayyareciliğin ilk kurbanlarından:

Alman mühendisi Otto Lilienthal ilk tecrübelerini yaparken (1896)

Lilienthal son tecrübesini iki ipek kanadlı ve motörlü bir tayyare ile yapmıştı; fakat kuvetli bir rüzgâra mukavemet edemiyerek 80 metreden düşüp ölmüştü.

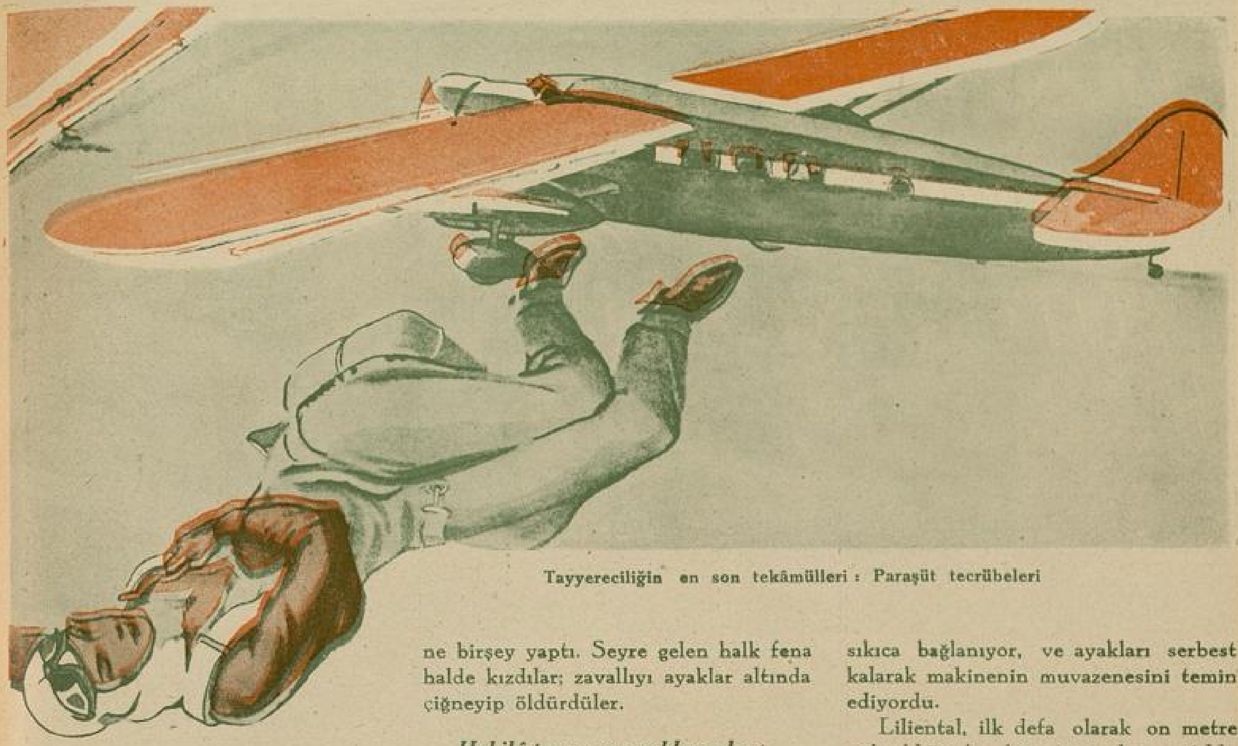

Tayyereciliğin en son tekâmülleri : Paraşüt tecrübeleri

On dördüncü Louis devrinde bir ip cambazı, Senjermen taraçasından uçmağa teşebbüs ettise de, Bizanslı tayyareci gibi o da düşüp öldü.

Osmanlı tarihinin inhitat devrinde de, gene hezarı fen Ahmet Çelebi namında bir zatın, kulelerden birinden uçtuğunu ve bu işte muvaffak olduğunu Evliya Çelebi seyahatnamesi yazmaktadır. Bu zat, zamanın hükümdarına müracaat edip yapacağını anlatmış; ve muvaffak olunca, hükümdar kendisinden korkarak, bir kese altın hediye etmekle beraber zavallıyı nefeytmiş.

Fransada gene on dördüncü Louis zamanında Besniye adında bir çilingir, kanatlı bir makine icat etmişti. Bu makinede iki çift kanat vardı. Ve o zamanki gazeteler, çilingirin civardaki evler üzerinde uçtuğunu yazıyorlar. 1742 senesinde kibar tabakadan yetmiş yaşlarında bulunan Marki dö Blakvil adında bir zat ta, uçarak Sen nehirini geçmeğe teşebbüs etti; fakat bir gemiye düşerek, bu işten kırık bir bacakla yakayı sıyırdı.

Bundan otuz sene sonra Deforj adında bir rahip, uçan bir makine keşfetmişti. Bu adam makinesini bir kuleye çıkarttı, içine bindi. Daha ilk teşebbüste düşerek, yerden yarı ölü bir halde kaldırıldı.

1812 de Viyanalı Degen adında bir saatçı da, hafif kanatlı bir makine ile uçmağa kalktı. Amma ne uçabildi, ne birşey yaptı. Seyre gelen halk fena halde kızdılar; zavallıyı ayaklar altında çiğneyip öldürdüler.

Hakikî tayyareye yaklaşanlar :

Şimdiye kadar anlattıklarımıza tayyareci demekten ziyade, acaip fikirli bazı zevat ismini varmek daha münasib düşecek. Çünkü bunlar, bu işi ilimden ziyade hayale istinaden düşünmüş ve ele almışlardı. Halbuki sonraları meseleyi hakikî âlimler kurcalamağa başladılar. Balonlar keşfedildikten sonra, yani bundan altmış sene önce, ilk defa olarak tayyare imaline çalışan ve bu işte bir dereceye kadar ilmî bir şekilde yürüyen adam Groof adında Belçikalı bir baloncudur. Groof, 1872de 11 metre tulünde müteharrik iki kanada ve 9 metre tulünde bir gövdeye malik üçüncü bir makine yaptı. Bu makine dümenle idare ediliyordu. Kremorn bahçesinden havalanan bir balona, makinesini bağlatarak havalandı. 300 metre yükselince balondan çözülerek, hiçbir arızaya uğramadan yere indi; sadece makinenin kuyruğu biraz sakatlanmıştı.

İki sene sonra yeni bir tecrübeye kalktıysa da, bu seferinde yere düşüp paramparça oldu.

Otto Lilienthal'de bu yolda ölenlerden birisidir. Bu adam, yelkenli bir tayyare ile uçmağı ümit ediyor. Bu iş için motöre lüzum olmadığı iddiasında bulunuyordu. 7 metre tul ve 2, 5 metre arzında bir alet yapmıştı. Alet yirmi kilo gelecek derecede hafifti; ve her tarafı lâstiklenmiş muslinle kaplıydı. Üzerine binen adam, koltuk altlarından sıkıca bağlanıyor, ve ayakları serbest kalarak makinenin muvazenesini temin ediyordu.

Liliental, ilk defa olarak on metre yüksekliğinde bir taraçadan atıldı. Ve Berlin civarında bulunan Streglitz tepesinde yaptığı bu ilk tecrübede, saniyede 15 metre süratle 300 metre kadar uçtuktan sonra, kolaylıkla yere indi. Bu muvaffakıyetin verdiği cesaretle, makinesine hafif bir motör koymağı tecrübe etmek istedi; ve 1896 9 Ağustosunda yaptığı yeni bir tecrübede yanlış bir manevra neticesi, makine rüzgâr tesirile ters oldu. Zavallı kâşif 80 metre yüksekten düşerek feci bir surette öldü.

Kuşlar nasıl uçarlar ?

Bu zavallı kâşiflerin muvaffakıyetsizliklerinin başlıca bir sebebi vardı ki, daha o zamanlar bu, hiç te malûm değildi: Kuşlar nasıl uçarlar?.. Bunu tetkike ne lüzum, ne de ihtiyaç görülmüştü. İşte bu sıralarda Enstitü âzasından Profesör E. J. Marey, kendi keşfi olan bir âletle muhtelif kuşların uçmalarını tetkik etti. Kanat hareketlerindeki hususiyet böylece tesbit edildikten sonra, artık iş bir dereceye kadar kolaylaşmış oluyordu. Çünkü kuşun havada nasıl durduğu, nasıl ilerlediği ve indiği öğrenilmişti.

Eğer kuş taklit edilmek isteniyorsa, bu kanat hareketlerini aynen tatbik etmek icabedecekti. Mamafih ortaya başka fikirler de atılıyordu. Meselâ havaya bir burgu gibi girebilecek bir pervane tasavvur edilmişti. Bir kısmı da

(Arkası 30 uncu sayfada)

DENİZİN BÜYÜSÜNE TUTULANLAR!

YAZAN: MUAZZEZ KAPTANOĞLU

Gök mavi ve yıldızlı. Haleden bir taçla süslenen ay, bembeyaz yüzüyle parlıyor. Mavilikleden süzülen ışıkları, kurşunî renkleri beyazlatarak dağıtıyor. Gece... Işıklı beyaz bir gece... Derinliklerde koyulaşan çamların, neftî kollarile sardığı bir bahçe... Renkli çiçeklerin kucakladığı havuzun durgun sularında, yapraklardan süzülen ayın ışıklarile işlenmiş iki baş!...

Gözleri kara, saçları ak ablam. Ve ona hayran ben... Çocuk gibi sokuluyorum. Sudaki başların saçları biribirine karışıyor, içimin en yumuşak sesile yalvarıyorum..

— Canım ablam!. ben işittim ki, sen; uzak diyarlarda bilinmez âlemlerin sonsuzluğuna ermek istemişsin. Oralarda, sahillerini hergün daha çılgın kucaklayan denizin kenarında, içi bayıltan portakal bahçelerinde dolaşmışsın... Ve için, sonsuzluğa erişmememin acısıyle ezilince, buraya dönmüşün. Gene işittim ki : Orada! gür siyah saçlarının rengini, ateş gözlerinin gülüşünü; koşan, kaynayan gençliğinin gücünü bırakmışsın... Buraya dönüşünde, bütün bunlara bedel, dudaklarında katlanışın - o herkeste görünmeyen - büyük gülüşü varmış...

Haydi ablam.. O geçen günlerin acısını, bu akşam da benim için yaşa...

Güldü.. Geçmişe ve kendine acır gibi

güldü... O günlerin bütün acısı bu gülüşte canlandı sanki.. Gözleri sudaki gölgemizde:

— Yavrum!.. dedi. O bir rüya idi. Dadısından dinlediği Bin bir gece masallarından sonra uyuyan, ve kendilerini sultan.. bir vuruşta en büyük devleri öldüren şehzade olarak gören çocukların rüyası gibi bir şeydi bu..

Yavaşça sordum..

— Bir gecede kaç yılın rüyasını yaşadın abla?...

Saçlarımı okşayarak söyledi...

— Yirmi yılın...

— Peki abla rüyanı sana bırakıyorum... Fakat senden bir tek dileğim daha var.. Yapar mısın onu?!...

Sesim öyle içten, öyle samimî idi ki.. dayanamadı...

— Söyle yavrum... dedi.

Ben, gözlerim ayın etrafında ışıldayan yıldızlarda, yavaş yavaş anlattım:

— Gene ben işittim ki.. senin dolaştığın yerlerde, portakal kokularile bayılıp, denizin büyüsüne kapılanlar varmış... Ve, bu büyünün ateşile, serinlemek için denize atılanların masalını söylerlermiş.. Haydi abla.. Söyle bana bu masalı.. seni bir çocuk gibi dinleyeceğim.. Fakat, korkma!.. uykusunda, denizin büyüsüne kapılmak isteyen bir çocuk olmayacağım...

— Peki; dedi.. Bende o masalın yazılmışı var... Haydi odama çıkalım da okuyayım onu...

Kalktık... Sudaki gölgeler çırpındı.. Gecenin ılık sessizliğini bozmaktan korkar gibi yavaşça yürüdük... Gene bir gölge sessizliğile odaya çıktık... Ve ak saçlı, kara gözlü ablam, sesinde içli bir duyum, siyah gözlerinde acı bir ıslaklıkla.. okudu bu masalı...

* * *

Ablamın Defterinden:

Bazı insanlar kalblerinde içi acıtan bir sonbahar hüznü duyarlarmış.. Ve bütün emelleri kuru yapraklar gibi sararıp dökülürmüş... Fakat bence: bu saadet baharının da, yer yer parçalanmış siyah bulutları arasından gülümseyen pembe bir sabahı olur. Halbuki ben.. aşkı içimde duyduğum kadar acı çektim... Ve hiçbir gülümseyen sabaha rastlamadım.. Bunun acısı nekadar sürdü bilmiyorum?... Yalnız.. bir gündü.. onu tattım. Onun gözlerindeki sevgi, ılık bir ilkbahar sabahı gibi aydınlattı içimi... Ve yaprakları sararan ağaçlarım yeşerdi. Fakat bu bahar da, bütün baharlar gibi bir mevsim sürdü... Ve ben, yazı yaşamadan kışa.. donduran, kavuran kışa döndüm... Kalbimdeki emeller ısınmadan, çiçek açmadan kurudu.. Ben onları beyaz kefenlere sardım, yaralı kalbime gömdüm; ve bu beyaz kefenli kutsal ölüleri siyah örtülerle sakladım... «Kalbin aynası gözlerdir» sözüne inananlar, gözlerime uzun uzun baktılar... Onlarda, siyahlıktan başka birşey görmediler.. İşte o siyahlıklar, beyaz kefenli ölülerimin örtüsüydü...

Derler ki:

— «Ümit, öyle ölmez bir çiçekmiş ki, yetiştiği yer çöl olsa bile, yeşermeğe çalışırmış..».. Demek benim kalbim, bir çöl bile değildir artık... Çünkü çölün serabı da insan oğluna bir ân için ümit veriyor... Ben, portakal kokularile bayılıp, deniz büyüsüne tutulanların eşiyim... Bu büyünün ateşi vücudumu yakmadı.. Onun için denizde serinlemek isteğini duymadım... Fakat o, benim içimi öyle kavurdu.. öyle kuruttu ki... Bu kuruluk ıstırabı yanında, maddî acıların en büyüğü bile küçük kalır..

* * *

Tutuşan çölleri aştıktan sonra, denizin serin havasına kavuşan iki insan, büyük bir vapurda, kendilerinden doğan bir üçüncü sevinçle saadetlerini kutlamışlar. İşte ben, gözlerimi uçsuz bir denizde böyle açmışım... Sonra kendimi, eteklerinde uysal dalgaların çırpındığı bir köşkte buldum...

Bunun büyük çamlı bahçesi, bahçesinde havuzu, çiçekleri vardı... Havuzu taşladım, denizinde gezdim.. onun şıpırtılarını dinleyerek uyudum...

On yaşında, iki sevgili insanla vapura binip denize açıldık... Portakal kokulu deniz havası içimize sindi... Dadımın masalla-

(Arkası 29 uncu sayfada)

Dikenli Çit

◆

№: 11

◆

Dilek, bu sözü söylerken kapı çalınmıştı. Ustam açtı. Gelen Dileğin kocası idi. Bir elini bana, öbürünü ustama uzatmıştı :

— Hoş geldiniz aziz dostlarım!..

— Sen de hoş geldin. Hani arkadaşların?

— Benimle mi geleceklerdi ?

— Dilek öyle söylüyordu?

— Sen, arkadaşlarını çağırmadın mı?

— Yoo... Sen haber vermiyecek miydin?

Dilek, kahkahalar'a gülüyordu :

—Dayı senin istediğin oldu.

Ustam bana bakıyordu :

— Demek bizden başka misafiriniz yok; şu halde bütün ikramlar bize...

Dilek, yanıma gelmişti :

— Aylâcığım, yüzünü yıka, sofraya oturalım.

— Yazık Dilek, bir aksilik yüzünden arkadaşların gelemediler.

Dilek, kulakğıma eğilmişti, fısıldadı:

— Bunun böyle olmasını ben istedim, ve ona göre idare ettim, istediğim oldu.

— Nasıl ?

— Kocam arkadaşlarını da çağırmak istiyordu, oysa ki ben, dördümüz başbaşa olalım istiyordum. Onun için kocamın arkadaşlarına haber göndermedim.

◆

YAZAN:

CAHİT UÇUK

Dilek, söylerken yan gözle koridora bakıyordu. Biraz sonra kocası salona girdi.

— Doğrusunu isterseniz çocuklar, böyle başbaşa oluşumuz daha iyi oldu.

Ustamla ben karşı karşıya, Dilekle kocası yanyana, yerlerimize oturduk.

Dilek, masanın üzerini birçok nefis yiyeceklerle doldurmuştu.

Dileğin yanındaki sehpa üzerinde küçük fıçıda biramız duruyor.

Bardaklarımızda köpüklü biralar var.

— Dilek, radyoyu açsana...

Ustam, Dilekten önce kalktı:

— Radyoyu bana bırakın. Size güzel yerler bulayım... Şimdilik Bükreşi açıyorum. Bir saat sonra Budapeşte de sigan var dinleriz...

Salonun ılık havası içine, baygın bir keman sesi yayılmıştı. Keman sesine ara sıra damla damla piyano karışıyordu.

İlk bardakları kaldırmıştık. Ustam, hepimizin üstünde gözlerini dolaştırdı:

— Bu geceki buluşmamız için içelim.

Bardağımdakini bir yudum gibi içmiştim. Boş bardağı masanın üzerine bırakırken, ustam:

— Bravo Aylâ! hepsini içtin. Bir daha bir daha, üstüste içelim.

Bardaklarımız doldu, boşaldı, boşaldı, doldu, doldu boşaldı...

*
* *

Kahkahalarla gülüyordum:

— Ben sarhoş oldum çocuklar. Ben sarhoş oldum.

Ben söyledikçe, ustam, Dilek, kocası da kahkahalarla gülüyorlardı.

— Yaşa Aylâ, ne güzel gülüyorsun.

— Sen de güzel gülüyorsun Dilek. Sen de yaşa, sade benim yaşamam, siz olmadan yaşamam zevkli ve mesut edici değil ki...

Masanın üstü karma karışık olmuştu. Vazodan aldığım bir deste nerkisi, saçlarımın arasına iliştirmiştim:

— Çiçeklerime bakın.

Söylüyordum. Biribirini tutmayan kelimeler, dudaklarımdan sıkılmadan dökülüyorlar. Söylüyor ve kahkahalarla gülüyordum.

Budapeştede çalan sigan orkestrası, küçük salonun içinde gibi.

— Ustacığım, gözlerimin içine niçin böyle dikkatle bakıyorsun?

Sahi, ustam niçin böyle bakıyor. Hem de gözleri yaşlı gibi.

— Ustacığım söyle, niçin böyle bakıyorsun? Çok gülüyorum diye mi?

— Başındaki çiçeklere, gözlerine ve içine, doya doya, korkusuzca bakıyorum. Böyle bakabilmek ne güzel şey bilsen Aylâ nine...

— Sen korkar mısın? Korkmazsın değil mi? Hiç birşeyden korkmazsın değil mi ustacığım? Karanlıklardan, fırtınalardan, sonra insanın içine dolan büyük yalnızlıklardan korkmazsın değil mi? Söyle cevap ver ustacığım...

Niçin susuyorsun ustacığım? söyle, birşeyler söyle...

— Başım dönüyor Aylâ nine. Başım dönüyor.

— Niçin dönüyor ustacığım?

— İçime doldurduğun bahar kokularile, rüzgârlarile, ve korkularile dönüyor Aylâcık...

— Demek ki korkuyorsun?

— Korkuyorum. Korkusuzluğum beni korkutuyor, sen beni korkutuyorsun Aylâ nine...

— A... Dilekle kocası kalkmışlar. Neredeler? niçin kalktılar?

— Onların da başı döndü galiba.

— Bizim gibi mi?

— Zannetmem Aylâ.

İç salonun ışığını söndürmüşler. Radyoda Peşte siganları çalıyor. Ve bizim ustamla beraber başımız dönüyor.

Başımı ona doğru uzattım:

— Ustacığım, dışarıda ay ışıklı bir gece var galiba?

— İçimde güneşli günler var. Aylâ, bir şarkı söylesene. Hani bana vapurda bir Anadolu şarkısı söylemiştin. Onu istiyorum.

— Radyoyu sustur; ışıkları söndür, söyliyeyim. Olmaz mı ustacığım?

Salon karardı ve birdenbire karanlık bir sessizliğe gömüldü. Sobanın, biraz önceki ışık vermiyen alevleri, şimdi karanlık duvarlara vuran kızıl boyalarını büsbütün renklendiriyor.

Sesim, tanıyamadığım kadar pürüzsüz ve coşkun, dudaklarımdan dökülüyor. Gözlerimde Anadolunun uçsuz yaylâları canlanıyor, billûr sulu pınarları, otlıyan sürüler, kaval çalan çobanlar, toprak damlarda tüten bacalar, harman yerleri, çağlayanlar, dereler, yün büken köy kadınları, çevre işleyen köy kızları, haley tepen delikanlılar, davul zurna sesleri, at nallarının tozlu yollarda çıkardığı donuk şıkırtılar...

Sevenler, sevdaları için gözyaşı dökenler, biribirine kavuşamıyan sevdalılar.

Hepsi karışık, fakat ben onları öyle net, öyle açık görüyorum ki...

Sobanın alevleri, karşı duvarı kızıl bir renge boyayor. Karanlığın içinde sıcak bir yara kanıyor sanki...

Sesim billûr bir su gibi akıyor. Gözlerim, kırmızı aydınlıklı salonun her tarafını görüyor. Ustam, alevlerin vuruşile tunç bir heykele benziyor. Kıpırdamıyor hiç.

Sesim tükeninceye kadar söyledim. Bildiğim bütün Anadolu türkülerini, içi yanan, içi sevgi dolu, bir köy kızı gibi söyledim.

Dudaklarım kurumuştu. Bardağımdaki son yudumu içtim.

Elektrik düğmesini çevirdim.

Dilek, divanın kenarında oturuyor. Gözleri, uzak bakışlarla dolu. Kocası arka tarafta uzanmış, başka bir âlemde gibi.

Ustam, dirseklerini masaya dayamış, çenesi uçlarında. Gözleri kızarmış, ve yaş içinde.

— Ağlıyor musun ustacığım?

— Ağlıyorum Aylâcığım.

— Niçin ustacığım?

— Kötü adam olduğum için...

Duvardaki büyük saat, iki kere çaldı. İlk defa duyuyordum. Başımı kaldırdım.

— Saat iki... Aman ne kadar geç kaldım.

— Ben seni götüreyim Aylâ...

— Dilek, ben gidiyorum. Ustam beni götürecek...

— Daha erken Aylâ...

Paltomu giymiştim bile. Dileğin yanına gittim. Onun yanaklarından öptüm.

— Hayatımın en güzel bir gecesini yuvanda geçirdim. Dileğim, bu sıcak yuva, hep böyle sıcak kalsın. Allahaısmarladık Dilek...

Dilek, yanaklarımı öptü. Bizi geçirdiler. Sokakların boş kaldırımlarında ay ışığı uyuyor, soğuk fakat yumuşak bir rüzgâr yerlerde dolaşıyor.

Ustamın koluna geçtim. Gölgelerimiz, yanyana yerde. Onun iri gölgesi yanında benim gölgem, bir çocuk gölgesi gibi...

Hiç konuşmadan yürüyoruz; başım açık. Soğuk hava başıma çarptıkça, ayılıyorum. Ayıldıkça ustamın kolunu daha sıkı tutuyorum, çünkü, bir daha, kimbilir nerede biribirimizi göreceğiz.

Ustam, düşündüklerimi duymuş gibi, kulağıma eğildi:

— Aylâ nine! bu hafta içinde seninle bir gezinti yapalım. Havalar güzelleşti artık. Bahar başlangıcındayız. Boğaza gidelim.

İsteklerim irademin kontrolunda değil. Dudaklarım gönlümün dilile konuşuyor:

— Gidelim ustacığım.

— Seninle kırlarda koşalım. Artık çiçekler açmıştır. Çimenlerin üstünde oturarak, yemek yiyelim. Olmaz mı Aylâ?

— Olur ustacığım.

Gölgemiz önde, biz arkada yürüdük, yürüdük.

— Geldik ustacığım.

Kapının mermer merdivenlerinde duruyoruz.

— Başını kaldır Aylâ. Ay ışığında yüzünü göreyim.

Başımı kaldırdım. Gözlerimde ay ışığı ve onun gözleri dakikalarca durdum.

Zile basmıştı. Büyük kanat, aydınlık geceye karanlık içini göndererek, açılmıştı.

— Allahaısmarladık Aylâ nine. Güneşli sesini, Ay ışıklı yüzünü yüreğime aldım öyle gidiyorum.

(Arkası var)

BÜYÜK BİR İLİM ADAMINI KAYBETTİK:

İVAN PETROVİÇ PAVLOF

İvan Petroviç Pavlof yalnız Rusların değil, bütün dünyanın bilgisi önünde eğildiği büyük bir fiziyoloji üstadı idi. Onun ebediyyen kaybına yalnız Rus milleti değil, bütün dünya münevverleri gözyaşı dökmüşlerdir...

İvan Petroviç Pavlof'un ilim âleminde bıraktığı boşluk kolay kolay doldurulamaz... O, asırların nadir yetiştirdiği dehalardan biri idi. İsminin, ebedî ölmezler arasına katıldığını, daha hayatta iken görebilmek saadetine nail olduğu için ne mutlu ona!..

(Yarım Ay) bu büyük bilgini okuyucularına tanıtmağı bir vazife bilmiştir:

İvan Petroviç Pavlof, 1849 eylûlünun 27s inde Rusyanın Riozan vilâyetinde doğmuştur. Önce şehrinin papaz mektebinde, tabiat ilimlerine alâkalanarak 1870 de Leningrad Üniversitesinin Tabiat İlimleri Fakültesine girmiştir. Orada fiziyolog Cyondan ders okudu. 1874 te, büyük gayretine mükâfatan altın madalya aldı. Üniversiteyi bitirince 1875 te Askerî Tıb Akademisine girdi. 1878 de, (Tavşanlarda pankreas kanalını bağlamanın neticeleri) adlı ilk eserini Almanca bir mecmuada bastırdı. 1879 Askerî Tıb Akademisini bitirdi, 1883 te (Kalbin anilmerkez sinirleri) üzerine yazdığı bir tezle, tıb doktoru ünvanını aldı. 1884 te Tıb Akademisine agreje oldu, tahsilini ikmal için Avrupaya gönderildi. 1890 da hem Varşova Üniversitesine, hem de Petersburg Askerî Tıb Akademisine profesör oldu. 1891 de, Tecrübî Tıb Enstitüsünde fiziyoloji şubesi şefliğini, bir yıl sonra Askerî Tıb Akademisi fiziyoloji kürsüsünü aldı. Tam 58 yıl çalışan Pavlof, birçok memleketlerin akademilerinde aslî veya fahrî âza; otuz yıldanberi de en büyük fiziyoloji okullarından birinin başı oldu. 1910 da fiziyoloji Nobel mükâfatını aldı.

Pavlof, (Reflexe conditionnel) teorisini yaratmıştır. Bu teori nedir?

Pavlofdan önce fiziyoloji, hatta psikoloji, beyin sinirlerinden ileri gelen iradeli hareketlerle belkemiği sinirlerinden ileri gelen gayriiradî hareketler (Reflexe) arasında mutlak bir sınır hattı çizerdi. Halbuki binlerce hayvanlar, hele köpekler üzerinde yaptığı tecrübelerden sonra Pavlof, bu ayırmanın uydurma olduğunu, Reflexe'in, iradî hareketlerimiz gibi terbiye edilebileceğini, güdülebileceğini gösterdi.

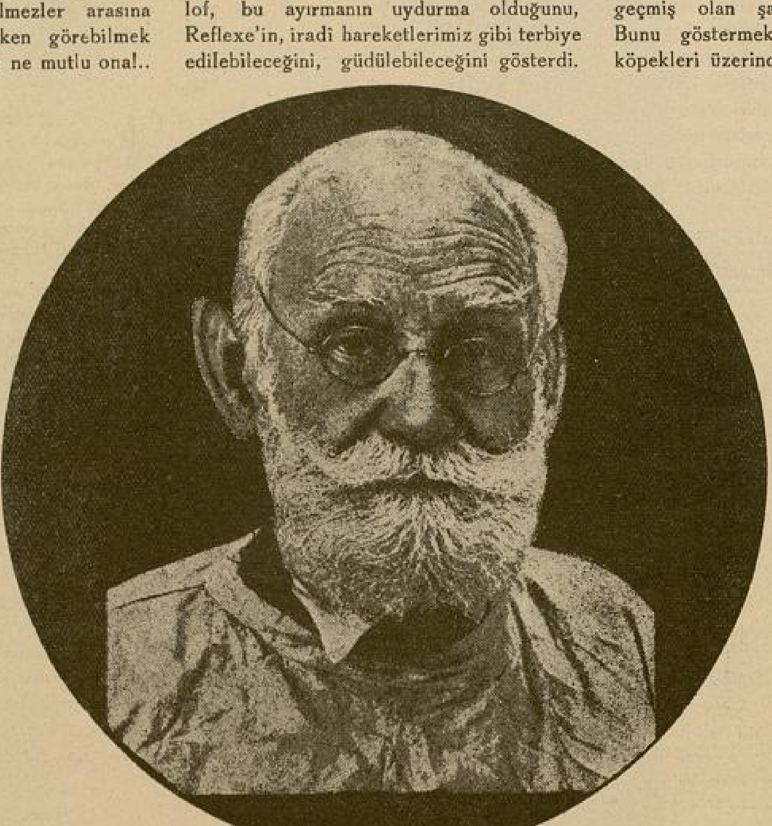

Büyük Üstat İvan Petroviç Pavlof

Bu Reflexe, fizik bir amille değil, pisikolojik bir amille yaratılabilir.

Bakınız, Pavlof bu tecrübeleri nasıl yapmış: Bir müddet,sıçanlara her yiyecek verilişte, küçük bir çan çalındı; biraz sonra, yiyeceği uzaktan gösterip çan çalınınca, sıçanların salya bezleri salya akıtmağa başladı; daha sonra, yiyecek gösterilmeksizin çan çalınınca, salya bezlerinin gene salya akıttıkları görüldü.

Demek ki çan sesile yiyecek fikri, ruhî bir aksülâmel husule getirecek kadar biribirile birleşmiş oluyordu. İşte buna Şartlı «conditionnel» Reflexe denildi. Bu tecrübelerden ortaya Reflexeologie denilen yeni bir ilim meydana çıktı.

Pavlof, birtakım zooloğlarca ileriye sürülen köpekten ve hatta insanlardan salya akmasının psikolojik amillerden ileri geldiği teorisini kabul etmez. O, psikolojik amiller yerine, kazanılmış, veya irsiyetle geçmiş olan şartlı Reflexeleri koydu. Bunu göstermek için de birçok bekçi köpekleri üzerinde tecrübeler yaptı. Bu köpeklerin lâboratuarda, bir yabancı görünce üzerine atılıp ısırmak istemelerinin sebebi neydi? Bu, üç sebepten ileri geliyordu: 1 - Köpek bağlı olacaktı; 2 - Mahdut bir saha içinde bulunacaktı; 3 - Sahibi bu sahanın bir ucunda duracaktı. Bu şartlar yerine getirilmeyecek olursa, köpek sanki o vahşi halini kaybetmiş oluyor, ziyaretçiye yaltaklanıyordu.

Bunun üzerine Pavlof, bu köpeklerin pek eski, ilk insanın onu tutup bağladığı, yanında alıkoyduğu, kendine ram ettiği zamanlardan kalma irsî bir Reflexele hareket ettiklerini anladı. Köpeğin bağlanıp sahibinin yanında alıkonulması, kendisinde o çok eski irsiyet hatırasını uyandırıyor, onun ilk yırtıcılığını ortaya koyuyordu. Pavlofun, fiziyolojide daha başka buluşları da vardır; fakat bu şartlı Reflexe teorisinin ilerisi, ilim bakımından pek önemli görünmektedir.

Bu Reflexeleri terbiye etmek, hatta yaratmak mümkün olunca, çocuğun terbiyesinde de birtakım yeni usullere yol açılacağı anlaşılmaktadır.

***

İvan Petroviç Pavlof, ölümünden bir ay kadar önce (Komünist gençliği merkez komitesi) nin: «Genç bilginlerin vazifeleri

PAMUK NİNE CEVAP VERİYOR

Ankara: A X — 1-2

Yavrucuğum !

Daha çocuksun, hem de tam manasile çocuk. Çok az görüştüğün ve şimdi de mektuplaştığın delikanlıyı sevip sevmediğinin farkında değilsin. Senin yaşındaki, henüz genç kız olmuş çocukların aşkı, bazan gelip geçici, bazan da hayatın sonuna kadar süren çeşitlerden olur. Hangi cins bir sevgiye tutulduğunu anlamaklığım için seni yakından tanımam lâzım, birkaç satırlık kısacık mektubun şahsiyetin hakkında bana bir fikir veremezdi. Küçücük bir genç kızla, yine öyle bir delikanlının evlenmesi bence pek doğru bir iş değildir. Esasen ben münasip görsem bile ailelerinizin buna izin vermiyeceğine eminim. Onun icin yavrum, sen delikanlile arkadaşça konuş; daha çok derslerini düşün, böylelikle uzun zaman arkadaşlık etmiş biribirinizi iyice tanımış olursunuz.

İzmir; İkibeyler sokak: Ga. Sü. Öz.

Oğlum.

Edebiyat meraklısı oluşun, mektubunun yazılışından belli. Espiriler, hoş sözlerle dolu. Arada bir, senin kafada delikanlılar ve genç kızlardan böyle mektuplar alıyorum. O kadar hoşuma gidiyor ki anlatması imkânsız. Yalnız mektnbunda hoşuma gitmeyen bir köşecik var, o da :

— Çok tembelim Pamuk nineciğim! sade hülya ile vakit geçiriyorum diyorsun. A oğlum ban i asırda yaşadığımızın farkında değil misin. Neredeyse insanlar bile makineleşecek, kanadlanacak; uçacak. Sen ise yerinde oturarak, aşk ve edebiyat hülyaları dediğin tembellik esrarile kafa tütsülüyor, boş vakit geçiriyorsun. Sorgularına maalesef istediğin gibi cevap veremiyeceğim, çünki onlardan birşey anlayamadım. "Dört aylık hasretin tesi„ bu ne demek?.. öbür iki sorgu da bunun gibi birşeyler. Onun için beni mazur gör oğlum.

Kadıköy : S. S.

Oğlum.

Sevdiğin yaman bir şeymiş doğrusu! Senin arkana takılıyor, penceresinin önünden geçerken lâf atıyor, selâm alıyor. Benim bildiğim daima erkekler kadınların peşine düşerler, lâf atar. Senin sevgilin bunun aksini yapıyormuş, acaba bu asrî bir genç kız mı? Doğrusu pek birşey anlamadım. Böyle aşinalıklarda, sevgi mevzuu bahsolamaz.

Ankara: M. Ü.

Oğlum.

Öyle büyük bir derdin var ki, doğrusu sana can ve gönülden acıdım. Zaten acımaktan başka elimden gelen birşey de yok... Pamuk Nine, derdlere deva bulmağa çalışacağına söz verdiyse, her söze, her sorguya değil !

Meselâ seninki: "Pamuk Nine! Bir senedenberi bir kızı seviyorum. Mektuplarıma cevap vermiyor, fakat arkasını takibedince gülüyor, yüzüme bakıyor. Ben ne yapayım söyle?„. Buna ne cevap verilir a çocuğum, her halde o kız seninle alay ediyor. İşte cevabım.

S. Ş.

Kızım.

"Gönül, sevince ferman dinlemez„ derler. Sevgi sıralı olursa tadına doyulmaz duygudur. Fakat sıralı olmalı. Meselâ çok ihtiyar bir kadın, genç bir delikanlıyı sevse, bunda ne güzellik bulunabilir? Yine yaşlı bir erkeğin, küçük bir genç kızı sevmesi, bu da tatsız bir şey. Fakat bir çift genç yüreğin karşılıklı çarpması kadar güzel duygu yoktur sanıyorum.

Siz madem ki biribirinizi seviyorsunuz. Bu bir bahar aşkıdır; seviniz, çocuklar. Yalnız yavrucuğum biraz sabır lâzım. Mektebin bitince, ikiniz de ayni mevkide insan olursunuz. Size saadet dilerim çocuğum.

Ali Ertürk :

Ne diyeceğim oğlum? Mademki kızlarını sana değil, üniformalı pırıl pırıl bir subaya vermek istiyorlarmış, sana ve bana söyleyecek söz kalmaz. Maksadın ne kadar temiz, nekadar samimî olursa olsun, karşındaki insanın anlayışile değişir. Bu meselenin üstüne düşmeğe gelmez. Hem de lüzum görmüyorum. Eğer hakikaten zannettiğin gibi kız da seni anlamış; beğenmiş olsaydı, ailesi üzerinde tesir yapar, seni tercih etmelerini temin ederdi. Yok eğer genç kız ailesine söz geçirtemiyecek kadar pısırık bir şeyse, onunla evlenmek ideal bir iş değil... Haydi çocuğum ! Unutma ki "arayan Mevlasını da belâsını da bulurmuş„. Sen madem ki sade, samimî, sadık bir hayat arkadaşı arıyorsun, günün birinde muhakkak bulursun. Amma bugün olmamış, yarın olmuş ne çıkar. Biraz sabredersin olur biter.

P. N.

---

nelerdir?» diye yaptığı bir sorguya şu cevabı yazmıştı :

«Bana, memleketimin, hayatını ilme hasreden gençliği hakkında ne temenni ettiğimi soruyorsunuz.

Kendilerine her şeyden önce takib fikri tavsiye ederim. Her ilmî çalışmanın en esaslı ve iptidaî şartından bahsederken heyecanımı saklıyamam. Daima takib fikri ve herşeyde takib. fikri Çalışmıya başladığınız zaman ciddî bir takib fikirile vakayii toplamağa, malûmat biriktirmeğe gayret ediniz. Yükseklere çıkmazdan önce, ilmin elifbasını öğreniniz. Öğrendiğinizi iyice kavrayıp hazmetmeden, sakın yeni tetkikata başlamayınız. Malûmatınızın noksan olan yerlerini, en cesurane faraziye ve nazariyatla olsa bile, örtmeğe teşebbüs etmeyiniz.

Bu sabun köpüğünün parlaklığı nekadar cazib olursa olsun, nihayet çatlayıp kaybolacak ve sizi mahcup edecektir. Kendinizi tutmağa ve sabretmeğe alışınız. İlmin kaba işlerini de yapmağı öğreniniz. Tetkik ediniz, mukayese ediniz, vakayii toplayınız.

Bir kuşun kanatları nekadar mükemmel olursa olsun, dayanacağı hava olmayınca, onu göklere kaldıramaz. Vak'alar ve hadiseler, işte âlimlerin havası budur. Bilginlerle olmaksızın yükselemezsiniz. Onlarsız bütün nazariyatınız beyhude birtakım teşebbüslerde ibaret kalır. Fakat, tetkik ederken, tecrübe yaparken, müşahedeler alırken vakayiin yalnız sathında kalmamağa gayret ediniz. Bunların zâhiri manzaraları altında bulunan esrara nüfuz etmeğe ve bunlara hâkim olan kanunları ısrar ve inatla meydana çıkarmağa çalışınız.

İkinci vasfınız da tevazu olmalıdır. Artık herşeye vâkıf olduğunuz hakkında, kat'iyyen sizde bir kanaat hâsıl olmamalıdır. Başkalarının sizin hakkınızdaki fikirleri nekadar yüksek olursa olsun, «ben bir cahilim» demek cesaretini gösteriniz.

Gurura asla kapılmayınız. Gurur sizi, terketmeniz icabeden fikir üzerinde ısrar ettirecektir. Size iyi bir nasihati, bir arkadaşın yardımını reddettirecek, vakayiin objektif bir surette takdirine mâni olacaktır

İdare ettiğim kollektifte cari olan umumî hava, herşeyi yapmaktadır. Hepimiz bir umumî maksada merbutuz; ve herkes bu maksadı, bu gayeyi kuveti ve vasıtaları nisbetinde ilerletir. Çok kere aramızda (bu bana ve şu sana aittir) gibi birşey yoktur. Bu halden ancak müşterek gayemiz istifade eder.

Bir âlimin üçüncü vasfı da ilim aşkıdır. Unutmayınız ki ilim, bir adamdan bütün hayatını ister ve arar. İki hayatınız olsa kâfi gelmez. İlim bir insandan bütün kuvetlerinin sarfını ve büyük bir aşk bekler. Tetkik ve araştırmalarınızda aşk ve şevkle çalışınız.

Vatanımız ilme büyük ufuklar açmaktadır, ve kabul etmeğe mecburuz ki ilmi gayet büyük bir cömertlikle hayata tatbik etmekteyiz.

Bizde bir genç âlime verilen mevki hakkında ne demeli?

Burada herşey meydandadır. Millet ona birçok şeyler vermektedir. Fakat buna mukabil ondan dahi birçok şeyler istiyecektir.

Gençlik için ve bizim için de, vatanımızın ilme bağladığı büyük ümitleri tahakkuk ettirmek, bir haysiyet ve şeref meselesidir.»

Büyük Üstadın bu öğütleri yalnız Rus gençliğini değil, bütün dünya gençliğini, ve bilhassa büyük bir inkilâp geçirmekte olan Türk gençliğini de alâkadar etmelidir.

(Yarım Ay): onun eserlerini tetkik ve tamik etmeği bütün Türk münevverlerine, hele kültür hayatına karışmış bayan ve baylarımıza tavsiye etmeği, kendisine borç bilmiştir.

O, BİR GÜNAHKÂR DEĞİLDİ

★

№ : 11

◆

Geceleri uyuyamaz olmuştum. Uyusam bile gayet çirkin rüyalar görüyordum. Bilhassa rüyalarıma, bir siyah kartal musallat olmuştu. Hemen her gece Elması, onun pençeleri altında gagalanırken görüyordum. Bu hal bana o kadar ıstırap veriyordu ki, birân bile ruhumda huzur duymuyordum: "Ne olur, ne olur? diyordum. Taburumuz muharebeye girse de, bu fena ve acı düşüncelerden kurtulsam?„

Çok sürmedi. Bir gece yarısı tabur hareket etti. Cephenin muayyen bir kısmını teslim aldık. Askerin ağzında taarruz haberleri dolaşmaya başladı. Pek tuhaftır, en gizli tasavvurlar ve düşünceler bile, çabucak askerin ağzına yayılıyor. Ne gibi bir hareket hazırlanıyorsa onu, asker nereden ve nasıl haber alıyorsa alıyordu. Hakikaten üç gün sonra taarruza geçildi.

Bir hafta süren çetin bir muharebe oldu. Bazan ileri, bazan geri gittik; ve nihayet yine eski yerimize gelip durduk. Düşman da karşımızda eski yerinde kaldı. Dökülen kan, ölen insan pek çoktu. Mamafih bizim için oldukça şerefli bir iş oldu. Düşmanın zayiatı daha çoktu. Çokca da kârımız olmuştu. Efradın çantaları nefis konserve ve bisküvilerle dolup taşmıştı. Kırma buğdayla kefafı nefs eylediğimiz günlerin acısını çıkarıyorduk. Siperlere girdik, zeminliklerin bozulanlarını tamir ettik. Rahat rahat lâf atıyoruz. Arasıra topçu bizi rahatsız ediyorsa da, buna aldıran kimse yok. İnsan oğlu nelere alışmıyor ki.... Kocaman obüs mermileri beynimizde patlarken, biz zeminliklerde türkü söylüyoruz. Bütün gürültüler, patırdılar, bize bir eğlence gibi geliyor. Bütün düşüncem Elmastan bir haber alabilmektir. Eğer ondan bir haber alabilirsem, artık hiçbir endişem kalmıyacak; ölsem dahi gam yemiyeceğim. Hapisanelerde çürüyüp gitseydim, veya ipe çekilip kurşuna dizilseydim, haklı mı, haksız mı? olduğumu kimse araştırıp soruşturmadan bana hain diyeceklerdi. Çocugum bir hain evlâdı olacak, Elmasın yüksek alnı "hain adamın karısı„ damgasile buruşacak ve yere eğilecekti. Onlara böyle bir leke bırakmadan cephede şerefle ölmeği, en büyük bir bahtiyarlık sayıyorum. Ah ondan bir haber gelse!..

. . . .

Gece yarısını epice geçmişti. Acı acı bir boru öttü. Silâh başına! çağırıyordu. Yerimizden birer ok gibi fırladık. Tüfekler zaten koynumuzda yatıyoruz. Zeminliklerin önünde dizildik. Bölük kumandanı atının üstünde sert sert emirler veriyor. Bir yere hareket var amma, neresidir henüz kimse bilmiyordu. Uykulu kafalar, emirlere nekadar alışık da olsa, yine zorlukla kavrıyor. Ben de adeta sersem gibiyim. Bütün gece Elması düşündüm. Tam kendimden geçmiştim ki, boru sesile dışarı fırladık. Aşağı yukarı her nefer böyle; kimisi nişanlısının, kimisi karısının, kimisi de çocuklarının rüyalarile sarhoştular. Hududda insan daha duygulu oluyor. Yürekler, barut ve kan kokusile vahşileşeceği yerde daha içli ve daha sezişli bir hal alıyor. Öyle zannediyorum ki hergün yüzlerce insan biribirini yokederken, iradesi elinde olmayan bir makine otomatikliğile kareket ediyorlar. Yoksa ölen de öldüren de hep bir duyguda.. Cümlesinin düşüncesi aynı hasret, cümlesinin kederi aynı elemdir. Kafamın içinde hazin bir akşam yeli gibi savrulup giden bu düşünceler, netekim bizi yolumazdan alıkoyamadı. Yüzbaşının:

— Adi adım... marş! kumandasile, çölün engin ufuklarında parlayan ay ışığının yalpalandığı yerlere doğru yürüdük.

Yolda herkes yanındakine soruyor: "Acaba nereye? Nereye gidiyoruz!„ Geri istikamete yol aldığımıza göre, herhalde istirahate çekiliyoruz, diye düşünenler de var. Herkesin hoşuna giden mülâhazaya, bu bir kısım betbinler de binbir türlü fena fikirler yürütüyorlar. Bunlara: „Susun be! haberin kötüsü çabuk tahakkuk edermiş. Aman ağzınızı hayıra açın!" gibi şakalar ve temenniler de oluyor. Lâkin hakikaten fena haberler doğru oldu. İlk molada yüzbaşı bütün bölüğe izahat verdi. Hepimizin neşesi kaçtı. Meğer biz arkada isyan eden Araplarla uğraşmaya gidiyormuşuz. Yüzbaşı bize bunları, söylerken her birimize düşen işi fedakârane yapmamızı, ve geride çıkan isyanların ordumuzu arkadan vurarak zafa düşürmek maksadile yapıldığını aulatırken ben, bölüğümüzün efradını ve zabitlerini şöylece bir gözden geçirdim. Efradın yarısı ve zabitlerden birisi de Araptı. Biz, bu kuvvetle arapların isyanını bastırmaya gidiyorduk. İçimden tuhaf bir sızı geçti. Tabiî sesimi çıkarmadım. Yolumuza devam ettik. Dört beş saat yürüdük; sabahın ilk ışıklarile beraber musademe de başladı. Öncü olarak gönderdiğimiz arkadaşlarımız, muharebeye tutuşmuşlardı.

Biraz sonra biz de kavuştuk. Yüzbaşı çarçabuk takımları taksim ederek hareket emirlerini verdi. Ben de, Arap zabitin kumandasındaki takımla beraber sol yana verildim.

Hemen müsademeye girdik. Bir müddet sonra takımların yerleri değiştirildi. Biz daha sola ve yana kaydık. En mühim yer de, bizim tuttuğumuz yerdi. Fakat silâhların mütemadiyen patlamasına rağmen, âsi Araplardan hiç birisi vurulmuyordu. Göz göre yürüyüp geliyorlardı.

Bizim takımın cephesindeki ateşin tesirsizliği yüzünden bütün Araplar, bizim üzerimize yüklendiler; ve bağıra çağıra üstümüze koşuyorlardı. Sağıma soluma baktım. Arap olan askerlerin kafaları yerde, silâhları havaya kaldırılmış rasgelele tetik çekiyorlardı. Bir aralık Türk kardeşlerimden üç dört tanesini yanıma çağırarak, vaziyeti kısaca anlattım. Ve bu Arapların âsi, arapları vurmak üzere ateş etmediklerini söyledim. Takımda bulunan diğer kardeşlerimizi de birer birer ikaz ettirdim. Asileri en iyi ateş altına alabilecek yerlere çekildik; gayet sıkı ve isabetli bir ateşe başladık. Attığımız kurşunların hiçbirisi boşa gitmiyordu. Araplar durdular ve gerilemeğe başladılar, nihayet karıştılar.. biribirini çiğneyerek kaçıyorlardı. Bu sırada yanımdaki arkadaşım, arkadan atılan bir kurşunla, kafasının arkasından vuruldu; ve derhal sırt üstü dönerek can verdi. İkinci kurşun benim kulağımın dibinden geçti. Eyvah! galiba arkadan sarıldık... diye başımı çevirdim. Gördüğüm şeye inanamıyordum. Bölük efradından mel'-

◆

YAZAN:

CEMAL ATAÇ

◆

un bir Şamlı diz üstü çökmüş, bize ateş ediyordu. Eğer biraz daha davranmasaydım, ben de ölecektim. Bu herife bir kurşun çekmek bana borç olmuştu. Derhal tetiği düşürdüm Arap ta yuvarlandı. Ve bu ânda zabit, tepemin üstüne bir tabança kabzesi indirerek beni yere yuvarladı. Biraz ötede bütün bunları gören Ankaralı bir arkadaş ta, zabite bağırarak yaklaştı:

— Yapma efendi! bunun kabahati yok. O hain Arap bunları vurmaya atıyordu. Ben de gördüm, ve onu ben vuracaktım diye önledi. Yoksa zabit beni öldürecekti.

Biz, artık kendi aramızda can kaygusuna düşmüştük; arkamıza güvenip te önümüze bakamıyorduk. Kaçışan Araplar tekrar hücuma başladılar. Bizimle beraber bulunan Arap askerler de geriye döndüler Ben artık kendime malik değildim. İki Türk arkadaşım, beni kolları arasına alarak sürükleye sürükleye kaçırdılar. Bizim yerlerimizi tutan asiler, diğer takımları yan ve arka ateşine almışlardı. Bölük mağlûp ve münhezim bir halde dağıldı. Herkes başını kurtarmaya uğraşıyordu. Öğleye doğru biz tabur karargâhına geldik. Bizden önce buraya gelen bizim Arap zabit, benim ve Ankaralı Arslanın hakkında bir jurnal yazıp tabur kumandanına vermiş. Bizi hemen yakalayıp bir zeminliğe hapsettiler. Yüzbaşımızın şehit düştüğünü de bu sırada öğrendim.

Ertesi gün hemen divanı harbe çektiler. Divanı harp reisi de Şamlı mı, Berutlu mu, herhalde buralardan bir yerli Araptı. İri kanlı gözlerinden, bizim için nasıl bir maksat beslediği pek aşikâr anlaşılıyordu. Biz, hakikatı olduğu gibi söyledikse de, mesele değiştirilmiş; bizi vurmak isteyen Arabın yerine biz konulmuşuz. Arap; vazife ifası halinde taarruzen öldürülmüş. Zabite de silâh çekmişiz! Hasılı biz katil ve biz hain olmuşuz! Ne diyeceğimizi, ve nasıl hareket edeceğimizi şaşırmıştık. Hiç kimse ile görüştürmedikleri gibi, hiç birisi de bizim müdafaamızı dinlemiyorlardı. O gece Arslanla karşı karşıya düşünüyorduk:

— Eh! diyordum; bu defa artık kurşuna dizilmek muhakkaktır! Ne yapmalı? Acaba Türk zabitlerden birini bulup ta hakikati alay kumandanına anlatmak kabil olamaz mı idi?. Böylece sabaha kadar, çare düşünmekle uykusuz kaldım. Fakat ne mümkün!?.. Ertesi sabah yine divanı harbe götürüldük, bizi götüren muhafız neferler de hep Araptı. Esasen divanı harp reisi bunları bilhassa yanında alıkoymuştu. O günkü muhakememizde de, bölüğün dağılmasına ve mahvolmasına bizim sebebiyet verdiğimiz tesbit ediliyordu! Bu iş te tamamile bizim sırtımıza yükletildi.

(Arkası var)

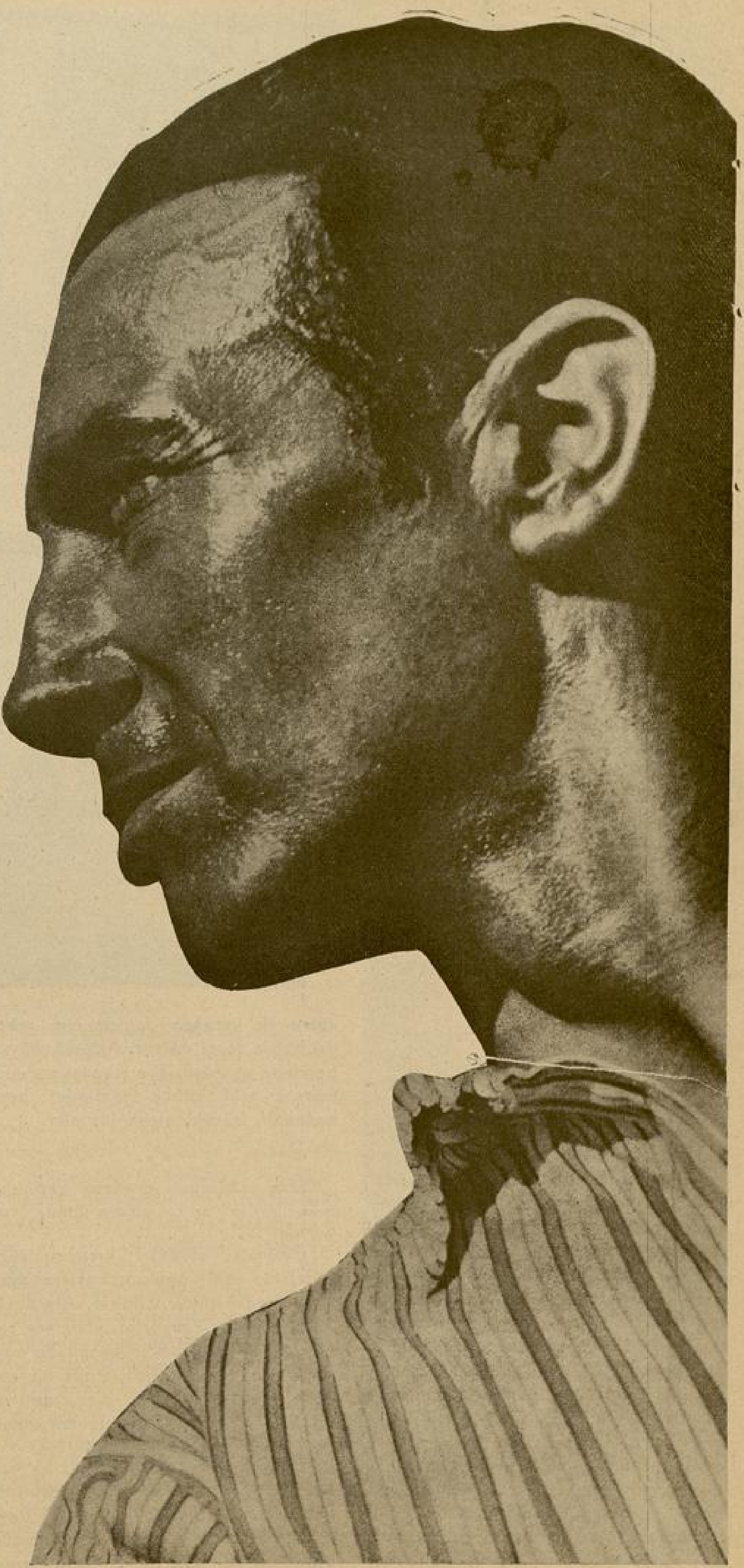

Yazan: Alphonse Daudet   *Çeviren:* H. R. Akyürek

YERLEŞME

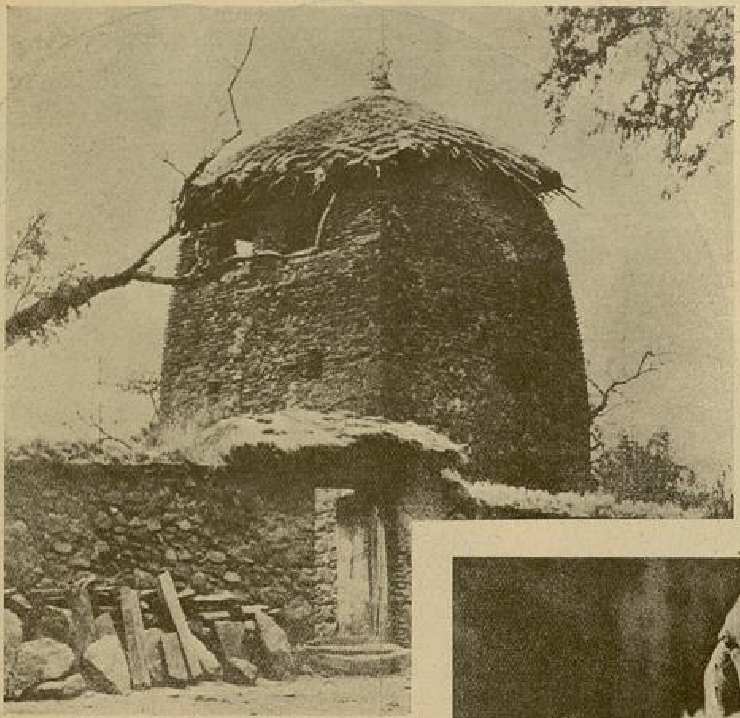

Şaşan, tavşanlar oldu!.. Değirmenin kapısını o kadar uzun zamandanberi kapalı, duvarlarile döşemesini otlarla sarılı görüyorlardı ki.. nihayet değirmencilerin soyundan eser kalmadığını sanmışlardı. Ve yeri münasib bularak orayı, genel karargâha benzer birşey, bir nevi sevkulceyş merkezi yapmışlardı: Jemmapes'da tavşanların değirmeni... Vardığım gece, döşemenin üzerine bir daire şeklinde sıralanmış, ayaklarını ay ışığında ısıtmakta olan, hiç yalansız, yirmi kadar vardı... Bir çatı deliğini açar açmaz, fırt!... bütün ordugâh bozguna uğradı ve tekmil beyaz dümdarlar, kuyrukları havada, çalıların içine kaçtılar. Tekrar geleceklerini umarım.

Beni görünce pek hayrete düşen biri de, birinci kattaki kiracı: Yirmi seneden fazla bir zamandanberi değirmende oturan, mütefekkir kafalı, kederli bir ihtiyar baykuş. Onu, üstteki odada, kanat direği üzerinde, sıva yığınlarile, düşmüş kiremitler arasında, dimdik ve hareketsiz gördüm. Bana bir ân sabit bir gözle baktı. Sonra, beni tanımamakla pek telâşlı: "Hu! Hu!„ yapmağa ve güçlükle, tozdan kurşunileşmiş kanatlarını sallamağa başladı. Şu babacan mütefekkirler! hiç fırçalanmazlar... Neme lâzım! Sık sık açılıp kapanan gözleri, ve hoşnutsuzlukla buruşmuş suratı ile, olduğu gibi, bu sessiz kiracı benim gene bir diğerinden daha çok hoşuma gidiyor. Kunturatını acele tazeledim. Eskisi gibi, tavanda bir antre ile beraber değirmenin tekmil üst katını işgal ediyor. Alttaki odayı da kendime ayırdım. Bir manastır yemekhanesi gibi kubbe şeklinde, beyaz badanalı, küçük, alçak bir oda.

***

Size yazılarımı oradan, kapım ardına kadar açık, güneş içinde yazıyorum.

Önümde, ziyadan kıvılcım saçan güzel bir çam ormanı, bayırın aşağılarına kadar iniyor. Ufukta, Alpilles'ler ince sırtlarını çiziyorlar... Hiç ses sada yok... Ancak, uzaktan uzağa, bir kaval sesi gibi, lâvanta otları içinde bir kurli koşu, yolun üzerinde bir katır çıngırağı... Tekmil bu güzel taşra manzarası ışıktan başka birşey görmüyor.

Eh şimdi, nasıl istersiniz ki sizin o gürültülü ve karanlık Parisinizden ayrıldığıma teessüf edeyim? Değirmende o kadar iyiyim ki! Eskidenberi aradığım yer pek hoş! Gazetelerden, kira arabalarından, sisten bin fersah uzak, sıcak ve kokulu, küçük, tenha bir yer!... Ya etrafım, ne güzel şeyler! Ancak sekiz gün var ki buraya yerleşmiş bulunuyorum. Kafam henüz hatıralar ve intibalarla dolu... Bakın! dün akşam, bayırın altındaki bir çiftlikte, sürülerin dönüşüne şahit oldum. Sizi yeminle temin ederim ki bu manzarayı, bu hafta zarfında Pariste gördüğünüz bütün galalara değişmem.

Size söyliyeyim ki Provence eyaletinde, sıcaklar bastı mı, davarları Alplere yollamak âdetdir. Hayvanlar ve insanlar, açıkta, göbeklerine kadar otların içinde yatıp kalkarak, orada beş altı ay geçirirler. Sonra, sonbaharın ilk soğuğu ile birlikte tekrar çiftliğe inerler; ve tekrar, biberiyelerin kokulara boğduğu küçük kül rengi tepelerde, mütevaziane otlamağa gelirler... Binaenaleyh, dün akşam sürüler dönüyordu, sabahtan itibaren kapılar, ardına kadar açık, bekliyordu. Ağıllar yaş otlarla dolu idi. Her saat başında: "Şimdi Eyguières'dedirler, şimdi Paradou'da.„ diyorlardı. Nihayet akşama doğru, birdenbire, büyük haykırış: "İşte onlar!„ Uzakta sürünün bir gösteriş tantanası içinde ilerlediğini görüyoruz. Bütün yol onunla birlikte yürüyor gibi... Yaşlı koçlar, boynuzları ileride, tavurları vahşi, önden geliyorlar. Onların arkasından koyunların

(Arkası 31 inci sayfada)

Makine Aayaklı ... *Dansör...*

Sinema âleminin ne kadar sür'atle terakki ettiğini bilirsiniz. Gün geçtikçe gördüğünüz türlü türlü esrarengiz filimler, sizi ekseriya düşündürmüştür. Bu san'atın yükselmesinde muhtelif sebepler vardır. Bir kere bu işin teknik tarafı her şeyden mühimdir.

Her sinema kumpanyasının: yalnız artistlerin san'at kabiliyetleri üzerinde etüdler yapan, ve onları bir dosya gibi düzene koyan hususî bir müdürü vardır. Filmin başarılması hususunda artistlerin vasıfları mühim rol oynar.

Meselâ: Greta Garbo, kariyerinin başlangıcından şimdiye kadar daima büyük bir vedetde oynamıştır.

Tom Mix ekseriya haydut düşmanı rolleri yapar.

Silver King akıllı atı ile meşhurdur. Eğer, dehşetli korkunç rol icap ederse, onu muhakkak Boris Karloff oynayacaktır. Meselâ: « Frau Kensten » filminde olduğu gibi.

Son zamanlarda sinema âleminde bir hususiyet daha görüldü etti: İngilizlerin "tap-danse„ ve varyete lisanında "Claquette„ dedikleri bir nevi dans. Bu dansın hususiyeti: papuçlarda ve onların husule getirdiği seslerde. İsterseniz buna "papuç dansı„ diyelim. Bu dansın kralı Fred Astaire'dir. Onu muhakkak görmüşsünüzdür. "Karyoka„ filmine can veren, ve onu bütün dünyaya sevdiren bu artist olmuştur.

1933 de Fred Astaire'i bir varyete dansörü olarak görüyoruz.

O sıralar Holyvood'da "Venüs Dansı„ ismindeki filim çevrilirken, pabuç dansı yapacak birisine ihtiyaç hasıl olmuş ve Fred'i angaje etmişlerdi.

Bu filimde ufak bir rol almasına rağmen Fred Astaire, pabuçlarının kudretini tamamile göstermeğe muvaffak olmuştu.

Bu suretle Fred Astaire şirketin

(Arkası 31 inci sayfada)

Spor.

BERLİN OLİMPİYADI DÜNYA SPOR TARİHİNDE ŞEREFLİ BİR SAYFA OLACAKTIR.

1896 da ilk defa Atinada yapılan Olimpiyat müsabakaları, tam kırk sene sonra yine Atinadan başlıyacak bir koşu ile, 1936 yazında Almanyada yapılacaktır.

Birinci Olimpiyattan sonra 1916 da Almanyada yapılacak olan olimpiyat müsabakaları, büyük harp dolayısile yapılamamış ancak yirmi sene sonra Almanyaya şimdi sıra gelebilmiştir.

Amerikalıların, 1932 senesinde Los-Ancelos şehrinde yaptıkları onuncu olimpiyat müsabakalarının harukulâde organizasyonu karşısında, hayretten kendini alamıyan milletler, hiç şüphe yok ki Berlinde yapılacak olimpiyat müsabakalarından, daha büyük bir hayretle çıkacaklardır. Dört senedenderi muntazam bir proğramla çalışan Almanlar, bu son sene içinde işi okadar büyüttüler ki, Berlin oyunlarının bugünkü hazırlıklar bu müsabakaların eşsiz olacağını anlatmağa kâfidir.

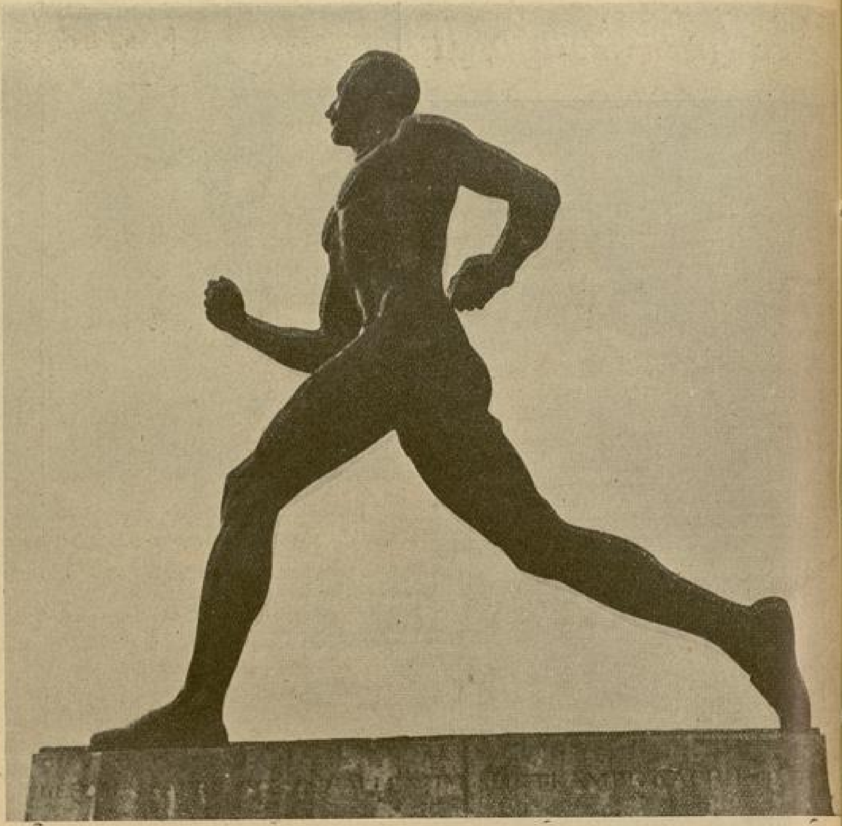

Berlin Stadının kapısına konan tunçtan atlet heykeli.

Stadyum

Alman mimarisinin bütün inceliklerini bir araya toplamış olan stadyomun inşası başlı başına bir eser, büyük bir sanat olarak göze çarpmaktadır.

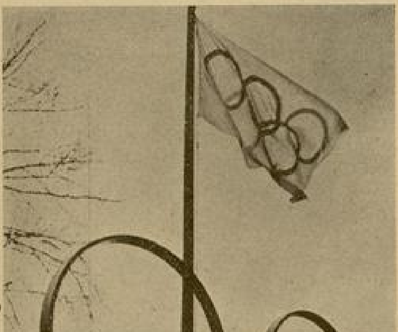

Berlin Stadyumunun kapısı önüne konan Olimpiyat alâmeti ve bayrağı.

Büyük harpten sonra Anvers, Paris, Amisterdam, nihayet Los-Ancelos olimpiyatlarının stadyumlarını gözönünde tutan Almanlar, Berlin stadını hepsine faik bir şekilde hazırlamağa muvaffak oldular.

Olimpiyat Köyü

Stada yirmi kilometre uzakta olan Olimpiyat Köyü, her hususu gıpta edilecek, eşine ender tesadüf edilir bir yer olarak hazırlanmıştır.

Küçük küçük paviyyonlardan ibaret olan evler, sporcuların bütün istirahatlerini temin edecek bir şekilde yapılmıştır. Sıcak banyolarile, her türlü eğlence yerlerile, tiyatrosuna kadar düşünülmüş olan Olimpiyat köyü tabiatın bile şaşacağı bir yer olarak masallara geçecek bir güzellik harikasıdır.

Vesait

Almanyanın her yerinden stada gidecek muhtelif vasıtalar temin edilmiş: tunel, tren, otomobil, otobüs gibi her türlü vesait en rahat ve kolay bir şekilde herkesi stada, en müsait bir yoldan götürecektir. Olimpiyat köyünde oturan sporcular muhtelif vasıtalarla stada götürülecek ve getirilecektir.

Matbuat

Berlin olimpiyatlarını dünyanın her yerine en ince noksanile bildirecek olan matbuat servisi için, akıllara gelmiyen tesisat vücuda getirilmiştir. Bu servisin çalışması bir rekor olacaktır.

Umumî Organizasyon

Berlin olimpiyatlarını organize eden komite, olimpiyatların devam ettiği müddet zarfında müsabakaların tam mükemmeliyet içinde ceryanı için, şimdiye kadar yapılan bütün olimpiyatlarda kullanılan usullerin hepsini esas olarak almış, uzun tecrübe ve tetkiklerden sonra en ufak bir aksaklık meydana gelmemesi için - mümkün olan en ufak işleri bile gözden kaçırmamak suretile - tertibat almıştır.

Açılış ve Kapanış

On birinci Berlin olimpiyatlarının açılış ve kapanış merasimi hususî bir şekilde idare edilecek, müsabakaların açılışı kadar, kapanması da büyük merasimle yapılacaktır.

Alman olimpiyat komitesi, on birinci Berlin olimpiyatları için yaptığı hazırlıklarla, dünya spor tarihinde yeni ve büyük bir değişiklik yapmış olacaktır.

Ö. Besim Koşalay

Spor İşlerimizde Hep Beraber Olalım

Spor işlerimizi ciddî düşünmek istedikçe, karşıma Besim dikiliyor, boynunu büküyor, dilini çıkarıyor, zihnimi altüst ediyor, neticede birşey düşünemiyorum...

Bende o kanaat hasıl oldu ki, spor işlerimizin ciddiyetini bozan Besimdir. Onu cezalandırdıktan, faaliyetten uzaklaştırdıktan sonra, herşey yoluna girecek, atletizmde dev adımlarile yürüyecek, Balkanların üzerinden atlıyarak, hiç olmazsa merkezî Avrupaya meydan okuyacağız...

Futbolu da şirazesinden çıkaran, idmancıların amatör ruhunu bozan, kimini Kafdağına, kimini Yuşa tepesine havalandıran, veya ka'rı deryaya batırarak morallarını bozan yine Besimdir.

Velhasıl, yarışta sonuncu gelen atletin akıbetinden.. kale önünde şüt çekemiyen futbolcunun beceriksizliğinden.. dört tarafımız su ile sarılı olduğu halde, yüzücü yetişmemesinden, mesul Besim; spor işlerimizi allak bullak eden Besimdir. Başkasının olmak ihtimali de yoktur. Netekim Besimin imzasile yaptığı tenkitler, haksız bulunmuş ve kendisi cezalandırılmıştır. Başka kabahatlı olsaydı, elbette onlar da cezalandırılırdı.

Bence Besimin en büyük kabahatı yazılarında samimi olması, imzasını çekinmeden atmasıdır. Eğer o da benim gibi, imzasız yazı yazsaydı, ne kötü kişi olur, ne de feleğin sillesine çarpılırdı...

Aklımda iken söyliyeyim: Bir kabahatı daha vardır. O da sportif kabiliyetlerimizi anlamamasıdır. Olur a, galatı rüyet. Galatı rüyet diyorum, zira biz vaziyetimizi dereceye vurarak değil, göz ucile ölçmeği, hernedense daha münasip buluyoruz..

Olimpiyatlara üç ay kaldı. Kim gidecek, kim kalacak? Bence uzun zaman yorulmaktansa işi kura ile halletmek daha münasip olur. İdmancı ve idareci diye iki gurup yapılır, bunların içinden muayyen bir miktar kura ile seçilir. Böylelikle kimsenin darılmağa, gücenmeğe hakkı olmaz. Seyahat üzüntüsünden çekinenler varsa, yerlerini başkalarına bırakırlar...

Kış mevsiminde iyi kötü, kros kontri hareketleri yapılmakta idi. Bahar içinde Romen ekipile temas yapılacak, olimpiyatlara gitmek için değil, memlekette atletizmin hızlanması için çalışılacakti. Cezrî ve haksız bir kararla buna da nihayet verdik. Şimdi, Besimin yerine biri geçecek, dağılan isleri toplıyacak, ve biz dé faaliyet göreceğiz.

İstanbulda atletizm mevsimi azamî martta başlar. Şayet buna karar verilmişse, zamanın geçmekte olduğunu hatırlatırız.

Futbolda kulüplerin şahsî teşebbüslerinden başka, ecnebî teması yok. Bulgarlar harıl harıl uluslar arası faaliyet gösteriyorlar. Yugoslavlar, vaziyetlerini bize göre o kadar sağlam görmektedirler ki, yapılacak temaslar için, merkezî Avrupa birinci takımları ayarında istekleri var...

Heyetlerin, merkez heyetlerinin faaliyetini bir kelimede hulâsa etmek lâzımgelirse, kulüp dedikodusu ile oğraşmaktan başka birşey ifade etmez. Haftada bir defa toplanan heyetler mesailerinin tamamını: falan kulübün futbolcusunun lisansının nizamî veya gayri nizamî olduğu münakaşası teşkil ediyor!.

Besime ceza verecek yerde, çalışan uzuvları okşasalar, teşkilât daha hayırlı işler yapmış olur kanaatındayım.

Çavuş Oğlu

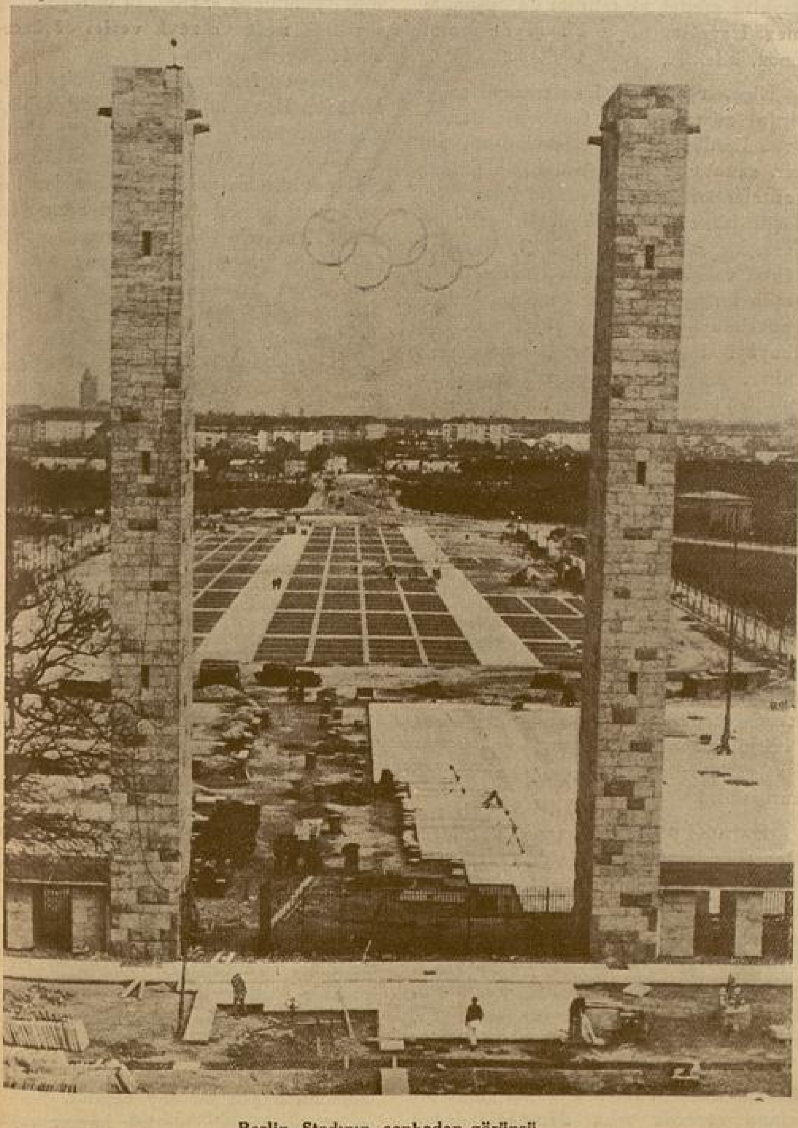

Berlin Stadının cepheden görünşü

BİR YILDIZ'A

Musset, Lamartine, Hugo'nun; Pelikan, Göl, Vicdan, Kurdun Ölümü gibi en meşhur şiirlerinin tercümeleridir.

Türkçeye çeviren: Hayri Rüştü Akyürektir.
Okurlarımıza tavsiye ederiz.

İyi kâğıt üzerine 66 sahife, 20 kuruştur.

Almanyada Hitlercilerin Irk Nazariyesi

Yazan:

HABİL ADEM PELİSTER

— 5 —

Dünya medeniyetinin son şekli, Irk hareketinin iflâsından sonra teşekkül etmeğe başlamıştı. Fransa, onaltı ırkın karıştığı bir mahşerdir. Almanyada beş ırk canlı canlı yaşamaktadır. İngiltere, dört ırkın adet ve ananelerini muhafazada inat ediyor. İtalya, Romalıların yetmiş yedi ırktan toplayıp getirdikleri esirlerin bir muhassalasından başka bir diyar değildir. İspanyada da dört ırk biribirine karışmıştır. Bugünkü medeniyetin en dinamik bir kuveti olan Şimalî Amerikada, ırkların sayısını bulmak güç bir mesele haline geldi. Japonya ise, hâlâ üç ırkın elinde bulunuyor. Zannedersem, bugünkü medeniyeti de bu karışık ırklar diyarlarının milletleri temsil ediyorlar. Roma, ırktan çıkar çıkmaz, medeniyeti kurmak hareketine başlamıştı. Pek isabetli bir görüşle de ırktan sonraki şekline, Nation - millet ismini verdi. Irk da insanların kabile, aşiret gibi ilk devrelerine ait bir isim olarak kaldı.

Irk, bütün bütün kabiliyetsiz midir? Kendisinde bir yükselme kuveti yok mudur? meselelerini de gözden geçirebiliriz. Herhalde Yunan medeniyeti, bir ırk medeniyeti idi. Roma, bir ırk hamlesinden başka bir enerjiye sahip değildi. Fakat, insanlar da "ırk„ dan "Nation„a geçtikten sonra ancak çelik bronz devrine geçmiş olmadılar mı?

Bugün kim inkâr eder ki, Avrupa medeniyeti, Yunan ve Roma medeniyetlerinden kat kat yüksek değildir? daha "Hümen„ bir akış haline girmemiştir? hayata daha derin işlememiştir, zekâyı daha fazla inceleştirememiştir?

Madem ki yaşıyoruz, kendimizi ve neslimizi yaşatmak zevkinden hoşlanıyoruz, hayata da müsbet bir mana vermek mecburiyetindeyiz. Belki hayat, zarurî bir akıştır, belki de Sehopenhauerin dediği gibi, bir ıstıraptan başka birşey değildir. Herhalde, manasız bir mefhum sayılamaz, ya?

Hitlerciler: "hâkim ırkın tarihî vazifeleri vardır: Dünyada sulhu kurmak, insanları ebedî bir sulh içinde yaşatmakdır„ diyorlar. Bu tez, Nietzschenin hayata verdiği "iradenin hâkimiyeti„ manasından çıkarılmıştır. Hitlerciler, henüz felsefelerini kuracak zekâyı ortaya atmadılar. İçlerinde Musolininin profesör Gentille'ine benzeyen bir âlim yetişmedi. Fakat, en nihayet de Niçenin formülüne uymak isteyeceklerdir. Bunun için, Rozenberge, bir dersi takrir eder gibi söylemek isterim ki: "Hitlere göre, hayatın manası da ferdin iradesini hâkim kılmaktadır. Bu irada, hayatın araya araya kendisini tükettiği bir realitedir. İrade, hayatın manası olunca, hayatın saadet ve ıstırabı da düşünülemez. Hayatta, böyle bir şeyde aranılamaz, bile!... „

Niçe, insanı vahşî ve medenî şekillerde göremiyordu. Göthe'nin Faustı, onun Zerdüştine benzemezdi. İlim, hüner, sanat ve zekâ, Zerdüşt için gülünç nesneler sırasına giriyordu. Eğer Zerdüştü biraz daha derinleştirirsek, bir pars, bir aslan gibi tabiî instinct'ine hâkim vahşi hayvanların iradelerinden başka birşey değildir. Zerdüşt, kendi iradesinin hakimiyetini göstermek için dünyayı ateşe verebilir, kitaphaneleri yakar, milyonlarca insanı boğazlatır, belki de insan tiplerinden bir orji gecesi ziyafeti tertip eder. Çünki, daima bir tehlüke içindedir, kahramanca bir harekete mecburdur. Şimdi, Rozenberg'e bir «Rasist düsturu» hediye etmek isterim: "Hayat, daimî bir tehlikedir, buna karşı gelmek için de kahramanca hareket gerektir!„

Hitlercilere göre, Romayı yakan Neron, İran kütüphanelerini tutuşturan halife Ömer; ve Kıral Hüseyin Baykara'nın beynini yiyerek kafatasına şarap kadehi yapan Şah İsmail Safevî, birer "Kâmil insan„ dır. Hayat, böyle insanları yetiştirmek için gelip akan bir zarurettir!

Hayata böyle bir mana verilince, Romanın kurduğu Nation'dan çıkarak "Irk„a dönmek gerektir. Çünkü, Cermenlerin ırkçılık devirlerinde böyle cinayetler olur, biribirlerini yerler, biribirlerinin mağaralarını yakarlar, yıkarlardı. O devirlerde hak, kavinindi. Bugün kavi, hakka boyun eğmiştir, zahir!

Hitlerin Rozenberg - Bansee - Chamberlain şirketi, hayata böyle galat bir mana vererek ırka dönmeği doğru göstermek isteyebilir. Fakat, hem hayata böyle müstehasemsi bir mana verilemez, hem de Nation halinde bulunan Alman milleti de sekiz asırdanberi hayatı böyle görmemiş, böyle ifade etmemiştir, de. Cermen ırkından ne bir filozof, ne bir şair, ne bir sanatkâr biliriz ki, Niçe gibi düşünsün, Hitler gibi de harekete geçmek sevdasına düşsün!

Cermen Telogyası, sırf hayır esasına saplanmış, kalmıştı. Luther, "Sen Pavlos„ un mektuplarına dayanarak, hayatı bir hayır işleyenler saadeti görmüyor muydu?

Alman metafiziko - filozofları, hangi eserlerinde Leipniz'in kurmak istediği "bulunmuş saadet„ in birleştirilmiş diriltici, neşe ve zevk verici düşüncesinden ayrılmışlardı?

Alman felsefesinin büyük dahilerinden Hegel mi, Kant mı bir Zerdüşt düşünmüştü?.. Zerdüşt instinct'inin bu iki büyük düşmanı, hayatın akışını, akıl tenkidinden geçirirken, akıldan hayata yeni hamleler geldiğini sezmişler, ırktan Nation'a geçiş devrinin ebedi felsefesini kurmuşlardı. Kant, Aristonun yalnız mantıkını değil, onun ırk devrini de yıkmıştı!

Alman şiirinde de "Hümen„ bir hamleden başka bir şey göremeyiz. Romanı, romantik ve realist devirlerinde de kahramanını, asrının filozoflarından alır; onların fikirlerini hareketleştirir, canlandırırdı.

Misallerimi, Almanyada pek bol olan Yahudi filozof, şair ve romancılardan almıyorum. Bugünkü rasistlerin nordik kabul ettikleri sanatkârlardan alıyorum.

Bugünkü Alman bünyesini idare eden daha iki unsur vardır: Musikişinas ve hukukçu!

Alman musikisi, Alman romanı gibi asrının filozoflarından bir adım bile ayrılmamıştır. Eğer, burada sütunlar müsait olsaydı, bütün Almanların bildikleri bu hakikati tekrardan çekinmezdim.

Hukuk fikri de "Hümen„dir. Klasik bir tasnifte, Alman hukuk fikrininin "Kuvet„ e dayandığı iddia olunmuştur. Fakat, bu kuvetin esasını anlayabilmek için, Leipniz'in felsefesine dönmek lâzımdır. Bu filozof, Alman halkı henüz tam bir Nation haline gelmemiş bir devirde, bir Kaus zamanında gelmişti. Onun atomları, bu Kaus'un Nation olmağa başlayan hükümet parçacıklarından başka bir şey değildi. Şüphesiz ki, bu Kaus'u bir tek hamur yapa-

Bergamada meydana çıkan Eskülapyon (Hastane) binasının alt galerileri

BERGAMA HAFRİYATI

Cumuriyet hükümetimizin, eski medeniyet eserlerini ortaya çıkarmak için gösterdiği gayretler, yaptığı fedakârlıklar çok büyüktür.

Son senelerde, yurdumuzun her köşesinde yapılan hafriyat, güzel neticeler vermiş, bulunan çok kıymetli parçalar bütün dünya bilginlerini alâkadar etmiştir. Bu arada Bergama ve çevresinde yapılan hafriyat birinci sırada gelmektedir.

Eskülapyonda bulunan kitabelerden biri

(Bergama) medeniyetinin tarihteki çok büyük mevkii malûmdur. Yukarıya koyduğumuz iki resim, meydana çıkarılan meşhur Eskülapyon (hastane) binasına aittir.

Bu hastane eski çağların biricik mütekâmil, muntazam sağlık yurdu idi. Mısırdan, Suriyeden, Yunanistandan, Romadan bütün hastalar tedavi için buraya gelirlerdi.

---

rak bir Alman milleti meydana getirmek için, bir kuvet fikrine ihtiyaç vardı. Alman hukuk fikri de, bu kuvet fikrine dayanıyor, hem de Roma hukukunun esasını takip ediyordu. Kuvet fikri, Romanın Hümen fikri içinde eriyordu. Tıpkı, İngiliz hukuk fikri "Menfaat„ ın eridiği gibi!

Biz, bu Almanyada instinct'ği değil, aklı hakim görüyor, ona inanıyoruz. Halbuki, bu haki Almanya içinde bir başka Almanya da vardı: Bunlar, Niçe, Trayçeke, Brnardi ve Chamberlain Almanyasıydı. Fakat, bu dört adamın ikisi İslâv, birisi İtalyan ve diğeri de İngilizdi. Bunların hiçbirisi, Alman değildi. Nitekim, Alman aristokrasisinin yüzde altmışı Fransız, yirmisi Islav, yirmisi de otantinesi meçhul Alman olduğu gibi!

Bu dört yabancı adam, Alman milletine yeni bir fikir getirmek iddiasındadırlar. Şüphesiz ki, bu fikirler de Germenlerin olmadığı için, Hitlercilerin kabul etmemeleri lâzımdı. Yahudi fikirleri gibi bu fikirleri de reddetmeliydiler, değil mi?

Hiç de öyle değil. Çünkü, "Hitler„le Rozenberg de Alman değildir. Brüning hükümeti, her ikisini de Heimatlos ilân etmiş, hudut haricine çıkarmağa karar vermişti. Eğer doktor Frick, belediye reisi olduğu şehirde Hitlere bir sanat mektebi hocalığı vererek Alman tebalığına geçmesine yol açmamış olsaydı, Hitlerin yerine de betbaht Rhöm geçecek, büyük harpte cephe arkadaşım olan bu büyük şahsiyet de Niçenin değil, Kantın felsefesine göre hareket edecekti. Çünkü, bir cermendi. Göring gibi bir Yahudi üvey baba tarafından da büyütülmemiş, Yahovanın tesirinde kalmamıştı.

Freud'in Hitler ve Hitlercilik hakkında bir etüd yapıp yapmadığını bilmiyorum. Fakat, rasist şeflerinin bir "Pisiko - analiz„ travayna birer mevzu teşkil ettiklerine inananlardanım. Ben Nietzsche ile Alman fikir bünyesine sokulmak istenilen "galat fikir ve his tabakası„nı anlatabilmek için, Niçeizmin « Sosyal - pisikoloji » noktasından tahlilini muvafık buluyorum. Gerek Hitlerimizi anlamak, gerek Hitlerimizin hayatı mefhumundaki hatasını ortaya atmak ve gerek Hitlerimizin Almanya ve dünya üzerindeki tesirlerini göstermek için de başka müsbet bir metod bulunamaz.

Hitlerciliğin anahtarı, basittir: «Niçin, Cermen olmayan Niçe ve üç arkadaşı, Alman ulusal dahasına zıt bir tez ortaya attılar? Bu tezin aksülâmelleri nasıl bir hareket meydana çıkarabilirdi?„

Progmatizm yapmıyacağım. Yalnız, bu sütunları aşmamak için tahlilin neticelerini yazmak lâzım. Niçenin meşhur Übermansch'i, bir ferdin zekâ, bilgi ve akıl ile insanı geçen bir insan üstü değildir. Bu tip, ancak Hegel de vardır. Zerdüşt, Ariyen'den ziyade Islavdır ve Kropatkin'in anarşistini de tanımıyan bir nihilisittir. Normal insan, imarı sever, mümeyyiz sıfatı da daha büyük imardır. Nihilist böyle birşey tanımaz. O, kendi keyfi için öldürür. Çünkü, hayattan birşey almaz, Kant'ı inkâr eder. Akıl, hayattan alınan tecrübelerden büyüye büyüye kâinatı sarmağa karar veren bir kuvet değildir. Herşey, kendisinde ezelden mevcuttur. Tıpkı, hahamın, softanın ve papasın Allah fikri gibi. Daha doğrusu, zerdüşt dininin "Ehrimen„e verdiği sıfat gibi! Yalnız, Niçenin ehrimeni, zerdüştün ehrimeni değildir. Hürmsız maskeli bir yapma ehrimenidir. Bu adam kitabsız bir allahtır. Tıpkı, okuyup yazması olmıyan peygamber gibi.

Böyle bir kahraman, gerek Almanyada ve gerek dünyanın diğer memleketlerindeki müşterek kanaate göre, en geri bir insandır. Yalnız, Avusturalya vahşileri arasında bir "kahraman reis„ ismini taşıyabilir.

Niçe, neden böyle bir tip yarattı? Deliliğin bir hezeyanı mıydı?

Bir dehanın yaratıcılığı mı?

Ben, Niçeye deli diyenlerden değilim. Dehanın da menfi bir şekli olacağına inanmam. Niçe Islavlık hissi ile Cermenlik fikri mücadelesi içinde kalmış, şahsî gururunu koruyabilmek için de bir "Gul yabanî„ yaratmak sevdasına düşmüştü. Eminim ki, hiç de şuur altı ile hareket etmemiştir: Bilerek ve istiyerek, bu hareketi idare etmiş ve sistemleştirmiştir: Karl Marks gibi!.

— Sonu gelecek sayıda —

GONG

— Başı 5 inci sayfada —

getirir düşüncesi ile onu önce orada bıraktı, fakat en sonunda göle gidip oğlunu oradan çıkardı. Freddie bayılmış, yarı ölmüş bir halde idi.

Ölümden kurtarıldı; kara nehrin dik ve kaygan kıyılarında haftalarca kaldıktan sonra kısmen iyileşti, fakat sersem kaldı; şu «aptal» denilen acip, hali perişan, tatlı huylu insanlardan biri oldu.

Sadece zarurî bir ceza veriyorum sanarak, gaddarlığı silâh diye kullanmış iradesi kuvetli bir adam, yaptığı iş karşısında, kendi kadar eğilmez olmıyan insanlardan daha çok üzülebilir. Fakat, vurduğu darbe dönüp kendine inmiş olmasına rağmen, tabiatı değişmez.

Artık Freddie evden hiç ayrılmaz olmuştu ama Mr. Garland, saat sekiz dedi mi, gene gongu çalıyordu. Onun yapılacak bir vazifesi vardı: Winnie'yi eve çağırmak.

Mr. Garland: «Gongu çalmak şimdi büsbütün lâzım oldu» diye düşünüyordu.

Çünkü akşam kahvaltısından kalkar kalkmaz Winnie hemen evden çıkar, çayırların uzun otları arasından titreye titreye geçip Jacky Huddy'yi görmeğe giderdi. Stonebridge'de çalışan Jacky her akşam geç vakit döndüğünden, ancak yarım saat, hattâ bazan daha az, beraber kalabilirlerdi.

Bir kızın aşkı kemirici, yıkıcı olabilir. İçinde tabiatın kalbi çarpmağa başladı mı, aşkı müthiş bir hal alır. Bulutlardan kopan şimşek bile onun bakışlarındaki aşk kadar parlak değildir. Aşkı, kendi kendisinden başka birşey düşünmez olur: arzularının önüne ne ölüm geçebilir, ne de cehennem. Onun aşkı saadet semasının en yukarılarına da yükselebilir, umutsuzluk uçurumunun ta dibine de yuvarlanır.

Hiçbir kız bir delikanlıyı, Winnie Garland'ın Jacky Huddy'yi sevdiği kadar sevmemiştir. Gong vurup da o kısacık saadet dakikalarının sonu geldi mi, duyduğu elem gerçekten bir elemdi. Zaman pek kısa idi; daha iki çift lâkırdı edemeden gong çalıveriyordu. Artık herşey bitmiş demekti; Winnie eve dönmeğe mecburdu.

Jacky dünyayı kendine dert etmezdi. Winnie'yi severdi ama, hemen onun kadar sevdiği başka kızlar da vardı; onlar en ateşli ânda, babaları olacak budala gong çaldı diye, kalkıp gitmezlerdi. Aşk sanatında çok şeyler bilen bir Nancy Pillon vardı ki, gökteki bütün yıldızların hep bir ağızdan vücud ateşine kaside okudukları ânlara kadar kalabilirdi. Nancy, Winnie kadar güzel değildi, alelade, hatta bayağı bir kızdı; doğrusu Jacky, Winnie'ye daha tutkundu; ama Nancy, ne zaman istese onun arzusunu yerine getirebiliyordu.

Pazartesi, Garland'lar için uğursuz bir gündü. Albay Bullock'un eşyası bir pazartesi günü satılmıştı, kriket maçı bir pazartesi günü olmuştu, Winnie'nin Jacky'yi bulmak için çayırın sınırına gittiği gün de yine bir pazartesi idi. O akşam delikanlı soğukça duruyordu, ve kızın kalmak için içi titremesine karşılık, onun bir ân önce gitmek istediği belli idi. Gongun sesi duyulur duyulmaz Jacky alelacele bir Allahaısmarladık diyip çekti ve Winnie, meşe çiftliğinden biraz aşağıda, çitin arkasına saklanan Nancy'nin etli etli baldırlarını gördü...

Ertesi sabah Mr. Garland göle gidip kızının sırsıklam, çamur içinde cesedini orada buldu, çıkardı ama onu, vaktile Freddie'yi dirilttiği gibi diriltemedi. Kız aşkın ateşinden.. bazan ancak ölümün kara suları ile söndürülebilen o aman bilmez ateşten, kurtulmuştu.

Mr. Garland gibi inatçı bir adam da en sonunda boyun eğer; küçükken dizlerine oturtup hoplattığı, yazın çayırlara giderken kaç kere boş saman arabasına bindirdiği kızını böyle ölmüş, benzi balmumu gibi sararmış görünce o demir gibi adam da, bütün metanetini kaybetti. Cenazeden sonra Mr. Garland, âdete riayet edip evine geldi ama, çayını bitirir bitirmez yine mezarlığa döndü.

Mezarcı Mr. Paul, işini bitirmişti. Kabrin etrafına ihtimamla parça parça çimen getirilmişti, altı kadem aşağıda, kara toprağın koynunda yeni bir tabut yatıyordu; yeni vurulmuş parlak cilâsı, görenleri hayran eden pirinç kulpları ile ne de güzeldi! Tabutun içinde de Winnie Garland.

Mr. Garland onun yanında dikildi durdu. Akşam oldu, yine ayrılamıyordu. Şimdi orada gömülü yatan kızının, karısı başka bir işe baktığı zamanlar, kendisi için yaptığı bütün o küçük, gönle tatlı gelen işlerine zihni kapılmıştı. Mrs. Garland'ın hırçınlaştığı zamanlar da olurdu; gerçi çok çalışırdı ama kocasına her daim güler yüz göstermezdi.

Vakit geçti, daha doğrusu Mr. Garland'a zaman geri geri gidiyor, geçmiş yıllara dönüyor gibi geldi; sanki zaman bir kelebek gibi oradan oraya uçuyor, vaktile ehemmiyetsiz gözükmüş hadiselere konuyordu. Hani bir gün Winnie, kilisede âyinden sonra öbür çocuklarla oynarken, düşüp dizini acıtmış, babası onu arkasına almıştı...

Mr. Garland, böyle hatıralarına dalmış geçmiş günlerini yaşarken, birdenbire vücudunu âdeta dehşet kapladı, pek iyi bildiği bir sesi, gongun sesini duymuştu.

Titredi. Jacky Huddy'nin aksine olarak o, mahzun mahzûn «keşke hep onun yanında kalabilseydim!» diyerek evine döndü. Gongun sesinde bir kanun kuvveti vardı; o ses, vaktile çocuklarına hükmettiği gibi, şimdi de kendine hükmediyordu.

Eve vardığı zaman karısı ne olduğunu anlattı: Freddie, babası yokken, o yarı deli gülümsemesi ile, gözlerini saatten ayırmamıştı. Babasından gördüğü gibi bakıyor, sekize gelmesini bekliyordu. Mrs. Garland: —«Saat sekize gelince Freddie bir küçük çocuk gibi, bir küçük çocuk vekarı ile kalkıp tokmağı aldı, ve sanki kilisede ayin yapıyormuş gibi gonga vurdu». Freddie bu işi bitirince sofraya oturmuştu; başını kayaya çarpıp yaralanalı beri annesi onun bu kadar neşeli olduğunu görmemişti.

Her akşam Mr. Garland, yavuklusu ile buluşmağa çıkan kızda bile görülmemiş bir helecanla Winnie'nin mezarı başına gider, gong çalıncaya kadar orada kalırdı. Karısı: «Hava rutubetli, yağmur var, erken gel» derdi ama Mr. Garland, ortalık ne kadar nemli olursa olsun, gongun sesi kilisenin çanına aksedip baykuşu korkutuncıya kadar, orayı bırakmazdı.

Freddie'nin keyfine artık payan yoktu. Gongun alındığı gündenberi: «koca tokmakla ona bir vursam» diye içi titrerdi.

Bir akşam sofrada Freddie babasına bir tuhaf baktı, ondan soracağı vardı. Sonra, bütün cesaretini toplamak için bir gayret sarfediyormuş gibi sinirli sinirli: «Baba, dedi, ben gongu çalınca Winnie niçin gelmiyor?.»

Mr. Garland'ın yüreğinde neler geçerse geçsin -bir erkek yüreğinde neler geçmez ki!- işlerin de görülmesi lâzımdı. Sütten yağ çıkarıldı, inekler otlağa götürüldü, otlar biçilip ambara yığıldı. Sonbahar olunca da domuzlar, büyük meşe ağaçları altına çıkarılıp otladılar Frengistan çınarının geniş yaprakları, birer açık eldiven gibi kümesin damına serildi, ve sonbaharın ilk rüzgârına kadar orada durdu.

Mr. Garland mezarlığa gitmeği artık seyrekleştirmişti. Mrs. Garland yağını dükkâna götürüyor ve âdeti üzere Mrs. Borrow ile yarım saat çene çalıyordu. Mr. Garland her zamanki gibi arabasına binip pazara gidiyordu. Kış geçip bahar geldi, sabahın altısında martıların çığlığı duyuluyordu; kuşlar, açılıp gerilmiş kanatlarında denizin tatlı kokusunu taşıyarak karalara, karınlarını doyurdukları tarlalara doğru uçuyorlardı.

Günlerden bir pazartesi Mrs. Garland kocasını odasına çağırdı. O akşam Freddie rahatsız olduğundan Mr. Grland inekleri sağmağa yalnız inmişti.

Ağır ağır çıktı, oğlunun yanına varınca onu ölmüş buldu. Son günlerde Freddie gongu pek hızlı vurmaz olmuştu. Winnie'nin uyuduğunu, onu uyandırmaktan çekindiğini söylüyordu. Freddi'nin ölümü beklenilmedik birşey değildi, doktor bunu ne zamandır haber vermişti. Yine, bir müddet çiftliğin işleri eskisi gibi devam etti. İnsanlar ölür ama iş bırakılmaz ki...

Ev kadını olan Mrs. Garland için pazar yemeği hâlâ mühim bir şeydi; işten kaçmıyanların iştahı yerinde olur.

Denizin Büyüsüne Tutulanlar

— Başı 15 inci sayfada —

rındaki yerlere benziyordu buraları... Yeşil bahçeleri, kıyılarındaki kurşunî kayalara tırmanan hırçın denize kadar uzanıyor; ve baygın kokular deniz kokusile karışıp insanı benliğinde sarıyordu... İki sene burada çok mes'ud yaşadık.

Bir sabah babam büyük bir vapurla gitti. Fakat, onu her zaman gülerek gönderen annem, ağlayordu. Siyah gözleri yağmurlu bir gece gibi ıslaktı. Vapur kayboluncaya kadar, çocuk başımı ellerimin arasına alarak baktım ve düşündüm.. Fakat bu ağlayışın sebebini bulamadım.. İçeri girdim, annem pencerenin önünde taş gibi sessiz duruyor.. Yalnız, gerilen yanaklarından durmadan akan yaşlar var.

— Annem!... dedim.. Silkindi kollarına aldı beni... sordum:

— Babam giderken neden ağladın?.. Hasta değil ki o !...

Beni göğsünde sıktı... ve kokladı...

— Hasta kızım.. yeşil gözlü deniz perilerinin büyüsüne tutuldu..

Sordum :

— İyi olmayacak mı ?...

— Kimbilir?!. dedi... ve biribirimize sarılıp, gözlerimiz, vapurun kaybolduğu enginlerde, ağladık...

Bir yıl, deniz perilerinin büyülediği babamı, her akşam çağırarak, ağlayarak bekledik,. Gelmedi..

Gene bir akşam.. mektebden gelmiştim... Dadım beni karşıladı. İçimde bir acı vardı.. O vaktinden önce duyulan acılar !... Annemi muhakkak görmek istiyordum..

— Dadı!.. dedim.. Nerede annem.. Kısık bir sesle :

— Bir yere kadar gitti; şimdi gelecek.

Pencereye koştum. Enginlerde bir nokta gibi kaybolan vapuru gördüm.. Dadımın boynuna sarıldım...

— Gelmiyecek dadı!... diye hıçkırdım... Gelmeyecek.. Deniz perileri onu da büyülemiş... Denizin büyüsüne o da tutuldu.. Babam gibi.. Gelmeyecek artık. Annemle olduğu gibi.. dadımla da uzun uzun ağladık...

Portakal kokuları içinde, denizin ninnisile uyudum uyandım... İçimin acısı çoğalınca, dadımın kucağında ağladım.. Fakat tuhaf bir duygu, bana, denizden gelen acıların, gene denizden gelecek bir sevinçle dağılacağını söyleyordu...

***

Seneler geçti. Yirmi yaşında idim. Büyük bir fırtına, kurşunî kayalara bir vapur çarpmış. O sabah, gidenlerimin arkasından ağladığım pencere önünde, denizin büyüsünü düşünürken; kıyıda yatan bir karaltı gördüm, deli gibi koştum.. Bu bir insandı, kazaya uğrayan vapurdandı galiba. Dadımla içeri aldık. Kendi yatağıma yatırdım.. Canla, başla uğraşıp ayılttık. Gözlerini açtı.. Şaşırarak, dalarak uzun uzun bana baktı.

O ânda içimde tatlı bir acı duydum. Denizin büyüsüne ben de tutulmuştum.. Fakat, beni büyüleyen yeşil gözlü bir peri değil, kara, kapkara gözlü bir gençti... Günler geçti, o iyi oldu.. Biribirimizi çok seviyorduk.. İçimdeki acıların hepsi gitmişti.. Yalnız bir korku vardı.. Onu, yeşil gözlü deniz perilerinin büyüsünden kurtarmak. Saadetim bir bahar sürdü.

Birgün, büyük beyaz bir yat geldi. Üç gün kalıp gitti. Gitti fakat, arkasından saadetimi, sevincimi de beraber götürdü. Çünkü hayatımı bağladığım insan da büyülenmişti.. Bu bir peri değildi, yeşil, yemyeşil gözlü bir kadındı. Nasıl ki babamı büyüleyen de bir peri değildi... O, babam gibi gitmedi.. ve ben annem gibi onu takip etmedim... Yalnız.. o, denizlerden gelen bu ateşin, gene denizlerde söneceğini umarak, kendini mavi dalgaların kollarına attı.. Bir gece onu baygın getirdiler. Haykırmadım, ağlamadım..

Halbuki, çok sevdiği bir insanın, son saadetlerini sayan bedbaht bir insandım.. Dudaklarımda acı bir gülüş vardı. Sevgiliyle beraber gömülecek aşkımı, emellerimi düşünüyordum. İçimde ilk olarak büyük bir isyan kıvrandı.. Denize de.. onun büyüsüne de lânet ettim.

Bana, başka âlemlerden bakan sevgilinin başını kaldırdım. Rengi solan gözlerinde kendimi, aşkımı görmek istiyordum. Fakat gözlerim, oradaki hayalleri görmekten korkar gibi kapandı; titreyen ellerimden hasta başı düştü.. Yüzü acıyla gerildi. Son saatlarını yaşayan hastasının başında bile, acısını saklayamıyan irademden utandım. Yaptığımı unutturmak ister gibi aşkımın bütün sıcaklığile ona sokuldum. Ateş dudaklarım, buz yüzünde dolaştı... Yanmasından korktum... içimdeki ateş o kadar büyüktü. Fakat bu sıcaklık, ancak hayatı pembe bir iz gibi yüzünden uçurdu. Titreyerek açılan gözkapakları içinde ıslak bir çift sarı göz bana güldü. Bu gülüşün acısını içimde duydum. Oh.. nekadar isterdim ki, bu gözlerde hayat ebedî olsun, ve onlarda yalnız ben yaşayayım. Bunu anlamış gibi.. yavaş yavaş söyledi:.

— Sevgili,. Beni kaybettiğin için ağlama... Son saatlerimi senin için yaşıyorum.. ve sen, benim tertemiz sevdiğim bir kızsın.. Senin acı çekmemen için benim ölmem lâzımdı. Çünkü yaşaydım, yalnız senin için yaşamak kuvetini bulamıyacaktım.. Bunun için beni affet... Solgun dudakları ilk ve son olarak yüzümde dolaştı. Emellerim, kızgın bir mayi gibi eriyerek kalbime doldu.. Acımı saklayan bir gülüşle, onu affettiğimi söylerken, yanaklarımdan iki damla yaş yuvarlandı.. O, dudaklarında acı bir gülüşle.. benden ebediyen ayrıldı..

Günler geçti.. Kendimi bir vapurda buldum... Uysal denizlerin kenarındaki köşkte düşünüyordum.. «İşte, diyordum, büyü südüyle kararan sevgiler.. yıkılan emeller... Ölen sevgili arkasından, yıkık emeller harabesinde acı saklayan bir gülüş.. sonra ateş yanaklardan yuvarlanan iki damla gözyaşı...

Denizin büyüsüne tutulanların en bedbahtı bendim. Çünkü onlar, vücutlarını yakan ateşi durdurmuşlardı.. Benimse içim yandı.. kalbim kavruldu... Ve bu ateşin acısı hiç dinmeyecek...

***

Ablanın defteri kapandı. Dudaklarının yanında acı bir kıvrım vardı. Gülmeğe çalışmıyordu artık... Onu acısıyla başbaşa bırakmak için kalktım.. Odama çekilirken solgun başını göğsüme çektim. Yanaklarından öptüm ve kulağından kalbine fısladım :

— Abla.. Tanrı, deniz büyüsüne tutulanların sonuncusuna kuvet versin.. Bilmiyoruum duydu mu?.. Ben odama çekildim. Denizin ninnisini dinlerken, uykumda bile: « Oynak yosma senin büyüne ben tutulmayacağım!...» diyordum.

Freddie öleli bir yıl olmuştu; Mrs. Garland baktı iki çocuğunu da mezarlığa götürmüş olmakla pişirdiği yemeğin tadı bozulmamıştı.

Mr. Garland açık kapının yanındaki küçük aralıkta duruyordu. Aralığın bir köşesinde dişbudak sopası, onun yanında da gong asılı idi.

Mrs. Garland sert sert seslendi, sonra kocasına doğru yürüdü. Mr. Garland gongun karşısına geçmiş, sanki ondan sırrını kapmağa çalışıyordu. Bu acip nesneyi nasıl aldığını, onun eve girdiği günden beri âdeta bir tanrı kesildiğini hatırlıyordu.

Sofraya oturdu. Öğleden sonra saatler ağır ağır geçti. Akşam olunca Mr. Garland çıkmak üzere hazırlandı. «Daha dün tilki gelip en güzel kazımızı öldürdü» diye tüfeğini alacağını söyledi. Fakat evden ayrılmadan önce karısına: «Saat sekize gelince Freddie gibi gongu çal, unutma emi?» dedi.

Kadın: "peki!,, dedi. Zaten ne zaman itaatsizlik etmişti ki! Gong çaldığı zaman onun dışarıda olduğu hiç görülmemişti. Mrs. Garland o gün saate iyice dikkat etti. Kocası sert bir tavurla emir vermişti: vakti geçirmeğe gelmezdi.

Tam sekizde sokak kapısını açtı (kocasından öyle görmüştü), tokmağı alıp gonga vurmağa başladı.

Ses köye vardı; onu baykuş da işitti. O kesilince mezarlıktan haşin bir tüfek sesi duyuldu.

Mr. Garland davete icabet etmişti.

ADEM OĞLUNDA UÇMAK SEVDASI

— Başı 13 üncü Sayfada —

uçurtmalar gibi rüzgâra karşı uçmağı düşünüyorlardı. Birinci nevi âletlere Orthoptères, ikinci nevilere Hélicoptères ve üçüncü bir nev'e - ki o da tayyareden başka birşey değildi- Aéroplanes ismi veriliyordu.

Birinci nevi üzerinde yapılan tecrübeler, daha bu son günlerde muvaffak olmağa başladı. Asıl terakki eden son nevi oldu.

1872 de Alfons Pero isminde bir tayyareci, sun'î bir kuş yaptı. Lâstikten mamûl olan bu kuşun makinesi kurulduktan sonra bırakılınca, oyuncak havalandı ve 15 metre kadar bir uçuştan sonra yere indi.

1876 da Viktor Taten isminde bir zat ta, motörle müteharrik büyük bir sun'î kuş yapmıştı. 1901 de yapılan bir: «Havaî nakil vasıtaları musabakası»da, türlü türlü sun'î kuşlar görülmüştü. Bunlar mükemmel bir surette uçabiliyorlardı ama, ne çare... hepsi de oyuncaktan başka birşey değildiler.

Göklerde hareketsiz uçmak. Buharlı Yarasa:

Kuşlar uçarken daima kanat sallamazlar. Bazan da kanatlarını düz tuttukları halde uçarlar. Bilhassa büyük dağ kuşları saatlarca, (Vol plané) adı verilen bu halde uçabiliyorlar. İşte ilk defa olarak uçma makinesine bu usulü tatbik etmeği düşünen ve aletine tayyare ismini veren Kleman Ader adında kıymetli bir mühendistir.

Kleman Aderin tayyaresinin tuli on beş metre, biçimi bir yarasa şeklinde idi. Kanatları ihtiyaç halinde kısalıp uzatılabiliyordu. Uçuş esnasında bu kanatlar hareket etmiyorlardı. İlerlemeği temin edecek şey de, gayet hassas bir buhar makinesiydi. Her noktası gayet üstadane düşünülmüştü. 1898 de Satory kampında, harbiye nezaretinin gönderdiği bir heyet muvacehesinde yaptığı tecrübe muvaffakiyetle neticelendi; fakat ânsızın kopuveren bir fırtına üzerine, devrilerek hayli zedelendi.

Tayyarecilik vadisinde yapılan ilk ve hakikî adım, hiç şüphesiz ki bu idi. Kâşifi, bu âletin askerliğe pek yarayacağını ve keşif kollarının tayyareden hayli istifadeler temin edebileceklerini düşünüyordu. Hattâ ilk avcı tayyarelerini tahayyül eden de: gene Kleman Ader olmuştu.

Terakki başlıyor:

Sadece pervane esasına istinat ederek yapılan tayyareler, en az uygun neticeler verenlerdir. Birçok zamanlar önce Nadar isminde bir zat, bunu düşünmüştü. Dela Landelle ise büyük bir havaî sefine tahayyül etmiş ve direklerinin tepesindeki büyük pervanelerin, göğü bir burgu gibi delerek sefineyi havada yükseltebileceklerini tasavvur eylemişti. 1865 te Ponton D'Amecourt buharlı bir helikopter yaptıysa da, makine bir türlü yerden havalanamadı. Ancak, bu muvaffakıyetsizlik pervane taraftarlarının cesaretini kırmadı. Mösyö Roz isminde bir zat, gene böyle bir tecrübeye girişti. Bundan da muvaffakıyet hasıl olamadı. Fakat sahibi gene yılmadı. 1901 sergisinde Villar adında bir zat, büyük bir şemsiye tasavvur ederek, bunu motörle techiz etti. Şemsiyenin 7 metre kutru vardı. Havada yükseldikten sonra başka bir motörle ilerlemesi temin ediliyordu. Fakat, bu makinenin de muvaffak olup olmadığını bilemiyoruz. Zira kâşifi ancak makinesini göstermekle iktifa etmiş, tecrübeye kalkışmamıştı.

Bugün tayyareciliğin eriştiği, akıllara hayet veren terakkiyi düşünürsek, diğerlerinden önce tayyarenin, daha emin muvaffakıyetlerle karşılaşmasının bu işteki mühim rolünü anlarız.

İlk kere büyük bir tayyare imal eden, mitralyöz mucidi Amerikalı mühendis Maksimdir. Tayyaresinin 32 metre tuli ve 38 metre eni, 11 metre yüksekliği vardı. 360 beygir kuvetinde hafif bir motör, bu tayyareye saatta 75 kilometre bir sür'at temin ediyordu. Mister Maksim, 5000 kilo gelen makinesini, 1894 tarihinde tecrübe etti. Ancak, âletin bir tarafına arız olan bir bozukluk, makinenin muvaffakiyetsizliğe uğramasını mucib oldu. Ondan sonra bir daha Mister Maksim böyle bir tecrübeye kalkışmadı.

Bundan sonra Langley isminde diğer bir Amerikalı mühendis, 14 kilogram gelen hafif bir tayyare yaptı. Muslinden yapılmış olan bu makine 4,27 metrelik bir saha işgal ediyordu. Langley tayyaresi Potomac'tan salıverildi. Saniyede bin devir yapan pervanelerinin verdiği sür'atle ilerleyerek, yavaş yavaş sahilin ağaçları üzerinde yükseldi. Hareket mahallinden 300 metre ileride bir yere indi. Bu suretle 900 metrelik bir yol kateylemişti.

1897 de Paris doktorlarından Rişe ile baloncu Taten 33 kilo sıkletinde ufak bir tayyare, yaptılar. Biribirine makûs dönen iki pervaneye malik bulunan bu tayyare havada 140 metre uçtuktan sonra denize düştü.

Bu muvaffakıyetsizliklerin tayyarecileri yıldırdığını zannetmeyiniz. Bundan sonra artık senede birkaç defa olmak üzere, hemen her sene mütedadit tecrübeler yapıldı. Nihayet meşhur Fransız tayyarecisi Bileryonün İstanbula gelişi, sonra da Dünya harbinde tayyarelerin nail olduğu geniş terakkiler, tabiatın hava kuvetlerine hâkim olan adem oğlunun son ve kat'i zaferidir.

Nihayet insan da uçtu.

Bir kuş kadar emniyetle uçabildi demezsek te... Birkaç sene sonra onu da söyliyeceğimiz muhakkaktır.

Bugün Almanyada yapılan devâsa zeplinleri göz önüne alırsak, ortada çekinilecek hiç birşey kalmış değildir..

Süel Müzede

— Başı 11 inci Sayfada —

— Başka memleket müzeleri, veya tarih meraklıları sizden tafsilât istiyorlar mı? Seyyahların az ziyaretinde, ne gibi sebepler görüyorsunuz?

— Yabancı memleketlerden aldığımız yüzlerce mektup müzeye karşı gösterilen alâkayı ispat eder. Bunların en önünde Berlin müzesi gelmektedir. Müzemizi ziyaret eden seyyahlar: " Çok enteresan ve zengin bir müzeniz var„ diyorlar. Ecnebî ziyaretçilerin azlığına biricik sebep: seyyahlarla uğraşan makamların dikkatsizlikleridir. Bu işte en suçlu olan seyyah acenteleridir. Bunlar, şehrimizi ziyaret eden ecnebîlere, İstanbulun mezarlarını ve yıkık duvarlarını göstermekten, müzeye girmeğe vakıt bulamıyorlar. Bugün müze için en lâzım olan bir rehberdir. Gerçi bir rehber varsa da maksada uygun olmadığından hiçbir şey anlaşılmamaktadır.

Türkiyede ilk defa Müze açan Fethi Paşa

Değerli mütehassıs Müze direktörü Albay Şükrünün, ayrılmak üzere elini sıktım. Burada, şimdiye kadar tamamile ihmal edilmiş olan tasnif işlerine büyük bir gayret sarfettiği, müzedeki fevkalâde meşguliyetinden anlaşılmaktadır.

Süel Müzeyi, en asrî ihtiyaçları tatmin edecek bir hale getirmeğe, bütün varlığıyla çalışan bay Şükrüye, bana çok istifadeli birkaç saat yaşattığı, Yarım Ay okuyucularına da kıymetli bilgiler lûtfettiği için teşekkürler ederek, bu eski kahramanlar yuvasından ayrıldım.

Mendirek

— Başı 7 inci Sayfada —

şabiliyor. Sözü, ağızdan söylemek başka, kâğıda yazarak söylemek başkadır. Söz, şahit te olsa, te'vil edilebilir. Fakat kâğıtta yazılı olunca, bir vesikadır, anlıyor musun? inkârı, tevili güçtür. Onun için, kâğıtla konuşmak da bir cesaret mes'elesidir. İş, kâğıt üstüne düştü mü, yalanlar ortaya çıkıverir; hileler, dolaplar anlaşılıverir... Sonra bir hiç için, uzun başlangıçlara da girişemezler... «Ben böyle söylemedim! hayır! o, söyledi; ben, söylemedim!.. Öyle demedim, di de, böyle dedimdi!.. Hiç ben, öyle der miyim? böyle söyler miyim?» gibi inkârlar, teviller, bana sökmüyor, anladın mı?.. Karım, bana karşı nazik ve uysaldır. Kızım, gayet sessiz ve güler yüzlüdür... Hizmetçilerimin hepsi beni severler. Çünkü ben, kırılanı, döküleni duymam... Beni rahat rahat çekiştirebilecekleri için, çekiştirmekten keyif duymazlar... Sonra, şunu iyi bil ki, bir çok kavgaların, aile içindeki geçimsizliklerin, dedikoduların da çoğu, sinir buhranlarından çıkar. İki tarafın sinirlenmesi, heyecanlı, zevkli bir maç gibidir. Fakat, sinir buhranı tek tarafta kalırsa, maç, heyecanını, zevkini kaybeder. İşte akrabaların bir çoğu, benimle maç yapamayacaklarını anladıkları için, semtime uğramaz oldular ve « cümlesine Allah ömürler versin!» beni unuttular... İşimde de, ayni şey... Âmirlerim de, memurlarım da, herbangi bir işin, bir mes'elenin, bana, ancak hülâsasını, özünü anlatıyorlar... Uzun başlangıçlarla iki taraf ta yorulmuyor. Yirmi dört yıldanberi boş, faydasız söz dinlemedim. Uzun dolambaçlı yollardan yürüyemeyecekleri için, en hilekârlar bile ümitlerini kesmişler, benimle açık ve kısa konuşmak yolunu tutmuşlardır. Benimle işi olanlar, fazla yorulmadıkları için, beni severler. Beni yormadıkları için, ben de onları severim...

Yorulmuş gibi durdu:

— Hangi birini anlatayım?.. Dedikodusuz, gürültüsüz; boş, saçma, faydasız sözler, ıvır zıvırlarla kafası şişmeden yaşayabilen, kaç fanî var, şu ölümlü dünyada?..

Elini omuzuma koydu, içini çekti:

— Bu kulüp, benim, ikinci şahsiyetimin yaşayabildiği ve dinlendiği, tek yerdir. Yalnız burada konuşuyorum. Dedikodu, münakaşa ihtiyaçlarımı burada doyurabiliyorum. Fakat artık, bu limanın mendireği kırıldı... Müstakbel damadımın babası öğrendiği gibi, damadım da öğrenecektir. Evdekiler, kulübe uğramazlardı. Niçin uğrasınlar? evde bile konuşmuyoruz ki!.. Halbuki, damat karısını ne kadar sevse, arasıra evden kaçamaklar yapmak isteyecek. Kulüpte beni görmek, kulübe uğramak, en âlâ bahane, değil mi ya? bu ise, hiç benim işime gelmez... Sırrımın meydana çıkması, hayatımın yıkılması demektir... Hayır! şimdilik hayatımdan memnunum. Ömrümün son günlerini kendime zehretmek istemem... Madem ki fırtına, sığındığımız limanı bozdu, mendirek yıkıldı; artık barınamayacağız. Eh, çaresiz, başka liman bulacak, sığınacağız. Buraya alışmıştım ama... Ne yaparsın?

Elini omuzuma koydu, okşayan bir bakışla gülümsedi:

— Oraya, sen de gelirsin, olmaz mı?

— Peki! dedim.

***

Dostum, evlendiğinin ertesi günü, kendini mendireğe atmıştı. Sessizliği, uysallığı, sevimliliği, tatlığı da, mendirek içine çekilip dinlenişindendi.

Benden yirmi beş yaş büyük olduğunu da anladım. Halbuki ancak, on yaş büyükçedir, demiştim. Aradaki fark da, ayni dinlenişlendi. Hayatın, hemen hemen bütün fırtınalarını, o, mendireğe sığınarak savuşturmuştu...

Değirmenimden Mektuplar

— Başı 22 inci Sayfada —

çoğu, ayaklarının dibinde henüz sütten kesilmemiş yavruları ile yorgunca anneler: Heybeleri içinde, yürürken beşik gibi salladıkları bir günlük kuzucukları taşıyan süslü katırlar. Sonra, yerlere kadar sarkık dilleri ile ter içinde köpekler, ve papasların âyin kaftanları gibi topuklarına kadar düşen, sarı ile kırmızı arasında şayaktan kepenekleri ile uzun boylu iki yaramaz çoban.

Tekmil bunlar neşe içinde önümüzden akıyor ve bir sağnak gürültüsü ile deprenerek kapının altında kayboluyor... Ev halkının heyecanını görmeli. Tül ibikli, yeşil ve yaldız renkli iri tavuslar tüneklerinin üzerinden, gelenleri tanıdılar. Ve onları müthiş bir yaygara ile istikbal ediyorlar. Uyumakta olan tavuklar fırhyarak uyanıyor. Herkes ayak üzerindedir: Güvercinler, ördekler, hindiler, beç tavukları, kümes deli gibidir. Tavuklar gecenin geçtiğinden bahsediyorlar!... Denilebilir ki her koyun, yününün içinde, ham bir alp kokusu ile, dağların o insanı sarhoş eden ve sıçratıp oynatan canlı havasından bir parça getirmişti.

Bütün bu gürültü patırtı arasında sürü, ağılına varıyor. Bu yerleşmeden lâtif şey yok. Yaşlı koçlar, yemliklerini tekrar görerek mütehassis oluyorlar. Daha pek küçük kuzular, yolculuk esnasında doğmuş ve hiç çiftlik görmemiş olanlar, etraflarına şaşkın şaşkın bakıyorlar.

Fakat herhalde en müessiri köpekler. Davarlarının arkasında meşgul, çiftlikte onlardan başka şey görmeyen bu mert çoban köpekleri. Muhafız köpeği, kulübesinin içinden onları beyhude çağırıyor: Ağızlarına kadar soğuk su ile dolu kovalar onlara boş boşuna işaret ediyor: Davar içeri girmeden, parmaklıklı küçük kapının üzerine iri sürme inmeden ve çobanlar basık odada sofra başına oturmadan birşey görmek, işitmek istemiyorlar. Ancak o vakit, odalarına gitmeğe razı oluyorlar ve orada, bir çanak dolusu tiritlerini içerlerken, çiftlik arkadaşlarına yukarılarda, dağda, kurtların ve tepelerine kadar şebnemle dolu büyük erguvanî yüksük otlarının bulunduğu o karanlık yerlerde gördüklerini anlatıyorlar.

Makine Ayaklı Dansör

— Başı 23 üncü Sayfada —

müdürü Tandro Berman'ın nazarı dikkatini celbetmiş, ve Karyoka için angaje edilmişti. Fakat anlaşıldı ki onun kadar pabuç dansı yapacak kimse yoktu. Yalnız Ginger Rogers isminde bir kız, bir parça Fred'in makineli ayaklarına uyuyordu.

Zavallı kızın, talim hususunda bir sürü ezildikten sonra, Karyokada oynamasına muvafakat ediyorlar; ve Fred Astairle beraber Karyoka filminde dansediyorlar.

Bu dans tam 350 metre tutmuştur ve bir nefeste yapılmıştır. Her dakikaya 400 kadar ayak hareketi düşmektedir.

Eğer, filmi seyretmemiş olsaydık bunları hayâl veya reklam zannederdik. Bu filmden sonra Fred Astaire, Claquette dansını daha yükseltmek, ve hayret verici bir san'at haline sokmak için çalışmağa başlıyor. Bunun için de ağaçtan yapılmış türlü türlü ayakkabıları icat ediyor.

Bu terakkiyi daha iyi anlamak için Astaire'in kazancına bakmak kâfidir. Çünkü Amerikada terakki eden şey fiyatını arttırır.

Fred Astaire 1934 senesinde her filim için 25 bin dolar alıyordu. 1935 senesinde yeni bir angajman üzerine kazancı 250 bin dolara kadar yükselmiştir. Şu halde terakki on mislidir.

Karyokadan sonra Fred Astaire, Roberta filminde oynamıştır. Bunun için de 500 bin dolar sarfedilmiştir. Şimdi yeni bir filim çeviriyor: "Şapka ve Silindir,. Bu filmde hakikaten san'atının mücizelerini göstermektedir.

Mimiklerinde ve vücut hareketlerinde tamamile san'at kudretini gösteriyor.

Bu filim için 650 bin dolar sarfedilmiştir.

Gazetelere göre Fred Astaire ayaklarını sigorta ettirmiştir. Sigorta şimdilik 500 bin dolarmış. İcabında arttırılabilecektir. Haftada iki kere sigorta şirketi doktoru, Fred Astaire'i ziyaret ederek ayaklarını muayene etmektedir.

Bukadarı kâfidir sanırız. Hasedinin dudaklarına biriken köpüğünü, Perşembenin temiz sayfalarına bulaştırmaya çalışan bu mecmuanın diline tasma vurmak için kelimeleri daha fazla israfa gönlümüz varmıyor.

Ona en kârlı ve eslem melce olarak, sükûtun sayesini gösteriyoruz.

Çünkü eğer bu sadakamıza karşı kanaatkâr davranıp da susmazsa, en kirli çamaşırlarını ortaya dökmek için ellerimizi son bir defa daha kirletmek mecburiyetinde kalacağız.

PERŞEMBE

PERŞEMBE

İDAREHANESİNDE BİR TOPLANTI

Gazeteciler : Üstad! Yarım Aya karşı olan yazılarınız, müthiş heyecan uyandırdı. İnşallah bu sayede mecmuanızın satışı bir hayli artmıştır?.. Naci Sadullah, ötede beride, bu saldırış hareketini kendisinin idare etmekte olduğunu söylüyor. Hattâ, Yarım Ay yine cevap verirse "Bu sefer yazıcılığı bırakır kirli çamaşırcı olurum (!) ,, diyor. Gerçek mi?..

Perşembeci : Bu, bir sekre professyonel "meslek sırrı,, dır, söyliyemem. Yazılarımız Yarım Aycıları da telâşlandırdı mı? Onlar neşriyatımıza ne diyorlar?..

Gazeteciler : Onlar, bu münakaşaya yalnız gülüyorlar. Suallerimize verdikleri cevab şudur : "Yarım Ay ile Perşembeden hangisinin "mecmua taslağı,, olduğunun hükmünü, okuyucular her gün vermektedirler. Biz, bu iğrenç iftiralara kulaklarımızı tıkamış, yolumuzda yürüyoruz. Eğer, bize karşı olan bu yazıları, cidden Naci Sadullah yazıyorsa, bu zavallı, pek acınacak bir derekeye düşmüş demektir. Mademki Yarım Ay "acaip bir mecmua,, , "bir mecmua taslağı,, idi; mademki Yarım Ay sahipleri, onun bilmecede kazandığı elli kuruşluk bir kitabı vermiyecek kadar düşkün kimselerdi (bu hediyeyi, Naci Sadullah namına yazıcı Niyazi Acun imza mukabilinde almıştır) ne diye (Yarım Ay) a, intişara başladığı günden 27 inci sayısına kadar birçok röportajlar, fıkralar, kocaman "Günah Gönüllüleri„ romanını; ve hattâ kendi nişan merasiminde gördüklerini yazdı?..

Bize ahlâk ve fazilet dersi vermek isteyen bu biçare, Günah Gönüllüleri romanı tefrikaları hesabından aldığı fazla paralarla, Yarım Aya yazacağı (Nikâhlı Bekârlar) romanına mahsuben aldığı avansları ne diye cebine indirp sır oldu?..

"Şişli Terakki Lisesi„ röportajına gelince: bugüne kadar Naci Sadullahın Son Posta, Yedi Gün ve Perşembede, bu mesele hakkında yazdıklarına; sırf onu manen öldürmemek için - hiçbir cevap vermiyorduk; fakat artık bu ciheti de aydınlatmak mecburiyeti hasıl olmuş demektir :

1 — Naci Sadullah, Şişli Terakki Lisesi direktörü ile bir röportaj yapmıştır. Bunu, elimizde mevcut kendi hattı desti yazılar ve çekilmiş fotoğraflar sarahatla gösterir. Naci Sadullah bu röportaj için bizden altı lira, fotoğraflar için iki buçuk lira almıştır; makbuzları mahfuzdur.

2 — Memleketin en güzide bir hususî mektebinin başında bulunan bir zat, bir mecmua yazıcısına verdiği beyanat aynen yazılmadığı takdirde, ne gibi suitefehhümlere yol açacağını pek güzel takdir ettiği için, yazının neşrinden önce bir defa kendisine gösterilmesini bizden istemişlerdi. Muhik ve meşru olan bu arzuyu, is'af ettik. Şişli Terakki Lisesi direktörü, Naci Sadullahın yazılarını görünce, bize aynen :

"Muharririniz benim sözlerimi ve fikirlerimi değil, kendi yalan yanlış düşüncelerini yazmış. Bu röportajı bu şeklile koyacak olursanız, gerek mecmuanız ve gerek muharririniz aleyhinde dava açmak mecburiyetinde kalırım.„ dediler.

3 — Birkaç gün sonra mektep direktörünün bu sözlerini Naci Sadullaha, Nurullah Ataç, İlhami Bekir ve diğer bazı yazıcıların yanında tekrar ettik. Bize: "Direktörün itiraz ettiği kısımları tay veya tadil edebilirsiniz„ dedi. Bunun üzerine o röportajı, hakikate uygun bir şekle ifrağ ederek neşrettik.

Naci Sadullahın, röportaj yaptığı zevatın ifadelerini tahrif etmesi, birinci defa vaki olmuyor; hattâ daha birkaç gün önce Üsküdar - Kadıköy tramvayları şirketi murahhas âzası Bay Necmeddin Sahirin beyanatını, dilediği kılığa sokarak Son Postaya yazdı. Ertesi günü işin farkında olan bu gazete sahipleri Necmeddin Sahire - Naci Sadullaha ebediyyen gazetecilik etmemesini icap ettirecek kadar ağır olan - bir tarziye verdiler. Biz, böyle feci bir akıbete uğramamak için, tedbirimizi, yazının neşrinden önce almıştık. İşittiğimize göre Şişli Terakki Lisesi, aleyhinde çıkan yazılardan dolayı, Yedi Gün ve Perşembe mecmuaları ile Naci Sadullah hakkında takibatta bulunmasını, hukuk müşavirlerine havale etmiştir.

4 — Perşembeye gelince, Naci Sadullaha ait olduğu söylenen bu kusuntularla mecmuasının temiz sayfalarını (!) kirlettiği için, cidden acınacak bir vaziyete düşmüş...

Perşembeci : Canım!.. Yarım Aycılar ne derlerse desinler; aramızdaki bu münakaşaya efkârı umumiye ne diyor? Onu bana deyiverin bakayım siz?..

Gazeteciler : Üstat! darılma ama, görüştüklerimizin çoğu Yarım Ayın cevabını pek ağırbaşlı, sizinkini de deviri Hamidi tulumbacıları ağzı buluyorlar.

Perşembeci : Haltetmişler! Ben cahil adam değilim... bende elbet bir cevher var ki bu mevkie gelmişim. Kabahat sizlerde ki, gidip yazılalarımızın yüksek değerini takdir edemiyenlerle konuşuyorsunuz!..

No. 30 *YARIM AY* BİLMECE KUPONU No. 30

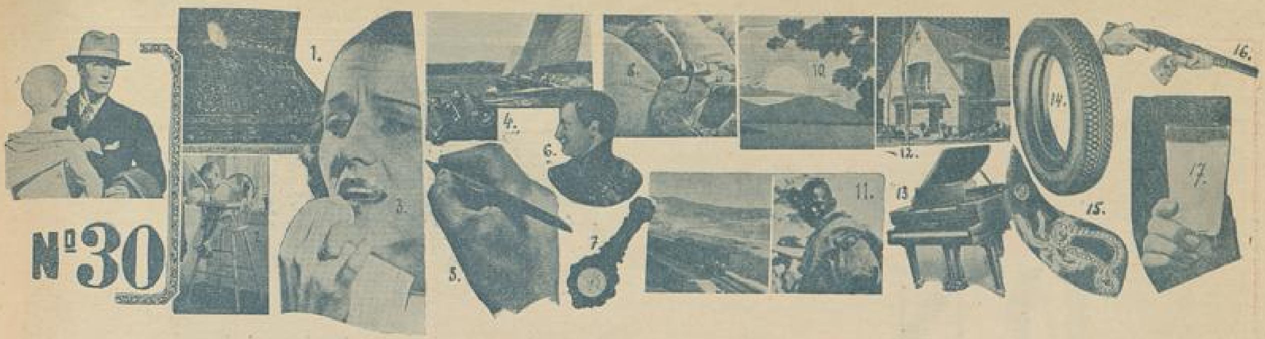

— Kocacığım! Bu hafta Halkevinde vereceğin konferans ne üzerinedir?..
— Son senelerin bir fen harikası olan .... hakkındadır.

Verilecek konferansın neye dair olduğunu yukarıdaki resimlerin ilk harfleri bildirmektedir. Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye: Fotoğraf makinesi; ikinciye : Raket; üçüncüye bir çift ayakkabı; dördüncüye yazlık şapka; 5 - 25 inciye Jolifam kremi, kırmızı, sabunu, sürmesi, 100 kuruşluk bir kitap; 26 - 50 inciye yetmiş beş kuruşluk kitap; 51-75inci elli kuruşluk bir kitap; 76 - 100 üncüye yarım düzüne kurşun kalemi, Bozkurt traş bıçağı, Resimli Ay muhtıra aeya takvimi.

---

28 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu : VENİZELOS tur.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kur'ada kazananlar :

Kristal tuvalet takımı : Akhisar Bay İsmail Hakkı un fabrikasında direktör Hilmi kızı Peyman Pekin. **Fantazi yünlü elbiselik :** İstanbul Balat caddesi 387 numarada Osep Markaryan eşi Takuhi. **2 tane Münir Nureddin plâğı :** Ankara Cebeci Mestçiler sokağı, No. 21 de Mehmet Ali Tuncay. **Futbol topu :** İzmir - Yemişpazarı Tefeci sokak komisyoncu Bay Zeki muhasibi Etem Erol. **Necip kolonyası :** İstanbul - Harbiye mektebi sokağı Gayret apartmanı No. 5 Selim Olgaç. İstanbul Sirkeci Serdar sokak diş tabibi Ali Rauf Gülseven. **Necip sabunu:** İzmir tapu dairdsinde Kâmuran Okçetin. Tekirdağ diş tabibi Nadir Toptop. Gaziantep cumuriyet okulunda Meliha Aysal. **Necip tırnak cilâsı:** Ankara Sağlık Bakanlığı levazım şubesinde Nail Can kızı Güzin Can. Ankara Orman çiftliği Yeşim Ülken. Ankara İsmetpaşa mahallesi, Uzunyolda Yarkin sokağı No. 1 Ayfer Arık. **Halk traş makinesi :** Adana Osmanlı bankası karşısında 17 numara kuyumcu Abidin Altınbüken. Karaman Ortaokul sekreteri Fuat Uğur. Kayseri lisesinde 397 Osman.

Yüz kuruşluk kitap : Bursa Yenişehir Ahmet Karatuğ oğlu Adil. Keskin Foto Yüksel Niyazi Erdoğan. İzmir İsmetpaşa bulvarı No. 64 İbrahim oğlu Ahmet. Sıvas Hocaimam mahallesi Pazar sokağında No. 2 Hayriye. Bolu Mühendis Hami Uras kızı Naime Uras. Konya Hakimiyeti milliye okulu öğretmeni Zekiye. Antalya kültür baş sekreteri kızı Nadire Tekin. Kırklareli İstanbul caddesinde No. 45 Mediha Sezen. Eskişehir odun pazarı Kurşunlucami Anul sokak No. 8 Cemil. Urfa Sv. Mo. Tk. başçavuşu H. Güneri. İstanbul Gümrükler tetkik müdürlüğü 3 üncü bölüm tetkik memuru Nuri Oğuz. Ankara Tahtakale caddesi Yıldız kundura mağazası Necati Yıldız. İstanbul Ankara caddesinde No. 13 Muazzez İşmen. İstanbul Örücüler kapısı No. 19 Kirkor bakkal oğlu Vensan. İstanbul Üsküdar belediyesi fen kaleminde kâtip Fatma.

Yetmiş beş kuruşluk kitap : Sıvas İsmetpaşa okulu öğretmeni İsmet. İzmir Nafia müdürlüğü kâtibi Refika Gökberk. Samsun vilâyet daimî encümen kâtibi Nimet Aydıner. Sıvas erkek öğretmen okulu 265 İrfan Ersoy. Tekirdağ ortacami mahallesi kahveci Ali Galip. Bursa Birinci erkek lisesi 924 Alâaddin Şarman. Yalvaç Halil Gültekin Karaman. İstanbul Samatya Yalıboyu 223 Nusret. İstanbul Horhor caddesi 146 numarada Nafi Özcan. Merzifon Yarbay A. Turhan kızı Şadan Beşikçioğlu Hafız Yusuftan. İstanbul Gazi Osman Paşa ortaokulu 687 Vahit Artan. Ankara vilâyet daimî encümen kaleminde Şaziye. Ankara genel kurmay piyade Mf. Mf. Şahap Katıkıran. Ankara Havuzbaşı Karanfil sokak. No. 7 Melek Şenay. Samsun Millî emlâk sekreteri Neyir Yetkin. İstanbul Ticaret borsasında Hayrünnisa Canko. İstanbul Hukuk fakültestnde Orhan. İstanbul Kandilli kız lisesinde 832 Nihal Eser. İstanbul Şehzadebaşı 10 uncu okul 159 Zuhal. Ayvalık Gümrük caddesi komisyoncu Ahmet Cemil.

Elli kuruşluk kitap : Keskin binbaşı Niyazi Öncü oğlu Fuat Öncü. Darıca İlkokulu 174 Müfide. Aksaray (Konya) Müddeiumumî baldızı Güzin. İzmir Hilâl kâğıtanesi Ahmet Nuri oğlu Muzaffer Çinsar. Bergama 14 Eylûl okulu 165 Şevki Akşiray. Sıvas Orta okulunda 87 İsmail Kaftancı. Bandırma Hacıyusuf mahallesi 144 numarada Bayan Halide. Balıkesir varidat kâtibi Mustafa Saner. Milâs Ortaokulunda 99 Bahir Kemal. İstanbul Şişli Halit Kandemir. İstanbul Üsküdar, İmrahor Alipaşa sokak No. 26 da İhsan Erden. Uşak şeker fabrikasında elektrikçi Necmi Kutlay. Burdur doktor Cevdet Tahir Akın. Adana Doğruluk fabrikası direktörü Saib Özbilen oğlu Atıf. Konya Silo eksperi Ökkaş. Konya Erkek okul 661 Hasan. Kırklareli Acenta Rıza eşi öğretmen Sadiye Güngör. Çorlu Tb. Bl. 1 de Tls. erbaş Celâl. Afyon Sağlık eczanesinde Talha Ceylân. Alaşehir Avukat Bay Sadettin Gurel sekreteri Muzaffer Ergün. Gölcük Akü. Fb. Ved. Besen. Gölcük Zafer harp gemisi küçük zabit Niyazi Büngen. Kocaeli posta kutusu 21 Ahmet Tümer. İzmit Orta mektep yanında 211 numaralı evde Melâhat. Gemlik Ziraat bankası veznedarı Hikmet kızkardeşi Didar Deniz. Niğde Piyade alayında asteğmen Turgut Evren.

Resimli Ay muhtırası : Kastamonu Bölge sanat okulu 514 Tevfik. Tekirdağ Telgraf muhabere memuru Ali Evren. Mersin İsmetpaşa ilkokulu 82 İsmet Okan. Sıvas Ülkü okulu öğretmeni Azize Tan. Kayseri Bez fabrikası ticaret servisinde Enver Bayrakdar. Tokat Uray grup ayar işyarı elile Fatma Akgün. Tarsus Amerikan koleji 277 Ahmet Köksaldı. İzmir Alsancak tütün fabrikası marangozhanesinde İdris Kadri. Muğla Tüccardan Kabaklı oğlu Muhsinden oğlu Hakkı. Adana D. D. 6 ıncı işletme hareket kaleminde Tahir eşi Mürşide Göktuğ. Manisa Amerika asma fidanlığı müdürü Reşat oğlu Doğan. Denizli lisede 1077 Ömer Akın. Elâziz Avukat Bay Reşat Ökten kâtibi Hasan Yener. Gaziantep Gaziler caddesi 186 İlhan. Kütahya Saray mahallesi hükûmet arkası 25 M. Hasip Gürak. Malatya İstasyonunda ambar kâtibi muhasibi 2488 Hikmet. Keçiborlu Gençler birliği muhasibi Etem Tuncel. Çanakkale Ortaokul 668 Saffet. Çanakkale Avukat Davut kızı Mübeccel Baykan. Balıkesir Eskikuyumcu mahallesi 62 numarada Sabire. Muğla Hacı Mahmut zade Memiş oğlu Halil İbrahimden Kemal. İçel Sağlık direktörlüğü zühreviye sekreteri Hanefi Uğur. Zile Beti sekreteri Ruhi Öztürk. Samsun Belediye evlenme işleri memuru kızı Maide Özalp. Sinop Zeytinlik 3 numaralı evde Zeki Erkmen. Mersin Tüccar H. Gültekinden N. Gültekin. Derince Travers fabrikasında traversçi Safi.

Yazı direktörü : Emin Refik Müslümoğlu   No. 30   1 Mayıs 1936   Basan : Resimli Ay Basımevi T. L. S.

ON SENE GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON,, kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

"TOKALON,, kreminin " Pembe „ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON „ kreminin "beyaz,, renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON,, üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON,, kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON,, ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.